

Helop

Casopis HPK "Sv.Mihovil"
broj 7
prosinac 2010

Riječ urednice

Prije nepune četiri godine šusrela sam se sa svojim prvim Helopom. U to vrijeme nisam ni sanjala da će klupski godišnjak kojemu se krajem svake godine veselimo i uređivati - i to baš na petnaesti rođendan kluba!

Priča započinje prije nešto više od godinu dana kada je započela potraga za entuzijastom koji bi se prihvatio uređivačkog zadatka.

Tada sam se okušala u lektoraži, međutim misao o stvaranju lista sve me više zaokupljala - uređivati godišnjak kluba u kojem sam napravila svoje prve speleološke i planinarske korake - i to upravo spomenutim redoslijedom...

...i tako, posljednjih mjesec dana dišem, jedem i sanjam Helop.

Po povratku s posla, sjedam doma za računalo i

kreiram Helopovo sedmo lice....

Zahvaljujem Josi Arasu na instalaciji dizajnerskog alata i ubrzanim uputstvu za upotrebu, Josi Gracinu-Joki na podršci, hvala Laboru na transferu Krvavice-klub-

Krvavice, Miji na akciji prikupljanja planinarskih tekstova, Teu na prikupljenim temama iz speleologije i GSS-a i divnoj Branki na brzo odreagiranim foto-potražnim akcijama.

Hvala našem vrijednom predsjedniku kluba Mati na povjerenju, optimizmu i osebujnom održavanju radnog ritma.

Posebna zahvala tiskari Malenica koja nas prati već sedmu godinu za redom.

Veliko hvala svim članovima kluba koji su svojim *perom i kistom* i ove godine omogućili da posjetimo tajnovita i čarobna mjesta kojima nas Gea i dalje nesebično daruje.

I hvala mojoj Ani!

Dragi prijatelji planinari, speleolozi i GSS-ovci, penjači i šetači i svi prijatelji kluba, pred vama je sedmi broj Helopa!

Klube, sretan ti petnaesti rođendan!
Helop!

Tatjana

Naslovница: Sam na kraju svijeta' / Foto: J.Gracin

Str.1 : Maglena vila' / Foto: Ana Pamuković

ČASOPIS HPK 'SV. MIHOVIL' ŠIBENIK Broj 7 Prosinac 2010. Izlazi jednom godišnje

IZDAVAČ HPK 'SV.MIHOVIL'
Josipa Bana Jelačića 28
22000 ŠIBENIK

Telefon: +385 (99) 213 5175

e-mail uredništva:

tatjana_bracanov@live.com

UREDNIŠTVO:

Tatjana Bračanov

Telefon: +385 (99) 213 5175

TISAK:

Tiskara 'Malenica' d.o.o. Šibenik

Neno Bilušić - Dečko

Mojim očima

Sjedim za stolom, uzimam olovku i polako počinjem pisati o svemu što me tišti, što ne možeš izreći nego samo duboko osjetiti za sve što se oko nas događa. Pitam u kakvom dobu mi to živimo i što hoćemo od života.

Prevrćemo razne događaje što su bili i što će se možda u životu zbiti. Pretpostavljamo sve, a da više nitko nije siguran u sebe. Svi znamo sve, a ne znamo nigdje ništa.

Da li je netko od nas upoznao samog sebe, svoje pravo ja i da li je to ono istinsko što se stvarno osjeća. Danima i godinama slušamo jedno te isto, da li se našao pravi put onakav kakav doista jeste. Čini mi se da u današnje vrijeme ono što je dobro ispada loše, a ono što je loše da je najbolje. Možda i grijesim u ovome, samo pišem onako kako mi je došlo.

Jer kako kaže jedna poslovica: „Ako želiš da te ljudi zamrže, napravi nešto dobro, a Bog pomaže mornaru, ali mornar mora sam veslati.“

Ja sam čovjek od prirode i volim izazove, drugačije osjećam stvari, događaje, radnje što se oko mene zbivaju. Zamisli samo ujutro kad te magarac probudi svojim revom, pijetao ti poželi dobro jutro, a mace te samo radoznalo pogledaju kao da govore „evo i nas“. Popije se bićerin rakije, zagrizje suha smokva i počneš novi dan. A dan treba iskoristiti jer se on neće više vratiti, postoji samo drugi dan jer život je onakav kakav ga ti napraviš (donekle).

Ljudi se navikli na nešto loše i to loše se uglavnom nastavlja. Ne želim živjeti u takvom svijetu, ali vidim da je neizbjegljivo.

Zašto sam tako čudan i zašto nisam poput drugih? Zato što se ne osjećam poput drugih u mnogočemu: po razmišljanju, ponašanju, načinu života, a da nikome nisam ništa loše napravio. Imam osjećaj kao da ne pripadam ovom svijetu moderne tehnologije i prevrnute civilizacije.

Možda živim u svijetu koji polako nestaje: a meni baš drago. Trebao sam se roditi u nekom drugom dobu kad se nešto koliko-toliko poštovalo i držalo reda. Možda neki misle da sam primitivan i staromodan i da me vrijeme pregazio samo zbog toga jer ja gledam drugačije, drukčijim očima. I nije mi žao.

Zašto uvijek kopiramo druge, a original smo? Slušamo tuđu pamet, a svoje imamo. Ili ne?

Uvjek će živjeti u prirodi i koliko toliko prilagoditi se jednostavnom načinu života jer je on ustvari takav. Samo što smo ga toliko iskomplicirali da ne znamo ni sami.

Mogao bih ovako u nedogled, ali mi se više ne da pisati i počelo mi se spavati pa će završiti sa stihovima:

„Svjet se negaje stalno žuri, nitko ne zna gdje će stići,
da li znaju svi ti ljudi kojim putem trebaći,
gdje je ljubav, gdje je pjesma, gdje su one prave stvari,
dostojanstvo ljudsko vrijedi li, ima nešto što nas kvari.“

Foto: Dečko

Foto: Dečko

Foto: Dečko

Pozdravlja vas vaš Dečko

Ante Juras (HPD KAMENAR)

Impresije s dana planinara Šibensko-kninske županije

Foto: B.Ivas
Foto: A.Juras

I ovoga puta, uz podršku lijepa i sunčana vremena, planinari Šibensko –kninske županije obilježili su svoj dan. Bilo je to 24. listopada 2010. u neposrednoj blizini Šibenika, na lokalitetu Vlaka kraj Zatona. Domaćin manifestacije, HPK „Sveti Mihovil“ iz Šibenika, ugledan i složan planinarski kolektiv, potrudio se da ova fešta ostane nezaboravna, kako po dobroj organizaciji, tako i po otkrivenim novim mogućnostima planinarenja uz obalu Krke i Prukljana.

Do Zatona se stiže cestom koja od Šibenika vodi u pravcu Vodica i odmah iza mosta skreće desno u to pitoreksno mjesto smješteno na kraju duge i lijepе uvale na sjeverozapadnom dijelu šibenske luke. Uvala je idealna prirodna veslačka staza, promovirana 1979. godine u vrijeme Mediteranskih igara i svoje značenje je zadržala kao mjesto veslačkih natjecanja domaćih i stranih klubova.

Okružena je brežuljcima Rastovac (136 m), Križeva glava (102 m) i Glavica (147 m).

Zaton se u dokumentima spominje od 15. st., a poznate mjesne crkve sv. Roka, zaštitnika mjesta, i sv. Jurja, barokizirane su u 18. st.

Stanovnici se od davnina bave zemljoradnjom i ribarstvom, a dijelom su zaposljeni i u šibenskoj industriji. U posljednje vrijeme orijentiraju se i na turizam, računajući na lijepu prirodu i uvalu prikladnu za kupanje. Tome će zasigurno doprinjeti i dobro markirana planinarska staza do Vlake, koja vodi dijelom uz obalu pitome uvale, a onda skreće sjeverno u zatonsko zaleđe i prati obalu Prukljanskog jezera nastalog Krkinim proširenjem, te uz dobro njegovane maslinke i po koji vinograd.

Navedenog jutra Zaton je dočekao planinare otvorena srca. Jedna je mještanka, slijedeći davne običaje, iznijela pred kućom stol i počastila planinare kolačima, suhim smokvama, orasima i bajamama i nazdravila kapljicom travarice.

Kolona od oko stotinu planinara krenula je zatim prema Vlaki, stazom dugom 2,5 do 3 sata hoda. Posvuda mirisi aromatičnog mediteranskog bilja, vrijeska, kadulje i smilja, svježine koja dolazi s prelijepih uvala Prukljanskog jezera. Očaravajući je pogled na Kanal sv. Josipa i Sarinu dragu, uvalu poznatu po uzgoju školjaka, posebno dagnji.

Oveće uvale Oštarija i Ovča strmo se spuštaju od staze, pričinjavajući se veličanstvenima, okružene Kraljevim gajem i brdima Računčina, Križeva glava i Ravna glavica. Modra voda jezera umiva ih nemirnim valovima. S druge strane tih uzvišenja smjestila se

Raslina, lijepo mještäce udaljeno od Zatona kojih 3km.

Staza kojom pješačimo nije zahtjevna i savladava minimalne visine, a pogled s nje zadržava se na bistru vodu jezera i na obližnja uzvišenja Mali i Veliki Vranik (142m) te najznačajniji Tradanj (oko 120m) u čijem se podnožju nalazi istoimena špilja. Upravo u toj špilji započela su prva arheološka istraživanja na šibenskom području. Godine 1888. i 1890. učitelj Franjo Scarpa rukovodio je istraživanjima koja su potvrdila davno korištenje špilje od strane neolitskog čovjeka, te nalaze neolitskodobne keramike, kamenog nožića, kao i ulomak žara i kostiju. Objekt se zapravo sastoji od dvije špilje s tri ulaza, ukupne dužine 42 m, a nastao je zahvaljujući međuslojnoj pukotini nastalom erozijom vode rijeke Krke. Špilja je poznata i kao obitavalište brojne kolonije šišmiša. Danas špilju rijetko obilaze izletnici i planinari zbog opasnosti od odronjavanja kamenja sa strmog sipra.

I dok razmišljamo o mogućnostima planinarenja u ovom novootkrivenom kraju, stižemo do vidikovca s kojeg pogled daleko seže na šibenski otočni arhipelag i okolna brda, sva obližnja uzvišenja,

Pruklan u plavetnilu vode, te brižno njegovane ratarske enklave. Zadržavamo se na kraćem odmoru jer smo upravo na pola puta do Vlake. Slušamo korisno predavanje budućeg arheologa Matka Čvrlika o davnom životu čovjeka na ovim područjima, arheološkim nalazima, Tradnju i špiljama. Širokim poljskim putem nastavljamo pješačenje do Vlake. Pratimo marljivo obrađena polja, najčešće brižno njegovane maslinike čiji je rod ove godine naročito izdašan, pa se grane savijaju do same zemlje. Kako je samo naš dalmatinski čovjek radišan! U kamenjaru je prokrčio poljske putove, ogradio polja kamenim zidovima, čisteći teren stvorio kamene gromile i u

škrtljiti tankoj zemlji zasadio lozu, masline i poneko voće. Uškoro stižemo i do kapelice Gospe od Karmela iz 18.st. Čuvala je ona polja i bila utjeha teškom radu težakaj, ribara. Sadaj je okićena cvijećem i svijećama i dalje bđije nad zatonskim krajem. S putokazom kraj kapelice doznajemo da nam je do Vlake preostalo tek 300m, do Zatona 15 min.hoda. Tradanj nam je daleko jedan sat. Čujemo glasove i viku u daljinu, primjećujemo automobile, zastavu i planinare. Stigli smo u Vlaku, smještenu između Zatona i Rasline. Do Vlake se može stići i iz centra Zatona za svega nekoliko minuta automobilom, ali onda smo uskraćeni ljestpotom planinarenja, doživljajima i širokim vidicima s upravo uspostavljenе planinarske staze.

A u Vlaki gužva i metež. Draga i poznata lica. Krafne za dobrodošlicu. Pozdravljamo naše domaćine „Mihovilovce“ predsjednika Kluba Matu,

„starog“ planinara Antu, Tea, Dečka i ostale, prijatelje iz Drniša i Vodica, te goste iz splitskog „Mosora“.

„Kamenar“ je najbrojniji sa svojih 55 planinara. Čestitamo! Tu su i novinari. Upravo je završen intervju za Otočki radio. Ugodno se družimo i prepričavamo uspomene s planinarskih izleta i pohoda. Predsjednik društva domaćina, Mate Protega i predsjednik Planinarskog saveza ŠKŽ, Ante Juras, okupljaju nas na službeno otvaranje manifestacije. Uz prigodne riječi dobrodošlice podijelili su i pismene zahvalnice udrugama za sudjelovanje.

Odlazimo do planinarskog skloništa kojeg su domaćini upravo postavili i otvorili u znaku ovog našeg zajedničkog slavlja. Tu lijepu kućicu dobili su, pred nekoliko godina, od HPS-a i svojevremeno je postavili na Trtru, na vrhu Orlovača (496m). Zbog ugroženosti kuće od strane neodgovornih posjetitelja,

koji na Orlovaču mogu stići i vozilom otkad je izgrađena cesta za potrebe vjetroelektrane, preselili su je na Vlaku. Razgledali smo kuću, tj. sklonište, i informirali se o kraju kojeg posjećujemo s panoa kojeg je za ovu prigodu vješto izradio i postavio Teo Barišić. Dozajnajemo kako ovo područje karakteriziraju brojne šupljine kao Durova jama pod Orljakom, već spomenuta špilja Tradanj i niz drugih. U blizini je i izvor Litno, malo poznat i malo istražen fenomen zatonskog kraja. U njega su zašli speleoronioci do kraćeg zračnog dijela sifona. Prva i cjelovitija speleološka istraživanja „Mihovilovaca“ tek slijede. Nakon otvaranja kuće čeka nas zajednički ručak.

S ljubavlju i pažnjom skuhao ga je naš Boris i pomoćnici i dopunio brdom raznovrsnih kolača.

Nastavljamo s veselim druženjem.

Izgleda da je Dečko pogodio kad je teren besplatno ustupio svom Klubu za mjesto planinarskog okupljališta i druženja uz sklonište koje podsjeća na dobro poznate kućice iz bajke.

Bit ćemo odsad stalni posjetitelji.

Dodata je i vi u Vlaku!

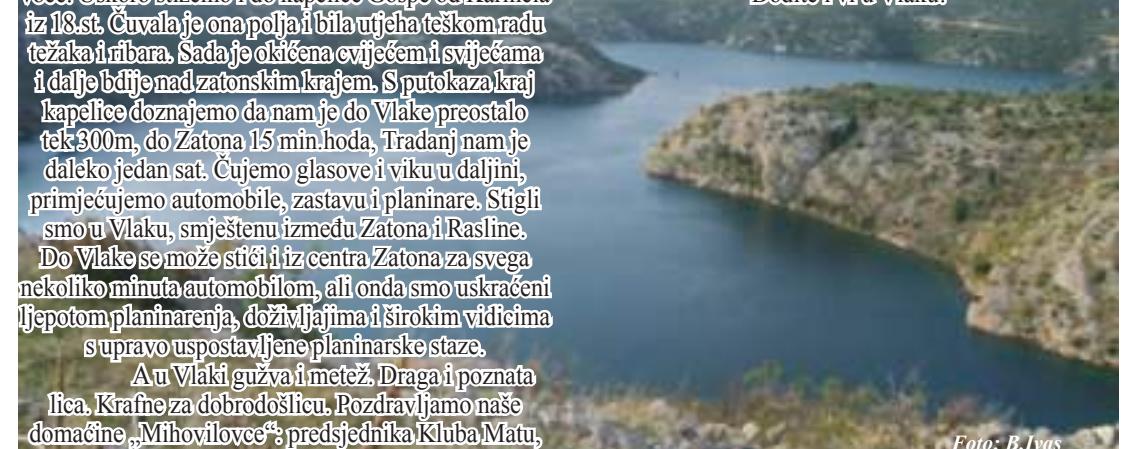

Foto: B.Ivas

Marica Mihaljević

Turska gora 2251 m

Kamniške alpe, Slovenija

U noći s petka na subotu u 00:40 već sam bila u busu za Zagreb. Sve je bilo dogovorenog, u 05:00 sam se našla s prijateljima iz Đakova i odmah smo se osobnim automobilima zaputili put Slovenije. Pustolovina je započela ☺.

Prijelaz preko granice prošao je bez problema. Nastavili smo svoj put.

Oko 10:00 već smo došli na odredište i natovareni ruksacima zaputili se prema planinarskom domu Frischaufov na Okrešlju na 1396m. Snijeg nas je pratio u stopu. Dan je bio savršen za podvig: popeti se na vrh Turska gora prolazeći kroz poznati Turski žleb. Oko 13:00 smo stigli do doma laganim hodom i zaustavljanjem za slikavanje jer svako malo se otkrivao novi prekrasni vidik. Zaključili smo da je prekasno za uspon pa smo ga odgodili za sutra tj. nedjelju, a ostatak dana smo iskoristili za šetnju do obližnje padine gdje smo vježbali zaustavljanje cepinom i spuštanje na cijenjenoj stražnjici ☺. Pri povratku u dom dočekala nas je galama i

6

80-tak ljudi koji su došli s istim ciljem kao i mi.

Bila je to prava gužva, pa smo dio večeri proveli u sobi. Kasnije smo se spustili da i mi napravimo malo gužve. Jedina mana doma je što nema vode...vlažne maramice bile bi idealne za sve - još samo da se njima mogu oprati zubi ☺. Voda od pola litre za euro ipo, piva za 2 eura, tako i vino.... a WC nekih 20m od doma u snijegu, po ledu, s gornjim dijelom od stakla, muški do ženskog ☺.

Svanula je nedjelja, prekrasan dan, nije mogao biti bolji. U 07:00 nas sedmoro se zaputilo na vrh. Dereze na nogama, cepini u rukama. Višak nepotrebnih stvari ostavili smo u domu. Pole pole i prolazimo kroz Turski žleb, staza je bila utabana, nije bilo proklizavanja, osim na dionici koja je stalno u hladu pa je trebalo malo jače zabititi dereze. Još samo par metara i izlazimo iz žleba i otkrivamo novi vidik *waaaaauuu* opet smo u transu: gledamo, slikajemo. Dotakle

7

Sretna sam
k r š t e n j a ' osvojivši svoj prvi 2tisućnjak. To nije moglo proći bez 'vatrenog
užetom po stražnjici....hm... zato su oni vukli cijelo vrijeme uže, a ne
za navez ☺. Trebalo nam je 3sata do vrha i oko 2 natrag do doma. Kad smo se spustili kroz
strmi dio žleba, ostatak smo prošli na stražnjici...nismo mogli odoljeti ☺. Dom se zatvorio u
15:00, a mi smo ga napustili oko 14:00 i krenuli put naših autića.

U 20:00 sam bila u busu za Šibenik.
Ukratko to bi bilo to! O! A mogla
sam samo staviti slike...one bi sve
rekle ☺!

P.S. Hvala super ekipi iz Đakova!
Nadam se da nas čeka još uspona
☺!

Helop!

su nas i prve zrake sunca.
Vidimo naš cilj, ali još
nekih sat vremena i na
vrhu smo. Daljnji put nas je
vodio po hrptu na kojem je
vidljivo bilo leda i trebalo
je više opreza. I evo nas
na vrhu - stojimo, vjetar
puše, al' nedamo se, divimo
se pogledu.

8. Šibenska speleološka škola

Osma Šibenska speleološka škola u organizaciji HPK Sv.Mihovil trajala je od 09. ožujka do 20. travnja 2010. god. U šest tjedana polaznici su morali proći i savladati program školovanja koji se sastojao od teoretskog i praktičnog dijela.

U teoretskom dijelu koji se održavao svakog utorka u prostorijama kluba u Crnici, polaznici su prema programu Komisije za speleologiju HPS-a, učili o povijesti speleologije, kulturi i etici u speleologiji, speleološkoj organizaciji, opasnostima u planinama i speleološkim objektima, prehrani i higijeni u speleološkim objektima, rasvjeti u speleologiji, speleološkoj opremi, užadi, čvorovima, topografskom snimanju speleoloških

speleoloških objekata i zaštiti špilja i jama u Hrvatskoj.

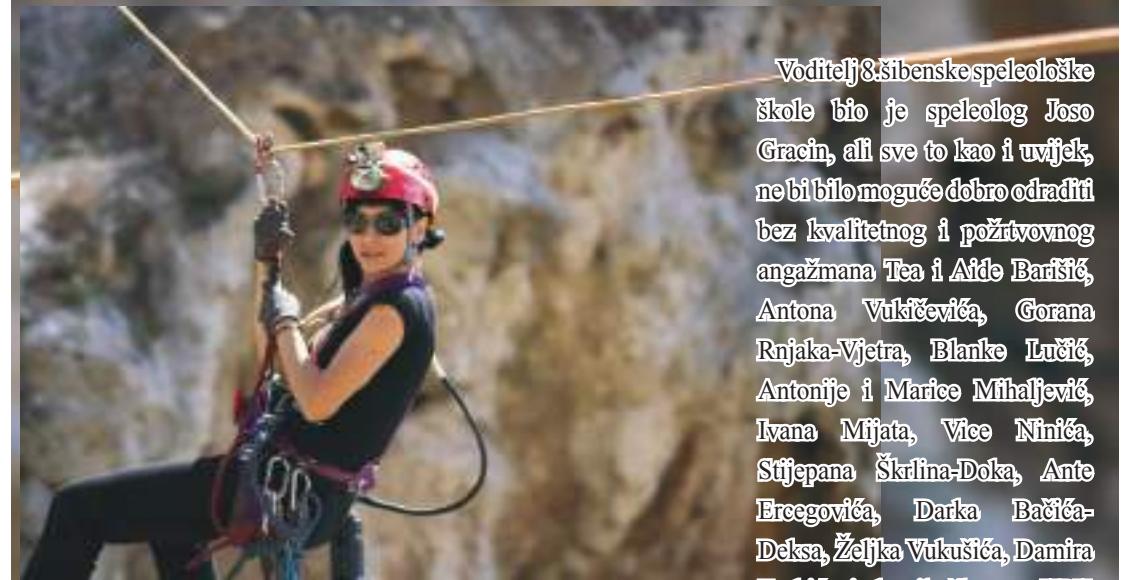
Praktični i uvijek zanimljiviji dio školovanja odradio se na atraktivnim lokacijama u županiji i izvan nje. Prvo se išlo na Prominu i u špilju Lilištu, zatim u Rudelićevu špilju na izvoru Cetine, pa kao i svake godine u kanjon Bijele rijeke iznad Karina. Nakon toga je slijedilo spuštanje u 100-metarsku jamu Jamar kod Gornjih Planjana, a posljednji vikend škole odradio se u jami Vodena peć iznad Perućkog jezera.

Polaznici škole su u speleološkim objektima, tj. jama i špiljama i općenito na terenu učili praktične vještine koje su najvažnije kod speleologa.

objekata, istraživanju, arhiviranju i dokumentiranju speleoloških objekata, geološkim osnovama, speleomorfologiji, sigama, klimi podzemlja, špiljskoj meteorologiji, paleontološkim i kulturnim sadržajima špiljskih sedimenata, bio-speleologiji, speleoekspedicionizmu, turističkom značaju

Učili su o čvorovima i njihovoj primjeni, kretanju kroz podzemlje, opremanju i savladavanju vertikalnih DED tehnikama spuštanja i penjanja po užetu, klasičnim tehnikama rada s užadi, komunikaciji u speleološkim objektima i topografskom snimanju speleoloških objekata.

Sve ukupno, na ovogodišnju speleološku školu prijavilo se 13 polaznika, ali je školu do kraja privelo i uspješno završilo sedam polaznika koji su na završnom ispitu za speleologe pripravnike u 130 metara dubokoj jami Vodena peć iznad Perućkog jezera trebali pokazati svoju vještinu i praktično znanje stečeno učenjem i sviđavanjem speleoloških tehniki tokom speleološkog školovanja. Također, u prirodi na platou iznad ulaza u jamu, svi školarci su prošli i teoretska ispitivanja.

Novi Šibenski speleološki pripravnici su: Dijana Španja, Josipa Lučić, Iva Pekas, Karmen Bezbradica, Hrvoje Zekanović, Ranko Laketić i Matko Čvrlić.

Speleo škola

Po osmi put u organizaciji SO HPK Sv. Mihovil održala se u periodu od travnja do svibnja 2010. tradicionalna speleološka škola. Svi zaljubljenici u jame, špilje i ponajviše avantura slušali svaki utorak teoretski dio po programu Komisije za speleologiju HPS-a, a vikendima odlazili na različite lokacije pogodne za vježbanje na speleološkim spravama i samim ulaženjima u jame. U tih mjesec dana škole osjećala sam se kao nikad u životu: sva ta sloboda i uživanje u nečemu što radiš, kao da nosim svijet na dlanu. Upoznala sam divne ljude na koje se mogu osloniti bilo kad i koji će mi pomoći u svemu. Matko, Ranko, Hrvoje, Dijana, Josipa, Karmen i ja, osmu speleološku školu završili smo završnim ispitom u Vodenoj peći (-130 m).

Nakon tradicionalnog speleo-krštenja konopom, uručene su nam diplome o završenoj speleološkoj školi sa željama da imamo još puno sretnih i zanimljivih spuštanja i istraživanja u jamama.

/Iva Pekas/

Joso Gracin

9

Speleološka istraživanja Jamskog sustava

Foto: T. Barišić

Kita Gaćešina-Draženova puhaljka

STUDENI - LISTOPAD 2010

Krajem studenog 2009-te u Kiti Gaćešini tročlana ekipa spustila se u meandar pod vertikalom Živo Blatoo na kraju Novog vala, najistočnijeg kanala koji gravitira prema jami Muda Labudova u kojoj su se željezničarevi speleolozi spustili do -520m. Novih 25 metara i unatoč laganom strujanju zraka nema prolaza. Ekipa postavlja dugu prečku na ulazu u Novi val kako bi se olakšala daljnja istraživanja ovog dijela i omogućila lakša posjeta budućim posjetiteljima ovog dijela sustava.

Slijedi duga snježna hladna zima za

Jama Lovica na jeleni - ulaz - ostaci životinjskih

kakvih je otežan pristup do jame vozilom pa se istraživanje prekida do proljeća. Tek početkom lipnja nova akcija: četiri dana u jami, 19 speleologa, od kojih puno novopečenih splitskih „školaraca“.

U ulaznom dijelu na putu do dalekog Novog vala, iznad Amazone, tehničkim penjanjem pronalaze se novi kanali koji vode visoko u nove prostore. Na samom kraju Novog vala pregledavaju se i druge dvije vertikale u kojima se osjeća zračno strujanje, no prolaza prema Mudima labudovim nema.

U dvije naredne jednodnevne istraživačke akcije, paralelno se oprema vertikala prema Grliću i donjoj etaži, klešu se i šire uski prolazi, prebacuje oprema iz Makite, dovršava paralelni kanal iznad Gracije i

istražuje splet kanala oko novopronađene dvorane Šljiva. Teško tehničko prenjanje u Šljivi završava u uskom dimnjaku koji se nalazi 18 metara iznad ulaza u Kitu Gaćešinu.

Broj istraživanja sustava prelazi 50. Velebitaši s gostima iz Mađarske istražuju dvije jame dubina 20 i 60 metara koje se nalaze zapadno od ulaza u Kitu Gaćešinu, na prostoru iznad Kopačeve riti (dio KG-DP), na visini od oko 1000m iz kojih snažno strui zrak, no u obje suženja zaustavljaju napredovanje. Mihovilci potom u prolazu

prema Tečaju samospašavanja crtaju jamu Lovicu, dubine 24m koja se nalazi 40-tak metara od ulaza u Kitu, kroz koju se također osjeća snažno strujanje zraka.

Kroz srpanj, kolovoz i rujan nastavlja se istraživanje sustava kroz uobičajene trodnevne istraživačke akcije u kojima osim Mihovilaca sudjeluju i riječki, istarski i zagrebački speleolozi.

Nakon četiri godine težiste istraživanja se prebacuje na donju etažu gdje se istražuje NU kanal između ulaza u Sibenski kanal i Divljeg zapada i meandar pod njim, penje i crta 20 metarski Rampa kamin kanal i uski uzlazni kanali u lijevom boku Divljeg zapada. Na kraju Divljeg zapada se ulazi u novi prostrani splet kanala

nazvan Ottomanskim carstvom u kojem se na sve strane otvaraju novi perspektivni kanali. U zadnjem istraživanju topografski je snimljeno čak 948m tlocrte duljine, glavni kanal u nastavku Divljeg zapada što se pruža usporedno sa Šibenskim kanalom na nekim 250m udaljenosti, velikih dimenzija s više kraćih odvojaka s obje strane. Istraživanje će se nastaviti u nekoliko vertikalnih kanala u ovom dijelu sustava.

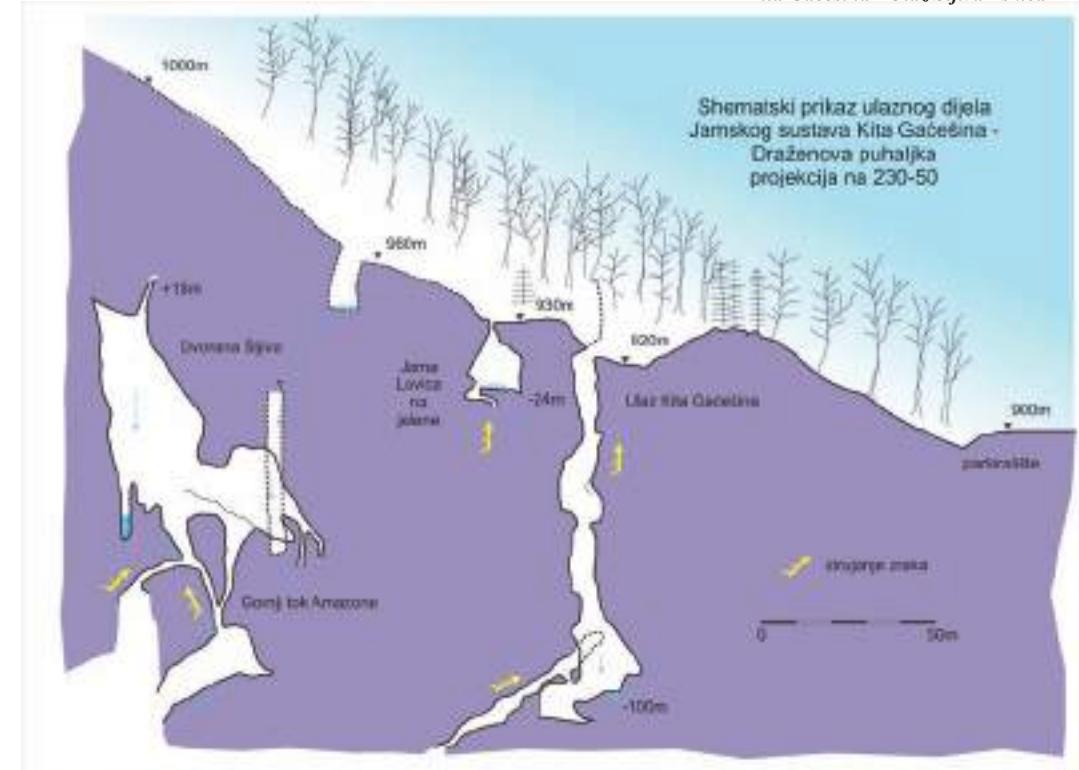
U 55 dosadašnjih istraživanja istraženo je ukupno 13528 metara tlocrte duljine kanala, dok je stvarna duljina narasla na 17781m i prestigla tlocrtnu duljinu našeg najduljeg špiljskog sustava Đule-Medvedice. Po svjetski prihvaćenim kriterijima postala je najdulji speleološki objekt u Hrvatskoj. U 2010-toj je tako prekinut i trend smanjenja novopronađene duljine kanala u sustavu, čemu je svakako uzrok povratak istraživanja na donju etažu u slabije detaljno istražene dijelove.

Crtice s istraživanja

..... Primjećujem da sam sa sobom umjesto svojih ponio Vjetrove čizme za tri broja manje, srećom one jeftine gumene pa s kojim parom čarapa manje nekako ulazim u njih. Napokon ne idemo niti priviriti prema Africi i Šerihi i već pravac u Makitu. Izbacujemo novi sloj karimata na stari vlažni. Predsjednički apartman je super komotan za svo troje. U subotu ujutro ponovo cirkus s oblačenjem čizama.

..... Odlučujemo početi s izradom prečke preko Nemam pojma. Bure se spušta s krajem užeta i penje na drugu stranu dok ja prečim polako bušilicom oko nosa prema kosini koja se vidi negdje ne polovici mjesta gdje bi trebala biti prečka. Nikolina osigurava protok užeta. Nakon šest fikseva hvatam se kosine i uspinjem dobivši tako sidrište sa kojeg se može spustiti u svim smjerovima

Kita Gaćešina- Ulaz Šljiva - skica

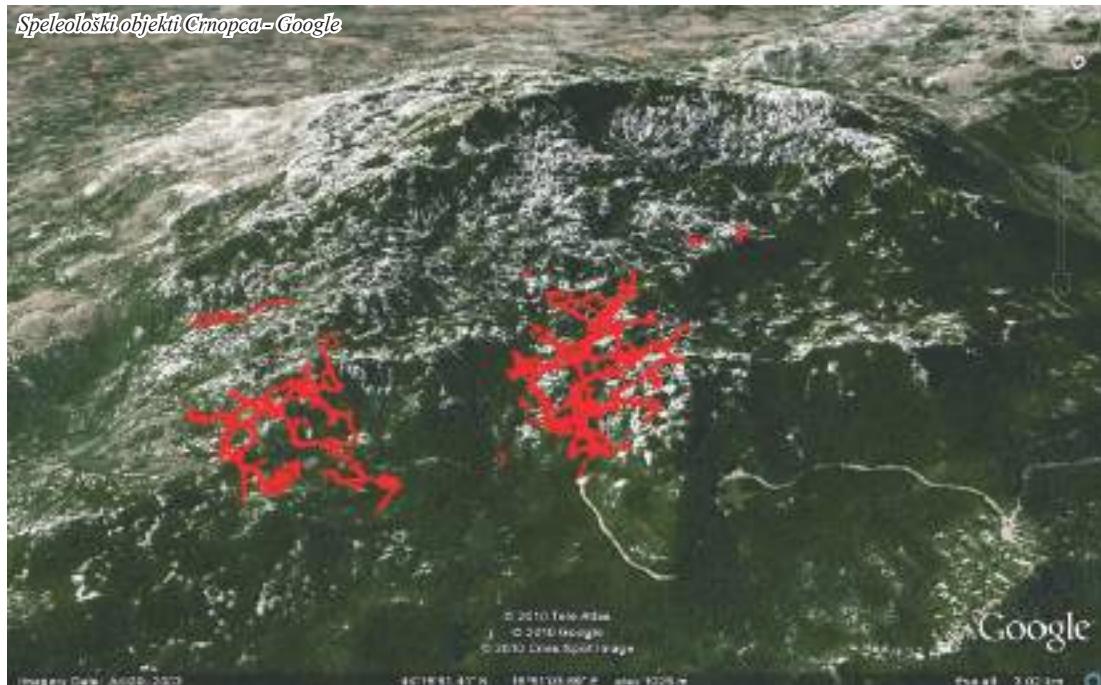

i relativno lagano zabušiti mesta gdje će se učvrstiti petnaestak metara duga prečka između **Perzijske ljubavi** i **Novog vala**. Oduševljeni smo napravljenim. **Novi val** je idealan kao odredište posjeta školaraca na zadnjim izletima ili nakon škole. Prečka će nam već slijedeći put znatno skratiti put prilaska i dati dragocjeno vrijeme za dalje istraživanje.

.....U nedjelju opet muka s oblačenjem čizmama. Posebno je teško penjati po užetu jer se noge ne oslanja na sredinu stopala već bolno pritiše nožne prste.

.....Ide se brzo. Odlazimo naprijed nastaviti penjati balkon iznad **Amazonu** u kojem se svakim prolaskom prema vani trošile bušilice zabijanjem par fikseva i napredovanjem prema vrhu slapa. Slap je ovom prilikom bio iznimno ugodan s vrlo malo vode i Vjetar se brzo popeo u horizontalni kanal koji izgledom podsjeća na **Amazonu** pa je i dobio naziv **Gornja Amazona**.

.....Vertikala **Samo se vi pucajte** se zatvorila nakon dvadesetak metara dubokog meandra uz puno ležanja u vodi. Nacrtana je i

druga grana - vertikalna od petnaestak metara s ulazom malo iznad dna 43-metarske vertikale kroz koju jako struji zrak. Mokri sudionici ove iscrpljujuće akcije na -276m su izvukli sva užeta i još ispenjali saljev iznad jezera **Gracie**

.....Nakon tehničkog penjanja 10 metarskog slapa nastavlja se kanal nagiba od 35-20 stupnjeva kojim se došlo do račvanja prema vertikali koja najvjerojatnije pada prema bivku u **Ašovu** i nastavka uzlaznog kanala za koji treba još tehnike za osiguravanje.

Nacrtano je novih 80-tak metara kanala koji je dobio naziv **Aidine vjetrenjače** jer uzlazni kanal skuplja zrak iz **Igara bez granica** i **Ašova**. Marinova ekipa je tehnički ispenjala 20-metarski previsnu vertikalnu **Bakšin penj-Svemu dode kraj**, nacrtano 70m horizontalnog kanala i tu je za duže vrijeme završeno istraživanje oko bivka u **E-Serihiji**.

U 02:00 poslije ponoći i zadnji je špiljar prestao ružiti po bivku. U nedjelju je uslijedio povratak, povlačenje opreme prema **Vratima percepcije** i **Grliću**, hiltanje suženja pred **Grlićem** i u **Pješčari**.

Kopanje na vrhu De Me Nade kanala

13

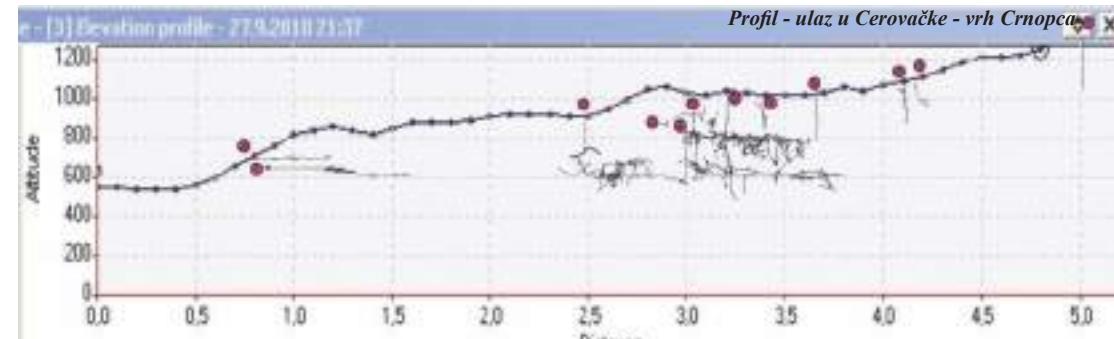
.....Eh da. Netko je mokrih gaća pronašao novu funkciju Buffa koja nije nacrtana na uputstvu za upotrebu.

.....Za spavanje koriste osmokutnu prostranu nadstrešnicu Gračačke šumarije na Vodicama. Tko ne zna, tamo se pod gredama zna naći raznih domaćih rakijica za degustaciju.

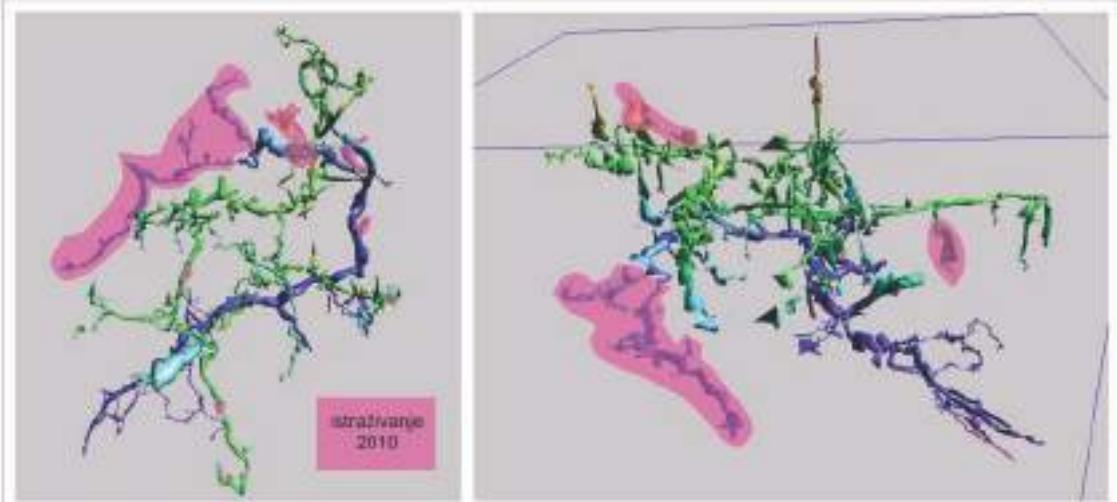
.....Već je kasno, a treba i izaći vani. **Vjetrenjače** hlađe dvoranu i speleologe tako da nova dvorana dobiva naziv **Šljiva**.

Ide se van. Pred ponoć na ulaznoj vertikali se sreću obje ekipe. Prva ekipa je postavila uže do donje etaže, transportirala svu opremu za rad u donjoj etaži i još se stigla prošetati po **Šibenskom kanalu**. Kasno u noći ili rano ujutro ponovo se umorni dovlačimo do oktogenske nadstrešnice i tonemo u zasluzeni san.

.....Do našeg dolaska na Crnopac na cijeli Velebit se stuštila kišurina. Vertikala ispod **Grlića** je "proradila" što se

12

događa vrlo rijetko tako da smo na bivak na -280m došli smočivši se do kože. Iako mokri imali smo prilike u punoj snazi vidjeti potok koji dolazi s boka dvorane i tvori slap koji pada posred dvorane. Malo smo protrčali Šibenskim kanalom da se ugrijemo i pripremimo tijelo za sušenje robe u vrećama za spavanje. Noć je počela hladno i mokro, a prema jutru je postajalo sve toplijе.

..... S vremenom nam je situacija bez sata postajala sve zabavnija. Kad ćemo izaći? Hoće li biti dan i uopće nedjelja. Kiša u vertikali pod Grlićem je gotovo nestala. Prolaz je Marin u posljednja dva puta dobro proširio pa smo prilično brzo, na naše iznenadenje po danu izišli iz Kite, na obveznu Kasačku u Rustiku i dalje prema svojim

domovima.

..... Subotne jutro protječe u raspremanju i crtanjem **Rampa kamina** u Šibenskom kanalu, a ekipa se potom dijeli u par skupina. Danko vodi Špaleta, Davida i Lovela na mjesto gdje je stao u prošlom istraživanju na dnu **Nu kanala**.

..... Zoki i Aida penju, preče u

Pušioni, no penj se ubrzo zatvara tako da se ove dvije ekipe ubrzano nalaze u **Divljem zapadu** kod slijedećeg upitnika na južnom boku kanala. Topografski se snima dvadesetak metara dubok i isto toliko dug ogranač, a Zoki započinje s penjanjem i opremanjem uzlaznog dijela kanala

..... Dno kanala čini prastari sasušeni saljev koji se ljušti pod nogama. Na

sadašnjem kraju ga treba iskopati ašovčićem da bi se prošlo dalje tako da ne raspremamo nego se ostavlja za iduću akciju. Malo prije ponoći obje istraživačke ekipe se nalaze u bivku. Kuhaju se juhice i tagliatelle.

..... U nedjelju Aida kreće prva i na svoje iznenadenje u prostoru pred **Grlićem** zatiče četvero speleologa. Oni su u Kitu ušli u subotu i iako su imali namjeru pridružiti se ostalima, shvatili su da bi za novopečenu školarku Petru to bio prevelik zalogaj pa su s opremom za bivakiranje prespavali na ulazu u **Grlić**.

..... Ovaj put Marko i Tea idu kopati na vrhu **Đe me nađe**, a ostali dalje na kraj **Divljeg zapada**. Lukas zaobilazi vertikalnu, penje kosinu i manji skok na blatu i eto nas u novome kanalu.

..... Glavni kanal ide istom širinom i na nekih 180 m od svog početka se pretvara u dvoranu na čijem se vrhu pred nama vidi novi, zanimljivi upitnik do kojeg će biti malo

teže doprijeti. Druga strana dvorana se spušta oštro uljevo od glavnog kanala, sužava i gubi tamo gdje ovom prilikom nismo uspjeli doći.

..... U divljenju luksuzu što ga pruža samonapuhujuća podloška s karimatom koju od milja nazivaju otomanom, cijeli novi splet kanala svečano se naziva **Otomanskim carstvom**, a zadnja velika dvorana koju nismo ni počeli crtati **Kimojom** - nešto što smo jeli a nije ni riža ni kuskus, a zanimljivo zvući.

..... Iznad Kite su našli neku prostranu jamu duboku stotinjak metara pa žica izlaznu špagu. Slijedi pranje opreme na Otuči, Rustiku, naletjeli na Janu i Igora iz Zadra sa svježe ubranim jabukama i onda lijepo po danu, umorni i oprani, doma.

..... Kita je ponovo nagradila naše trude na najljepši mogući način. Jedva čekamo slijedeći ulazak.

Kronologija istraživanja Jamskog sustava Kita Gačešina – Draženova puhaljka 20.11.2009-10.10.2010. (priprat tlocrtne duljine)				
rbr	datum	sudionici	Mjesto istraživanja	novo ukupno
48.	20-22.11.2009.	Irena i Teo Baraćić, Goran Rnjak (SOSvM), Marin Glušović, Katja Milišić, Ivana Colić, Marija Matić, Ana Grgić, Željko Vukušić (SOPr), Dragana Cvitanić i Božidar Vlaković (SO Profonda), Ante Kovačić, Nikolina Marić, Željko Marušić-Bospor (SO Imber) Fran Kožomelj (SD Špiljar), Hrvoje Ivančić (SOV)	Gornja Amazona, Samo se vi kopajte, Samo se vi pucajte, Aidine vjetrenjače, Bakšin penj – Svemu dođe kraj	22m 11560m
49.	03-06.06.2010.	Aida i Teo Baraćić, Goran Rnjak (SOSvM), Marin Glušović, Katja Milišić, Dragan Vujnović (SOM), Davor Cvitanić i Božidar Vlaković (SO Profonda), Ante Kovačić, Nikolina Marić, Željko Marušić-Bospor (SO Imber) Fran Kožomelj (SD Špiljar), Hrvoje Ivančić (SOV)	Gljak	328m 11888m
50.	19.06.2010.	Aida i Teo Baraćić, Goran Rnjak (SOSvM), Marin Glušović, Katja Milišić, Dragan Vujnović, Damir Ivančević (SOM), Franjo Kožomelj (SD Špiljar), Aida, Irena i Teo Baraćić, Goran Rnjak (SOSvM), Šljiva	Penj nad Gracijom, Šljiva	82m 11970m
51.	25.06.2010.	Danko Škalamera HGSS Riječka, Irena i Teo Baraćić (SOSvM), Mile Močić (SOPr)	Šljiva	130m 12100m
52.	30.07-01.08.	Zoran Brajković, David Matijaš (SD „Istra“), Ozren Đodić (SU Špelunka), Lovel Kukuljan (SU Efesteva), Danko Škalamera (HGSS Riječka), Stipe Tutić (SOZ), Aida i Teo Baraćić (SOSvM)	NU kanala, Sperminator	98m 12198m
53.	20-22.08.2010.	Tea Selaković, Ana Bakšić, Marko Rakovac (SOV) i Marin Lukas (SOZ) Teo Baraćić, SOSvM,	Rampa kamin, Đe me nađe	154m 12352m
54.	10-12.09.2010.	Goran Rnjak, Antonija Mihaljević (SOSvM), Mile Močić (SOPr)	Otomansko carstvo, Kimoja	228m 12580m
55.	12.09.2010.	SOZ	Duša iznad ulaza u KG	
56.	Rujan 2010	Aida i Teo Baraćić, Antonija i Marica Mihaljević (SOV), Dalibor Reš (SUE), Željko Vukušić (SOPr), Davor Cvitanić (SO Profonda)	Drugi spoj DP i Dvorance po E-Serihijom	
	7-10.10.2010.	Farmville, Sve po 15, Stari tavan, Facebook	Farmville, Sve po 15, Stari tavan, Facebook	948m 13528m

Veličanstveni uspon školaraca na Mount Krtolin i Orlovaču

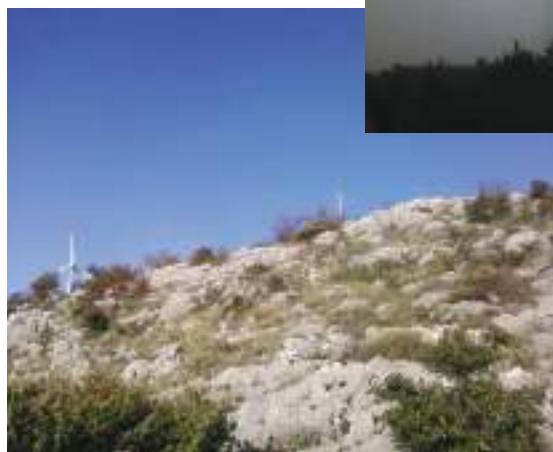
Foto: Dijana

Prošlo je već dosta vremena od kada upisah planinarsku školu. Točno 32 dana. U mojoj maštici, već sam pravi planinar, u zbilji, naravno ne.

Odradili smo već nekoliko penjanja. Bili smo na Paklenici, (Crni vrh) i Kijevoškom batu. Po Kozjaku smo skakutali za našim Matom i njegovim žutim kišobranom, baš kao Kinezi po kalelargi za svojim vodičem. Na Poštaku smo se našli u zoni sumraka. Svi doživljaji su bili prekrasni, ali nedostajalo mi je ono nešto, domaće, moje...Krtolin, Orlovača...

Dvadeset i drugog jedanaestog, godine gospodnje dvije tisuće i devete, došao je i taj dan. Sedam je sati ujutro. Prohладan jesenjski dan. Okupljamo se u Rokićima, kod kafića „Garaža“. Nakon NEISPIJENE kave (veliki minus za Garažu) i kupljenog svježeg kruha, deset junaka: Živana, glavna i odgovorna, Alen, Jasna, Zvonko, Marijana, Tome, Kristiana, Josipa, Ana i moja malenkost, startamo u 07:30 put Trtara.

Noge nas vode preko Piska u Malu Radnovaču. Divimo se prirodi i jutarnjoj rosi. Spuštamo se u Južne Škugore. Mirno je i tiho (fali naša bodulica). U Protegićima stizemo do vrijednog Mate Protege, našeg dobrog predsjednika. Nalazimo ga gdje odmara ispod klupske kombije!

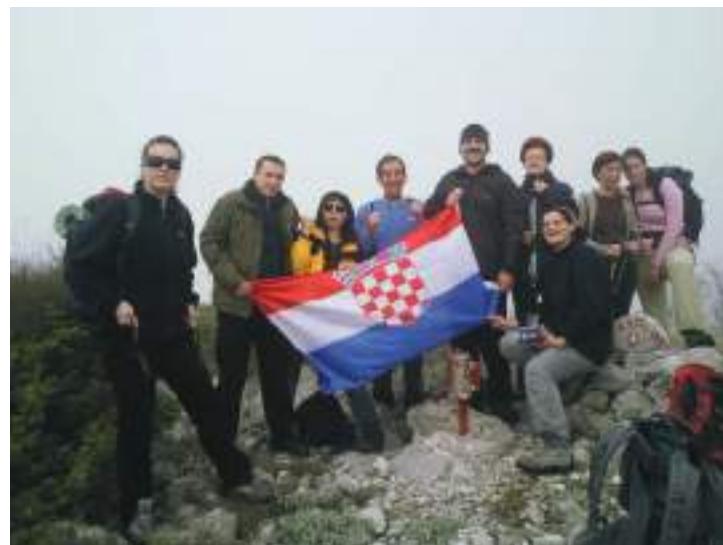
Na visini od 5030dm, susrećemo dva planinara iz Zagreba. Malo smo si popričali i oni odlaze dalje. Mi se sladimo keksima, malo odmaramo i slikamo. U knjigu se nismo upisali jer je kompletno mokra, a i pečat je oguljen. Nakon kraćeg zadržavanja, nastavljamo po hrbatu, put Orlovače. Minute se nižu kao biseri. Ozbiljnost je na visokom nivou. U pitanju su ipak tisuće i tisuće sitnih koraka. A onda tako ozbiljni i tiki (ha...ha...), skoro smo

Orlovače. Voli naš Mate kada mi puno hodamo. Živana nas upitno gleda, a mi svi dobri i mili školarci kao mladi orlići povičemo u glas: „Može, može, naravno!“, „Mi smo svi za!“ Cijeli dan mu se zbog toga vjerovatno štucalo!!

I tako, krenemo mi dalje. Magla je i dalje velika. Vlaga u zraku. Hodamo cestom, tražimo markacije jer želimo skrenuti na težu, ali nama puno zanimljiviju stazu. Uspon nije težak. Prolaze minute pa sati od našeg starta, a mi hodamo i hodamo i gle, čuda, MOUNT KRTOLIN je osvojen.

Ili, ipak nešto popravlja? Dobar je domaćin, nudi nam kavu i rakijicu, ali mi se ne želimo dugo zadržavati. Otpijamo svi po malo domaćeg serija i slušamo Matine savijete. Govori nam da bi bilo bolje prvoići na Krtolin, pa onda hrbatom do

prošli kraj vjetrenjače a da je nismo ni vidjeli. Onako visoka, dostojarstvena, skrivena u magli, tihom nam je šapnula: „Blizu ste“. Jedna za drugom, one se izmjenjuju.....mi hodamo.....Mijo nam maše iz auta, pa i on lagano nestaje u magli.....čujemo u daljini slabašni HELOP odgovaramo..... Branka, Paula i kujica Asi izranjavaju iz magle..... pridružuju nam se i zajedno se spuštamo do

Planinarskog skloništa „ZLATKO PRGIN“. (4.940dm).

Sa širokim osmjesima, dočekuju nas Mijo, Stipan i Kojo. Kujica Dina njuška Asi. Na pomolu je još jedno prijateljstvo. Sunce probija oblake, vatrica gori u kaminu, vjetrenjače postaju vidljive.

ŽIVOT JE LIJEP!!!

Slijedi gozba, pa pivica, pa opet gozba.

Smijeh. Čavrjanje. Vježbamo raditi čvorove. Ah, ti školarci. Mijo i Stipan uče nas i nove čvorove. Za one koji žele znati više. Dolazi i Antonija, sada smo već klapica. Stipan izvodi vratolomije po granama. Mi zadržani gledamo.

U dobrom društvu, vrijeme je brzo prošlo, moramo nazad. ŠMRC!!!

Nas deset, pakiramo stvari, kupimo smeće i orno krećemo niz brijeđ. Kada smo se malo udaljili, začujemo pjesmu. Naslonjeni na ogradi, Stipan, Antonija, Mijo, Branka, Kojo i Paula pjesmom se oprastaju od nas.

Koji lijepi prizor. Planinom se razliježu stihovi:

... „Rasti zemljo, pukni stino, kucaj srce

materinoo.

Šumi more, suzo stara, trajna, nina, niinaaa naana...“

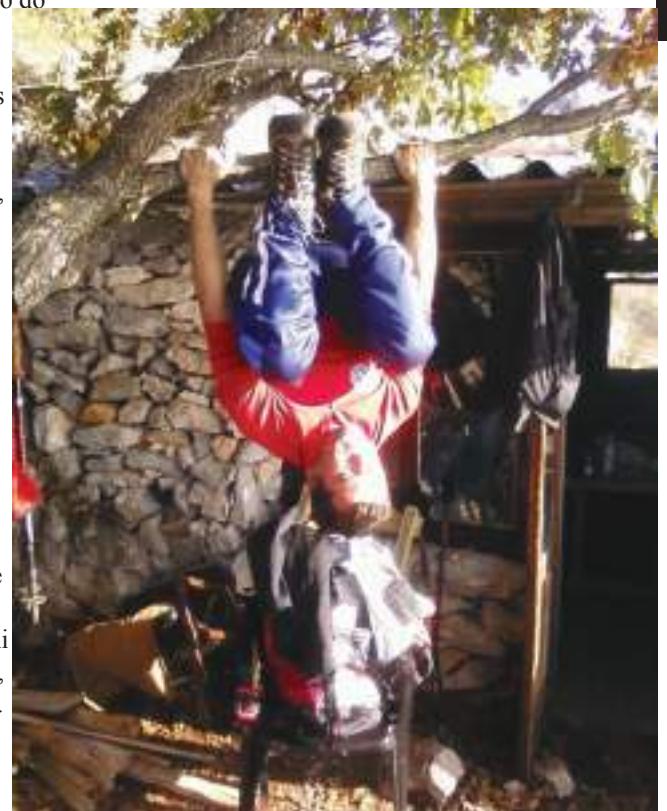
Srce nam na trenutak prestaje kucati, zaustavlja se dah.

Udaljavamo se, pjesma je sve tiša. Krećemo niz stijene, kroz šumicu.....rušimo suhozid.....

popravljamo suhozid.....pa kroz maslinik do ceste. Marijanu sve više boli koljeno, pa zove prijatelje da dođu po nju. Alen se odvaja od nas i hrli drugim putem u zagrljaj dragoj. Nas osam nastavlja put Rupića. Kroz Vukorepiće već jurcamo. Tempo je sve brži. Prelazimo preko Piska i evo nas u Rokićima. Sretni i zadovoljni,

bolnih mišića, spuštamo se do Garaže. Bacamo ruksake, naručujemo kavice. Osmijeh nam je na usnama. Za kraj, molim Vas, nemojte se zavaravati, naš put uopće nije bio lagan. I još nešto, najavljujem:

PROMINO USKORO STIŽEMO!!!

Najbolji dan na poslu

- Čuj, a bil ti moga napisat nešto o ovome di smo sada za onaj naš HELOP ?

- Ne znan valjda bi moga.

- Aj onda napiši, moj ti je savjet da čin dodeš kući napišeš nešto jer ćeš zaboraviti.

- Dobro.

Ovo je bio razgovor između Mate Protege i mene 11.06.2010. usred kanjona Čikole oko 11 sati. Danas je 28.10.2010., 21:23, a ja sam tek sad sjeo za računalo, a opasni Mate mi je dao krajnji rok 01.11. Bez obzira što je kraj mene Žuja za inspiraciju, od Čikole mi je ostao samo *feeling* dok sam detalje - zaboravio. Čega se sjećam?

Mate Protega, Goran Rnjak, Joso Gracin, Marica Mihaljević i ja uputili smo se u avanturu koju Europljani zovu *kanjoning*. Krenuli smo od Knezova, to je otprilike 2 km nizvodno od Drniša. Prije nego što smo krenuli, jedno smo auto ostavili na odredištu: most preko Čikole na cesti Pakovo selo - Ključ.

Ono čega se sjećam je da je Joso odmah pri dolasku do rijeke užviknuo: „Super! Ovaj put ima puno vode, čak i teče.“ Kasnije sam saznao da kod prijašnjih posjeta Čikoli rijeka gotovo uopće nije imala vode.

Čim smo došli do rijeke odmah smo se smočili: prvo do koljena, kasnije do pasa i na kraju čitavi. Kada me netko danas pita kako mi je bilo, kažem da smo plivali barem 500 metara. Skakalo se sa stijena 5 metara visokih. Plivati s ruksakom i u odjeći koja se na nama sušila nekoliko puta bilo je jedno novo iskustvo. Jedino što mi je išlo na živce je: po sto puta stavi pa izvadi fotoaparat iz kese za trganje grožđa, koja se pokazala kao jako pouzdana za spriječavanje vlage (osim Vjetru kojemu je kruh bio skroz mokar). Na nekoliko mjesta smo

Foto H. Žekanović

za kupanje, bijelo od pancete je bilo gotovo prozirno. Ono što danas dobro znam je da je Čikola meni nekoć bila tamo neka rijeka, a danas spomen Čikole kod mene evocira ugodne uspomene.

Ako nekoga zanima nešto više o Čikoli evo:

Čikola je najveća pritoka Krke, izvire podno planine Svilaje na jugoistočnom dijelu Petrova polja u neposrednoj blizini sela Čavoglave, protjeće kroz grad Drniš i ulijeva se u rijeku Krku kod jezera Torak. Dio Čikole je zaštićen u kategoriji *značajni krajolik* i proteže se od Grada Drniša, odnosno od kraja Petrovog polja do NP Krka blizu mosta preko Čikole na cesti Pakovo selo - Ključ. Čitava rijeka je dugačka 38km. Kanjonski tok Čikole je dugačak oko 14km. Krećući se nizvodno, kanjon biva se dublji tako da je na kraju dubok preko 130m.

Na samoj rijeci osim grada Drniša zbog surovosti i nepristupačnosti kanjona nema naselja. Kanjon razdvaja prostor Miljevaca sa sjeverozapadne strane

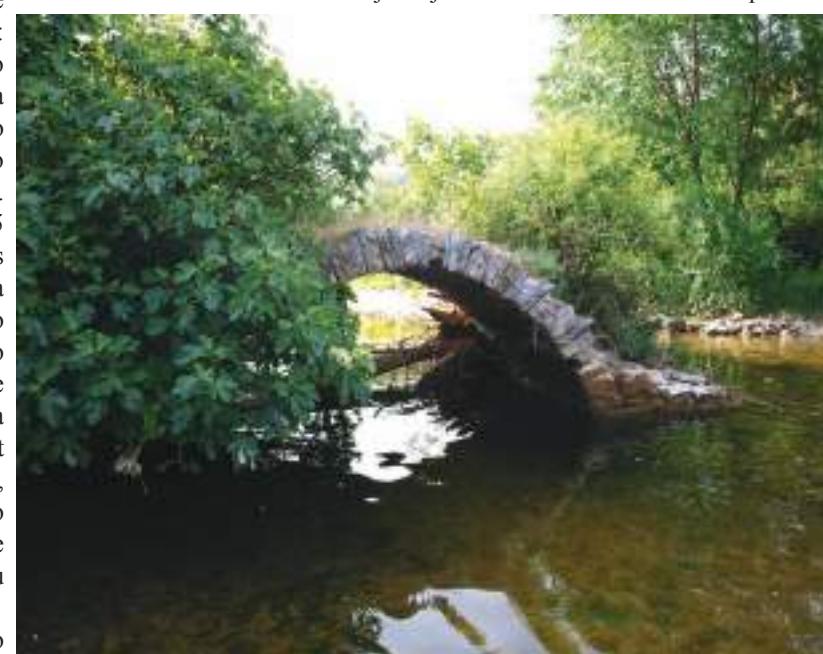
te Pakovo selo i Žitnić s jugoistočne. U prvom dijelu toka s lijeve strane rijeke započinju obronci planine Moseč.

Na nekoliko mjesta Čikola u kanjonu stvara i mala jezera od kojih se ističe jezero Ovčjak blizu zaseока Knezovi 4km nizvodno od Drniša. Također, na rijeci se nalaze i dva slapa Lasmač i Saranča ili Kotline koji svojom ljepotom u zimskom dijelu godine zasjenjuju mnoge slapove s Krke. Rijeka ljeti presuši, tek na ponekim mjestima poput Procipa voda se zadrži čitavu godinu. Zimi izvor Čikole izbacuje do 8 m³/s, dok u sušnom periodu izvor nije aktivan.

Ovaj duboki kanjon je iznimski geomorfološki fenomen. Geološko formiranje ovog prostora je započelo sa sedimentacijom vapnenaca koja je započela u donjoj juri, a trajalo sve do eocena. Krajem pliocena i početkom pleistocena nastala je krška zaravan kroz koju se od kraja pleistocena usijecao kanjon Čikole. Čitav prostor je dodatno oblikovan kasnijim krškim erozijskim procesima.

Upravo zbog ljetnog presušivanja u kanjonu Čikole su iznimno uočljivi reljefni oblici koji su inače sakriveni pod vodom: od erozijskih oblika vrtložni lonci, od sedimenata pješčani sprudovi, valutice, sedra te od strukturnih geoloških elemenata bore, slojevi i pukotine. Uz kanjon su na mnogo mjesta prisutni sipari ili točila.

Čitavom dužinom kanjona postoje brojne pećine od kojih su najpoznatije i istražene Topla peć 206m i Štrikinica 85m.

Tatjana Bračanov

Dinara - tradicionalni prednovogodišnji uspon 27.12.2009.

20

Nakon nešto više od pola sata krajobraz se mijenja zajedno s vremenskim prilikama. Stjenovita kosina prekrivena je snježnim krpicama. Zakopčavam se do brade, nabijam vunenu kapu i nabacujem rukavice - ugodnu kišnu toplinu zamjenilo je stipkanje po do maloprije otkrivenim dijelovima tijela. Markacije su gotovo nevidljive u sivo-bijeloj percepciji.

S početka uspona krenula sam nekim svojim tempom, presporim za trkače i prebrzim za hodače: obećah si da neću protičavati poluslijepa pored ljepote ponuđene mi upravo ovdje i upravo sada. Ljepote zbog koje sam tu. Često vadim foto-aparat svjesna prolaznosti. Uskoro bjelina dominira i snježni krajolik ovlađa čulima.

Jogurt - markirana staza završava bukvom koja je križište sa stazom slijeva iz pravca Brezovca nastavljajući desno prema planiranom cilju. Grupa preda mnom već je propriila dio staze. Snijeg je na nekim mjestima poprilično dubok i nogu mi često tone do koljena. Ugodan miris klekove smole bogato je obojilo zrak: stižem na dionicu 'klekovine'.

Nailazim na Matu i Tea koji markiraju dionicu

Foto A.Panuković

27. prosinca 2009. od strane HPD Sv. Miholil organiziran je Tradicionalni prednovogodišnji uspon na Dinaru. Kao i svake godine, odaziv članova je bio odličan: 22 planinara i tri psa sudjelovala su u ovom popularnom zimskom oproštaju od stare godine organiziranom po četrnaesti put za redom.

Ovogodišnji prosinac je uglavnom pokazivao kišno lice pa smo bili spremni na mokri uspon. Vozila (kombi i dva defendera)

ostavljena su po običaju na Poddinarju - Podićima odakle smo krenuli makadamskom zavojitom stazom uzbrdo. Nakon nekog vremena i par zavoja napuštam dobro uređeni put i skrećemo desno u raslinje, prateći neuobičajenu jogurt markaciju koja nešto strmije vodi ka našem cilju – najvišem hrvatskom vrhu - Sinjal 1831.

Staza u početku vodi kroz ugodnu šumsku atmosferu podstavljenu travnatim sagom, da bi se vjugujući kroz područje kojim je prije nekoliko godina harao požar, nakon nekog vremena pretvorila u pomalo tjeskobni scenarij. Lagana kišica i prvi znaci magle pojačavaju atmosferu nemira. Uspon po stazi prekrivenoj mokrim 'listincem' i skliski debeli balvani urušeni preko staze na dosta mjesta dodatno otežavaju uspon. Potrebno je dosta koncentracije, pogled mi je cijelo vrijeme usmjeren prema tlu, svjesna sam da krivi korak lako može rezultirati prevrtanjem na pozadinu. Uskoro ugodna crnogorica koju u neznanju nazivam <dinaridskom jelom> lijeno usporava ritam hoda i neprimjetno me utapa blagdanskom atmosferom u okolinu.

Markacija klekovine

Bogovi bure i leda pred kojima se nebrojeno planinara tik pred vrhom moralo pokoriti i odustati i ovaj put su nam bili naklonjeni. Trkači su ovdje. Stižu i markacisti.

Presvlačim se, znoj postaje neugodna činjenica.

Odšetam do križa na susjednoj glavici. Uhvativ se se za križ i odjednom nošena, iz grla mi se otme oda ponosnoj planini i bogovima prirode: 'glory, glory ...' ... Marica prihvaća energiju.

Vraćam se do Sinjala. Ekipa je nemirna, hladno je, ali se odlučuje na vrhu pričekati ostale: hladno jest, ali nije neizdrživo. Počinju lagano pristizati, zatim neko vrijeme nikoga. Pokušavam razviti sluš do neslučenih razina. Vrijeme sporije odmiče na ovoj temperaturi, cirkulacija u rukama se lagano kristalizira, hladnoća je neumoljiva. Meškoljenje do slijedećeg helopa -

dvometarskim žuto-crvenim štapovima. Zbog visokih nanosa snijega tijekom cijele zime, na ovom dijelu markacije su nevidljive pa su se štapovi koji se i inače koriste za signalizaciju cesta u sniježnim područjima pokazali kao najbolje rješenje. Po posljednjoj kosini gotovo ronim. Za vedrog vremena s ovog dijela vrh je vidljiv, no zbog magle vizualiziram ga po sjećanju. Klizave koso položene stijene prekrivene snijegom potrebno je prijeći s oprezom zbog procijepa kojih ima dosta pa gojzerica lako može ostati priklještena.

Još par metara preskačem preko nisko polegnutih zaledenih grana koje izviruju iz stijena, zaboravljenih od prirode do proljeća. Ne vidim nikoga, još nekoliko metara; čujem glasove, magleni obrisi osoba dobivaju jasnije konture. Otvoreno oblačim osmijeh na lice.

Po drugi put na krovu domovine! Sinjal – 1831!

zvuci četiriju duša lagano izranjanju iz maglenog vela. Ukupni uspon - tri i pol sata.

Zbog hladnoće, odluka o grupnom odmoru i tradicionalnoj zajedničkoj marendi sputena je na mjesto s početka priče. Odsanjakasmo uz klekovinu i razmilismo se lagano po planini. Potom uz Krčić, Topoljski buk i Napoleonovom ostavštinom prema gradu. U društvu ruksaka i mokrih gojzerica stigli smo odnjegovati i demokraciju.

Napokon imam obiteljsku fotografiju s krova domovine. Na njoj smo Ana i ja

Sudionici : HPK SV. Mihovil: Mate, Teo, Aida, Joso, Tome, Mio, Marica, Antonija, Luka, Nina, Ana, Tatjana, Floki, Niko, Labor, Dijana, Čogelja , HPK Promina: Dule, Mile

HPK Knin: Tetlo

PSI: Bobo, Beba,Mala

Foto: T.Bračanov

Nije lako biti

Foto: Mio

Nije lako biti Stari Papršnjak. Za neupućene ova kratka rečenica siguran sam posve je nejasna. Riječ stari jasna je svima koji posjeduju minimalno poznavanje hrvatskog jezika, ali Papršnjak možda i nije. Naravno to je janjeća potkoljenica, nazovimo je tako, koja je oduvijek bila najtraženiji dio te životinje netom pečene i skinute sa ražnja. Zauvjek će ostati misterija kako je taj dio mesa istovremeno uspijeva biti najsladji u prenesenom i najslaniji u doslovnom značenju. No u cijeloj priči koja slijedi to je najmanje bitno jer u njenom kontekstu Stari Papršnjak je pripadnik poluilegalne pustolovno-avanturističke udruge koja je jedna od frakcija HPK Sv. Mihovil.

Sama inicijacija vrlo je rigorozna što je osnovni razlog zbog čega broji samo 4 člana. Udruga nema točno zacrtan plan godišnjeg dijelovanja već se aktivnosti provode spontano i u hodu, a osnovna težnja njenih članova je odlazak u prirodu na mesta i načine na koje nitko nije bio. Često su to izleti pod ekstremnim uvjetima u izuzetno teškim vremenjskim situacijama, ali i boravak u netaknutoj

prirodi na mesta na koja nikad nije kročila ljudska noga zbog nepristupačnosti i nepoznavanja terena. Gotovo da je nemoguće pronaći neku aktivnost Sv. Mihovila u kojoj Papršnjaci nisu dali svoj značajan dio. Bilo da je riječ o Gorskoj službi spašavanja, speleo odsjeku, zapaženom sudjelovanju na planinarskom maratonu, usponu na Kilimanjaro, sudjelovanju u Avanturi bez milosti na Bribišnici gdje su im životi bili opasno ugroženi, aktivnom obolu u kulturno zabavnem dijelu rada matičnog kluba kroz muziciranje na gitari ili izradi hrpe prekrasnih fotografija i unapređivanju matičnog kluba na svekoliki način. Zbog svega toga dobar glas o njima pročuo se širom svijeta, ali ne zaboravite: nije lako biti Stari Papršnjak što će vam tekst koji slijedi i dočarati.

Bilo je to sredinom kolovoza 2010. Sree ljeta, plaže zakrčene silnim turistima koji su se sručili na našu obalu iz svih Europskih pravaca. Ceste s užarenim asfaltom teško podnose najezdu ogromne količine automobila šarenih tablica u kojima se kuhaju pteročlane češke obitelji željne

slane vode, sunca i cvrčaka. Shoping centri vrve kao mravinjaci puni pomahnitalih kupaca, zadojenih perfidno smišljenim propagandnim porukama koje vrište odasvud dan i noć, guraju pretrpana kolica. Pod silnim teretom mala gumena kola tužno cvile i teško se zakreću na tisućama kvadrata jeftinih keramičkih pločica.

Bilo je pravo vrijeme za pobjeći negdje. Negdje u prirodu, u neku oazu mira i tišine, žubora čistih potoka i brzaca, u debeli hlad stoljetnih šuma, negdje na osamu, upravo suprotno od one Runjićeve, ovaj put daleko od mora. Nije nam puno trebalo za odluku, dogовор, skrojiti samo ugrubo okvirni plan i krenuti. Dva Stara Papršnjaka: Joso i Ja i Labori: Damir i Niko, krećemo na Zrmanju i njenu pritoku Krupu.

U rano ljetno jutro, sigurno najljepši dio dana, moj Golf dvica stajao je ispred kuće nakrećan svime što nam treba za dva dana i jednu noć boravka u toj divljini. Teškom mukom nosim još samo kanu - starog prekaljenog borca koji je prošao mnoge bitke. Pun je ožljaka i friža iz dosadašnjih avantura, ali je još uvijek gladan novih pustolovina. Krajnjim naporom dižem to petmetarsko fantastično plovilo na krovne nosače i bacam konope preko njega. Još par čvorova, dobro pritegnij sve i kotači se mogu zavrtiti. I baš pomislih

sve je idealno, zazvoni mi mobitel, a i to je jedan od razloga zbog kojih idemo iz vreve grada. Tamo postoje mesta na kojima je ta spravica beskorisna jer nema signala. Rekoh sam sebi: moram se javiti, valjda ću izdržati još koji sat a onda *ciao* mobać. Gledam kanu i polako spuštam pogled na *display*, vidim zove me Roman - baš kad sam se divio mom plovilu od par stotina kuna, da bih se u trenu sjetio svih onih njegovih ogromnih jahti. Kad bolje razmislim možda sam ja i bogatiji od njega. On ipak ne može biti toliko slobodan i otići negdje gdje ga se ne može nazvat na mobitel jer velika je to lova u igri.

- Aloooo...javljam se veselo

- Zdrastvujte Mijo, Roman je kako si? ...uvijek se sali s tim zdrastvujte iako zna hrvatski jako dobro.

- E, Romane legendo ti si, fala na pitanju dobro sam. Evo malo na godišnjem pa se baš spremam na Zrmanju s Josom i Laborom dva dana pobć od svega malo se odmorn. Baš si me uvatija ispričće pakiran kanu na auto, samo šta nisam krenija.

- A dobro je to, blago tebi kad možeš, ja uvijek u poslu ne mogu glavu dignit od obaveza. Inače?

- A dobro je da se nije loše ...Dis ti? Jesl odan negdi? Znan ja dasprije zna doć do Skradina (gdje smo se i upoznali prilikom slučajnog susreta na Prokljanskem jezeru).

- Pa da zbog toga te i zovem. Jučer sam točio gorivo tu na obali kod tebe pa su mi ukrali 50 litara. Mislim nije to uredu, ne može to tako.

- Majde Romane štatje, pedes litara zato me zoveš. Ulija si des tona pat fali pedes litara. Znan nije lipo al pušt to. Nemoj rad naših ljudi sad novnare zvat, jać to sredit. Otić dol rećin da pripazu, a nevrujen dast to namjerno napravl. Bić one stare pumpe pa priskočlo štal.

- Dobro dobro neka bude, zbog tebe neću sad dizat galamu, ali nije vam to dobro ni za turizam ni za sve drugo. Ajde da te ne zadržavam, drago mi je da smo se čuli. Pozdravi čaću i mater i dobar provod. Reci Josi da ga sad ne zovem da ču mu se javiti ovih dana tribalo bi mi 20 litara Babića da imam na brodu kad mi neko dođe. Ajde bog...

- Živija mi, drago mi je das se javja. Javčut se kad se vratimo dat rečen kako je bilo. A mogas i ti snamin dikod. Ajde bog

- Bog ...reče Abramović i poklopi.

Eto šta ti je mobilna telefonija nikad nemaš mira. Bilo tko ima mogućnost zvati i pitat Eej di si uf.Zastajem tako u razmišljanju na sekundu i

brzo se vraćam u zbilju. Vidim krajnje je vrijeme za polazak prije nego opet zazvoni paklena kutijica u mom džepu. Mic po mic provlačim se kroz gradske prometnice koje su već pune auta i jedva čekam projuriti koroz tunel prema Tromilji gdje me čeka ostatak ekipe. Ubrzo sam tamo, kratak pozdrav i hitamo dalje. Što brže od svega ovoga ostavljamo iza leđa titrava isparenja iznad ceste i beskonačne rijeke turista koji se spuštaju na obalu. Još je jedna usputna stanica, Kistanje, u kojoj kupujemo zadnje namirnice tipa kruh i poneku pivu da se nađe u ruksaku. Preko Ervenika vozimo se dalje makadamom za Kaštel Žegarski. Cesta je odlična i tih 7 km vozimo dosta brzo dižući za sobom ogromni oblak žute prašine. Zov divljine je sve jači i teško mu je odolljeti. Za tren oka ponovo smo na asfaltu i nakon 3-4 km skrećemo desno i spuštamo se u Nadvode, preko mosta na Zrmanji i prema kući Marka Radmilovića, našeg poznanika od prije, kod kojega redovito navratimo kad smo u blizini. Iako je često odsutan zbog obaveza oko koza i poljoprivrede ovaj put smo imali sreću da ga zateknemo ispred kuće u hladu na taraci.

Čim nas je ugledao žustro je ustao od stola i požurio u susret. Najviše se obradovao Josi kojeg nije video 2 godine, a baš je on sklopio to poznanstvo nekoliko godina prije prilikom prvog tumaranja ovim vodama. Od tada smo kod nega redoviti gosti i uvijek smo srdačno dočekani.

Marko je tipični stanovnik okolice Zrmanje. U srednjim pedesetim razbarušene kratke crne kose i preplanulog lica od stalnog boravka na otvorenom sa svojim stadom koza ili u polju još uvijek pun je životne energije i gura dalje kroz život suočen s ubičajenim problemima koji prate ljude njegove generacije i slične sudbine. Sjedamo za trošni drveni stol koji još uvijek služi svojoj svrsi, u društvu Markove žene, dvije kćeri i rođaka. Ispod balkona koji zaklanja sunčeve zrake, u ramini, gol sa spasilačkim prslukom koji koriste rafteri, kupa se Markov petogodišnji unuk. Taraca je ograđena pašamanom koji je, vidi se, bio negdje drugdje postavljen, a sada kad nije potreban na tom mjestu, da se ne baci - uz male preinake ograđuje terasu obitelji Radmilović. S desne strane su improvizirana vratašča koja jedna koza očito jako udomačena, skoro kao dio obitelji, uporno gura glavom i malo po malo otvara put do nas. Preko vrtla ispod nas puca pogled na plodna zaorana polja uz rijeku. Crne mušice nas uporno peckaju

po nogama a zrak je pun mirisa sijena i stoke sitnog zuba.

Uz kavu i domaću rakiju u ugodnom razgovoru ostajemo sat vremena. Domaćin je sretan što smo opet njegovi gosti i veselo čavrlijamo o svemu, ali ipak bi trebalo poći jer nas čeka još dosta posla. Pozdravljamo se i krećemo dalje još 6 km do manastira Krupa. Prije njega skrećemo na zemljani put preko oranica, što dublje u polje jer je na njegovom kraju početak kanjona rijeke Krupe, naš start. Nakon par stotina metara se zaustavljamo i vožnji je kraj. Užurbano vadimo stvari i skidamo kanu pa pješice 200 metara preko njiva do vode. Ostavljamo Labore, a Joso i ja se vraćamo kod Marka ostaviti aute da nas čekaju slijedeći dan kad se uzvodno vratimo Zrmanjom. I opet, naravno, Marko insistira na jednoj čašici rakije, onoj putnoj za sreću, kaže on. Pijemo na brzinu i hitamo pješke nazad u nadi da će nas netko povesti jer u protivnom imamo više od sat hoda po najvećoj vrućini. Nakon dva neuspjela pokušaja stopiranja staje nam ZG Defender kojim smo se povezli polovicu puta. Momak i cura, očito dobrostojeći zagrepčani u relativno skupom terencu i finoj „obleki“ vozikaju se podvelebitskim cesticama, krate vrijeme i kako kažu, istražuju lijepu našu. U sebi se smijem i

mislim kakvo je to istraživanje kad se nisi oznojio, odera nogu od draču ili posruuo na nekom siparu. Mi tako ne istražujemo I opet preko livada i njiva do Damira i Nike.

Da nije Jose sada bi bili spremni za polazak, ali sada slijedi ubičajeni ritual u kojem on obavezno marendaje. Ne bunim se ni ja previše jer znam kad krenemo da nas čeka 4-5 sati kotrljanja niz brzace, veslanja, skakanja niz slapove i prebacivanja opreme kroz neprohodnu obalu. Bez žurbe i presinga kako i dolikuje ambijentu Joso vadi „čegrtuš“, skuvani gnjat kojeg već danima uredno teše ogromnim vojnim nožem, neiscrpan izvor hrane za još dva dana. Uz crno vino iz pota i vodu iz rijeke pijemo božanstvenu bevandu u hladu kanjona koji se penje s obje strane visoko iznad naših glava. Gledam Niku, mladića na pragu dvadesetih, izuzetnih gimnastičkih predispozicija kako na livadi iz mjesta radi salto unazad, sklekove na jednoj ruci, hoda na rukama i izvodi mnoge druge bravure. Zatim se zalijeće i skače preko trstike uz obalu u čistu zelenu Krupu. Ubrzo izlazi sa osmjehom na licu, ali kože napete kao bubanj. Naježio mu se svaki centimetar vretenastog sportskog torza.

- Šta je Niko ...pitam ga punih usta

- Ajme...ledeno...mraz ali je gušt... i opet se zalijeće pa uz tresak pada nazad u vodu.

- Ma daj, pa nije valjda toliko hladno!

- Ma jacera teška....viče on iz vode i ne izlazi.

Nije mi jasno šta se događa jer je sredina kolovoza i po prijašnjim iskustvima ne bi trebalo biti tako hladno. Osobno sam bio u lipnju kad je voda bila 15°C što je dosta hladno ali nisam mogao odoljeti i ne baciti se u te čipkasto bijele slapove. Nakon 10 minuta u vodi trebalo mi je pola sata na suncu da mi se ugrije koža, podkožno tkivo i mišići te na kraju kosti, da se vratim u normalu. Skidam sat i na malo špaga bacam ga u vodu da izmjerim temperaturu. Vraćam se Josi i njegovoj čegrtuši da u međuvremenu završimo s objedom i krenemo. Pola sata kasnije spremni smo za polazak, sve je nakrcano u kanue pa vadim sat i gledam. Niko je bio u pravu, a ja ne mogu vjerovati, voda ima 12,9°C. Suočen s tom činjenicom ne preostaje mi ništa drugo nego srušiti osobni rekord jer tko zna kad će opet biti prilika, pa se bez razmišljanja bacam i ja u vodu. Niko naravno ponovo skače za mnom, ponovili smo to nekoliko puta. Sad je konačno i vrijeme da krenemo. Već je 4 sata popodne i malo sam zabrinut zbog satnice. Dug je put, a dan je ipak kraći nego na početku ljeta.

I već sam se ponadao da ćemo konačno imati mir i samo ono zbog čega smo došli - jer smo u dubokom kanjonu pa nema signala na mobitelu, kad on ipak zazvoni. Odmah sam pomislio: tu su se sigurno umiješale neke mračne sile i bio sam u pravu. Zove me Obama, predsjednik najmračnije sile svijeta. Nije lako biti Stari Papršnjak, nadam se da i sami pomalo to uvidate. Nevoljko stiskam zelenu tipku i javljam se radi reda, nije se s Barakom šaliti, nek' mu je izgled miroljubiv.

- Da ...

- Halo, ovdje Obama ..Mijo jesi li ti?

- E di si Baraka... odmah u startu zbijam šale na njegov račun da razbijem led od moguće potencijalne nezgodne situacije, ne zove američki predsjednik bez razloga.

- Bog Mijo, oprosti što smetam, znam da si na godišnjem, ali trebaš mi minut-dva.

- Ma ništa ništa...rekoh dobro pazeci na rječnik i gramatiku... evo na Zrmanji sam sa ekipom, idemo malo na kanuing dva dana. Joso je tu i još neki ne znaš ih baš smo trebali krenit niz vodu.

- Joso? Gracin? On? Puno mi ga pozdravi. On je predsjednik Starih Papršnjaka pa smo kolege nas dva.

- Oeu reći ću mu, tu je, pumpa kanu. Cili je izbužan pa to sporo ide mogao si nam poslat koji novi kao donaciju što je to tebi. Sigurno ima koji tamo kod marinaca u skladištu. Nego kako si me našao, pa nema signala?...pitam ja iako znam kako to ide kod njih. Malo se pravim neuk da mu dignem cijenu.

- Ma daj, Mijo pa imamo tu povlaže Crnopca geostacionarni satelit koji te locirao, a onda sam iz Aviana poslao AWACS u prelet, sad te zovem preko njega...odgovara Baraka pun sebe.

- A vidi vraga...opet se ovlaš čudim i lukavo mu podilazim ne bi li dobili koji kanu i tako obnovili našu oskudnu flotu za ovakave izlete.

- Je je, ali da te ne zadržavam, trebaš mi nešto. Imamo veliki problem u meksičkom zaljevu. Ima već dva mjeseca curi nam nafta iz jedne bušotine. Ovi iz British Petrolea nešto su falili, probila im se cijev i sada to ne mogu zaustaviti.

- Da da čuo sam nešto o tome ali ne mogu ti sad nikako to pogledati.

- Ma znam, ali ti si Stari Papršnjak, sigurno bi mogao nešto učiniti. Ovi su sve već probali ,nemaju oni pojma. Još koji dan doći će

nafta do Floride a onda je to zajeb veliki.

- A čuj, Baraka, probaj poslat ronioca neka ponese ključ 13 i ode doli. Koliko sam vidio na TV izgleda da je otišla brtva na prirubnici. Neka to odvida i stavi novu duplu od klingerita, malo kućine i dobro zavida nazad. Neka stavi vide i Zegerov osigurač da se ne pomola pa mi javi jeli sta pomoglo.

- A vidiš mogli bi to probat, ovi njihovi stručnjaci ne bi se toga nikad sjetili. Puno ti fala, javit ću ti kako je prošlo, a za one kanue ću ti pogledati, bez brige.

- OK, ajde bit će to dobro, moramo ići, već kasnimo, 4 ure su.

- Dobro, dobro...pozdravi mi Josu pa se čujemo. Booog.

- Booog.

Brzo gasim mobitel jer je to jedini način da imamo mira i konačno krećemo. Damir i ja, Joso i Niko. Odmah u startu ostavljamo ih daleko iza nas jer smo puno brži. Plastični kanu klizi po mirnoj vodi kao po ledu i iza sebe ostavlja tanku crtu u zelenoj vodi. Nakon par minuta gubimo ih iz vida jer nema potrebe da ih čekamo. Dogovor je da se čekamo

na svakom sljedećem slalu, zajedno ga prođemo i opet nastavimo dalje. Nakon pola sata dolazimo do ušća Krnjeze, bacamo kratki pogled, okidamo poneku sličicu i nastavljamo plovidbu. Nailazimo na prvi slap koji se ruši u mirno jezero kojeg rutinski prolazimo i čekamo njih dvojicu. Ubrzo nailaze i oni, pa koristimo prigodu da ih slikamo odozdo kako se prebacuju preko zapunjene vode koja preko sedrenih stepenica pada u široko jezero. Nastavljamo dalje i prvi stizemo do kaskada prije Kudinog mosta. Izlazimo na lijevu obalu, ne čekajući ih nosimo opremu uskom kozjom stazom oko mosta i slapa koji se ruši iza njega. U to dolaze Joso i Niko, ponavljuju isto pa nastavljamo. Ispod slapa je nevelika streha od sedre obrasle travom na kojoj je zavjesa od pjene kroz koju se može ući unutra, ali zbog neuobičajeno visokog vodostaja za kolovoz i hladne vode, namjerno forsiram da ne ulazimo iako mi je žao jer je unutra jedan povišeni dio, kao velika kada na koju pada prekrasna tirkizna sunčeva svjetlost koja se probija kroz gornje rupe u sedri obrasle travom i sve poprima bajkovit izgled. Znam ako Joso tu uđe ostat čemo

pola sata, a ovaj put nemamo toliko vremena. Veslamo dalje, redaju se brzaci i slapovi. Svaki prekrasan i drugaćiji. Neke od njih prolazimo „punim gasom“ uz ljaljanje kanua i špricanje vode. Poneki nam to ne dopuštaju jer su stepenice velike pa se nasukavamo i moramo izlaziti. Gazimo po plićaku i vučemo kanu na konopu pa u dubljoj vodi opet nastavljamo. Put nas dovodi do prekrasnog tunela od grana okolnih stabala i šiblja kroz kojeg voda nabijena u uski prostor jako ubrzava i huči. Ne možemo odoljeti napraviti poneku fotku i to zauvijek zabilježiti. Na kraju tunela voda nestaje, znamo da je ispod rupa i slap. Ne bi bilo pametno podlijeći atmosferi i sjuriti se dalje. Vežemo brodove za debelo stablo u vodi i polako prilazimo samom rubu. Pada još jedna fotka na samoj ivici 8 metarskog skoka pa maniom iskusnih pustolova gledamo kako dalje. Što lakše i brže sa što manje truda i opasnosti.

Ovaj pun nećemo moći niz vodu nego okolo. Vraćamo se uzvodno nekoliko metara na početak tunela i na prigodnom mjestu izlazimo na desnu obalu. Svi zajedno prenosimo stvari preko

livade uhodanom stazom pa se opet vraćamo do rijeke. Joso svoj gumenjak baca niz slap i skače za njim pa ga lovi i zaustavlja se kod prije prenesenene opreme. Naš kanu ipak ide okolo zbog rizika da ga voda nalije pa ga potežemo po travi i kamenju. Naizgled okrutna rabota, ali za njega ništa novo ni neuobičajeno.

I opet smo u igri. Sunce je već nisko i za koji minut će zaći za vrhove kanjona pa će sve poprimiti drugu dimenziju. Do miraka ima još više od sata, ali nije ugodno biti u sjeni i mokar na 13°C. Dodajem još malo gasa u našu kompoziciju da na vrijeme stignemo na planiranu točku za bivakiranje. Niko i Joso stalno zaostaju jer su dosta sporiji, a Joso po svom starom običaju stalno nešto razgledava i fotografira ne obraćajući pozornost na protok vrimena.

Svakim zaveslajem sve smo bliže, ali i noć polako prijeti. Nailazimo na slap za kojeg sam slutio da će biti najviše problema što se pokazalo točnim. Zaustavljamo se na rubu i promatramo kako preko njega. Desna strana je kao odrezana nožem, ravno dolje 8 metara, a lijeva ima nekoliko velikih okruglih stepenica po kojima pršti voda. Obično bi išli preko njih tako da bi stvari pobacali, a kanu po konopu spuštali niz te kaskade. Kako je vodostaj visok, sada je teško stati na neku od njih, a velike su šanse da bi voda napunila kanu za sekundu. Tada bi on pod tom težinom jurnuo po stepenicama pa ne želimo riskirati da se negde zaglavi i pod teretom prelomi. Pogotovo jer smo takvo iskustvo već prošli na Bribišnici kad ga je voda slomila pod kutem od 90 stupnjeva i teško oštetila. Takvo što ovdje bio bi kraj plovidbe, a mi smo na pola puta, a noć kuca na vrata. Već smo promrzli, pomalo umorni i gladni pa moramo brzo donijeti odluku što dalje.

Žistro se penjem na obalu, nemam vremena tražiti put nego gazim kroz visoku travu i grmlje i hitam nizbrdo pokušavajući naći prolaz po suhome za taj dio rijeke. Nakon više od 150 metara našao sam zgodno mjesto gdje opet mogu do vode, ali to je predaleko za nositi kanu, a teren je dosta neprohodan. Vraćam se do Damira koji čeka do koljena u vodi pa opet promatramo slap. Znam da moramo donijeti odluku što prije. Desno je previsoko za bacati kanu, lijevo je previše vode po stepenicama. Izbor je jako oskudan. Presuda pada. Da izbjegnemo moguću ozljedu nekog od nas i lom kanua, idemo desnom polovicom slapa.

Bacamo stvari niz slap što dalje da ih ne uhvati rola od vode ispod u kojoj bi se ostale vrtiti zauvijek. I to smo već doživjeli i preživjeli na već spomenutoj Bribišnici, najmanjoj rijeci na kojoj smo ikada bili, ali koju smo podcijenili. To je bila jako dobra škola koju smo jeftino prošli. Slomljen kanu, dobro izubijana koljena, ruke i lica išaranu do krvi od trnja i grana uz rijeku, gubitak obuće, satova i pokidane odjeće: bili smo sretni što je samo tako završilo. A ne bi mi bili Papršnjaci da ne planiramo sve to ponoviti, ali ovaj put opreznije.

Sada je kanu na redu, vučemo ga do ruba i bacamo ga na glavu niz vodu. Pada kao šilo i do pola se zabija u vodu, nakratko iskače pa opet tone. Pod naletom silne vode za tili čas je potopljen. Viri mu samo mali dio na vrhu koji je ostao kao zračni džep i koji ga drži na životu. Situacija nije baš ružičasta jer ako potone ostajemo bez prijevoza. Brzo se bacam za njim, odbacujem se što dalje od pjene koja kuha ispod mene i padam u mrzlu vodu. Čim sam izronio, brzo zaplivah do njega da ga povučem do jednog kamena koji je u blizini na koji mogu stati i tu ga probati ga ispraznit.

Ubrzo uvidam da od tog plana nema ništa jer ga moram izvući na obalu da bih to uradio. Druga strana jezera je 50-ak metara dalje i moram ga doći do tamo. Teškom mukom jednom rukom plivam, a drugom ga potežem za sobom. Sve to ide vrlo sporo, ali nemam drugog rješenja. Nakon par minuta stizem, potežem ga provom na suho i izbacujem vodu kacigom koja je bila privezana za klupu. Nekoliko stotina litara vode iz 5 metarskog kanua teško je izbaciti kacigom koja ima proze, pa pola vode propada kroz nju nazad u brod ali moram biti uporan. Gledam Damira u daljini na rubu slapa s druge strane kako fotka i ovu situaciju jer sve će to biti lijepo uspomene kad sve bude gotovo.

Trebalo mi je pola sata za sve i vraćam se nazad po dio stvari koje su u vodi. U međuvremenu su naišli Joso i Niko pa su dio stvari prebacili obalom do našeg bivaka za tu večer. Meni preostaju još dva slapa nizvodno. Odlučio sam kanu ostaviti tu pa ujutro doći po njega. Uzimam vodonepropusni sanduk sa stvarima koji je doplovio do mene i s njim skačem preko zadnje dvije prepreke. Već je suton i skoro mrak kad sam stigao do livade na kojoj ćemo zanoći. Labori skupljaju drva za vatru i vade mokre stvari iz ruksaka pa ih rastiru po suhoj travi da se malo osuše. Gledam: po običaju Jose opet nema, a i moj kanu je ostao

gore. Gledam u nebo, već je lagano tamnoplavo, ali na zapadu je još žutog neba, od sunca koje je odavno otišlo na počinak. Više i neznam koliko mi je hladno i koliko sam gladan pa donosim odluku opet nazad po kanu da me ne čeka za sutra - a i Joso je ostao gore pa će mi pomoći oko toga.

Opet gazim kroz plićak na drugu obalu pa trčim uzbrdo stazicama da se ugrijem i što prije stignem do slapa koji nas je najviše usporio. Stižem za koji minut i zatičem Josu kako promatra slap i kao i ja sat prije gleda kako ga proći. Odlučio se za stepenice i pažljivo gazi po njima da se ne oklizne. Gledam ga i smijem se jer je u dilemi u kojoj sam i ja bio, a može je riješiti samo onako kao ja sat ranije. Javljam mu se i ponovo skačem u hladnu vodu niz slap pa plivam preko jezera do kanua. Ubrzo dolazi i on, pa zajednički uz pomoć konopa spuštamo sve nizvodno. Ostalo je još par brzaca i konačno je sve gotovo za danas.

Konačno mir....plovila su stigla na odredište i leže na livadi pored vode poput dva kita koja su se nasukala na pješčano žalo. Kao da je i njima potreban odmor. U mraku vidim vatricu kako titra unutar malog kruga od kamenja na planku. Prvo što mi pada na pamet je vratiti toplinu u promrzlo tijelo. Skidam sve sa sebe, motam se u vreću, pa se sklupčam uz plamen i čekam „uskrsnuci“. Kosa je mokra i to mi je najteže osušiti, ali noć je topla i brzo ostvarujem svoj cilj. Nakon pola sata vraćam se u žive i tek sada počinjem uživati. Ubrzo su zamirisale kobasicice na žaru, kapula i kruh, pa uz bevandu ležimo unaokolo na suhoj travi. Slučajno imamo

i predstavu na noćnom nebu, vedrom i kreatim s toliko zvijezda da je nemoguće ostati svoj. Večer je suza Sv. Lovre tj. noć meteorita koji često zaparaju crni svod iznad nas i za sobom ostavljaju vatrene trag koji nakon par sekundi umire. Takvo što može se doživjeti samo na ovakvim mjestima gdje nema svjetlosnog zagađenja. Ambijent za pamćenje koji smo duhovno obojali s malo glazbe sa HR2 i Baracuda bara. Glazba taman po našem guštu... Ostali smo dugo u noć tako uživajući, ali san nas pomalo lomi i bacamo se u krpe na zasluzeni odmor. Moja najljonska kućica će biti hotel s 5 zvjezdica ove noći. Njih trojica zavlače se u vreću i tonu u san onako nasred livade. To je bilo pravooooo spavanje.

Osvanulo je sunčano jutro i lijeno se budimo i izvlačimo iz svojih rupa kao gusjenice koje se pretvaraju u leptire pa se pokušavaju oslobođiti svojih čahura. Ne žurimo - sve polako. Sunce se pomalo diže na nebu i skraćuje nam hlad na livadi. Bacamo se u Krupu na jutarnje kupanje i malo plivanja za razgibavanje. Voda je kao staklo mirna i blista od sunčevih zraka koje prodiru sve do dna gdje se jasno ocrtaju okrugli oblutci. Naravno da takva aktivnost ponovo budi glad i ponovo je na redu legendarna „čegrtuša“ i ostale delicije. Zaokupljeni jelom nismo ni primjetili kako nam se uzvodno prikrala velika grupa turista u mnogim crvenkasto-naranđastim kanuima predvođena s dva vodiča na, za razliku od nas, plaćenom izletu rijeka Krupe i Zrmanje.

Slično kao na desantu u Normandiji kada su savezničke snage iznenadile Sile Osovine, tako su oni nas zaskočili u našem doručku. Iznenadenje je bilo obostrano.

Mi smo mjerkali njihove kanue, a oni oblizujući usne onako ispod oka naše kanavače na podu pune slasnih komada. Rijeka otvorila apetit: sto puta je dokazano... Odlaze stazom do prvog slapa, a mi dok ih nema pakiramo stvari i gibamo dalje.

Još malo niz Krupu i eto nas u Zrmanji. Nakon 500 metara je ušće pa krećemo još 5 minuta nizvodno do Visokog buka, najvećeg slapa Zrmanje. Pun je vode cijelom širinom što je teško vidjeti u ovo doba godine. Niko ne može odoljeti da ne skoči niz 12 metara bijele zavjese u kipući lonac ispod.

Nakon par Josinih savjeta koji tu ima više iskustva, odvažno se baca ispod nas i nestaje iz vida. Guta ga dubina da bi za tren oka bio izbačen do pasa iz vode. Užurbano se pentra po liticama i ponavlja još jedan skok. Pucamo par fotki i krećemo uzvodno Zrmanjom do naših auta u Nadvodama.

Začudo ovdje moj mobitel ima signala i kao da je čekao k'o napeta puška cijelo ovo vrijeme da opet zazvoni. Nije lako bit Stari Papršnjak, rekoh već, a vidite i sami. Zove me Olafur Grimsson predsjednik Islanda. I on je čuo za Papršnjačke sposobnosti pa traži savjet. Kaže ima dva dana zovu ga iz British Airwaysa ovaj Andrew Crawley direktor prodaje i marketinga, pa predsjedavajući Lufthanse Wolfgang Mayrhuber, udavili ga da im avioni ne mogu letjeti od prašine iz nekog vulkana tamo. Da gube puste novce i da traže od njega da to riješi pa me zove šta da radi. I sada on mene masira kao da ja imam nešto s tim. Ali ipak po Papršnjačkom kodeksu moram reagirati jer mi nikoga ne ostavljamo u nevolji. Nisam neki vulkanolog, a ni Joso, pa mu nakon kratkog razgovora javljamo da je najbolje da pogleda točno

gdje dimi pa da u tu rupu iskipa 2-3 tamića nularice i baci koji kamen preko toga. Olafur se zahvaljuje i ispričava na smetnji, a mi krećemo dalje.

Dio Zrmanje koji je pred nama nema niti jedan slap već je pun brzaca koji su razbacani u nepravilnom rasporedu. Neki jedan za drugim, a neki razmaknuti više stotina metara. Pojedine čemo pokušati preveslati u zaletu, a one duže i s više vode jednostavno pregaziti vukući kanu iza sebe. To je već oprobana taktika ali i jedina moguća. Sušta suprotnost od Krupe nizvodno dan prije i to nas raduje. Opet smo im pobegli uz mirnu vodu koja se ljeska na suncu između viskokih kamenih stranica dubokog kanjona.

Ususret nam nailazi još jedna grupa turista u šarenim kanuima koji su se kao dugačka zmija razvukli niz rijeku. Po starom dobrom običaju javljamo im se u prolazu i pozdravljamo na svim europskim jezicima koje naravno svaki Papršnjak ima u malom prstu....I oni uzvraćaju očito veseli i rasterećeni jer su na odmoru te impresionirani ljepotom prirode otvaraju svoja željezna EU srca. Vidjevši mene u kanuu raspuštene kose

svezane maramom i golog do pasa nekolicina njih pogledom i klimanjem glave sugeriraju ostalima Winetou, Winetou.... Kroz svoju Papršnjačku i inu prošlost već sam doživljavao slične komentare. Najčešće sam dobivao nadimke po našim popularnim pjevačima počevši od Giuliana, preko Karana pa sve do Marka Pekovića. Ali jednako tako jednom zgodom sam bio i Slash, gitarista Guns and Roses, pa David Coverdale, nekadašnji pjevač Deep Purple, sad frontmen Whitesnake. Zatim Samson, Rambo pa čak i Sandokan, legendarni lik popularne TV serije iz 70-ih iza kojeg se krio glumac Kabir Bedi koji je sa svojim gusarima iz Mompracema uspješno vodio bitku protiv Engleskih kolonizatora Indije. Sandokan je u to vrijeme kod nas klinaca bio junak bez premca. Jedina konkurenčija, ali s velikog filmskog platna su mu bili Bruce Lee i Bud Spencer. Sportske ikone toga doba su bili Veljko Rogošić i Mate Parlov nisu bili toliko zanimljivi jer su bili dio stvarnog života, dok je Sandokan ipak bio imaginaran lik koji maštu raspiruje kao što bura nosi posolicu po kršu otoka Paga. Da je zaista tako govorи činjenica da čak i 40 godina kasnije mi poneki znanac pride i kaže

„Di si Sandokane“. Naviknut na takve komentare uzvraćam s osmijehom pa prolazimo pokraj njih. Opet smo sami na rijeci i sve je idilično. Jose i Nike nema na vidiku, a mi hitamo dalje. Poneki brzac preveslamo, a neke gazeći, po jakoj matici do koljena vučemo kanu posrućući po oblutcima ispod nogu. Kanjon je sve niži i slutiti se kraj naše avanture. Zastajemo na uobičajenom mjestu kojeg zovem Plažica, da sačekamo njih dvojicu. To je sprud na sredini rijeke s čistim bijelim kamenjima koji su jako ugrijani od sunca pa je prava terapija leći na njih i liječiti bolna leđa. Našli smo malo hlada pa uz kupanje u obližnjem brzaku i objed čekamo zaostali dvojac.

Kanjon kojeg smo gledali jučer i danas sada više nema. Pokraj rijeke su male travnate oaze iza kojih se podižu nevelika brdašca. Osjećaj stješnjenosti između dva prirodna zida je nestao jer je sve puno sunčeve svjetlosti i čini nam se nekako prozračnije. Dišemo punim plućima i uživamo u kasnopođnevnom miru sredine ljeta. No bajkovita situacija zahvaljujući blagodatima moderne civilizacije nanovo po ko zna koji put napravno je prekinuta. Na okruglim bijelim

šakarima moj mobitel drhti kao list na vjetru i sklizne u udubinu, pa se javi kao očajnik iz bezdana zvrrrr- zvrrrr... Ah tako je to kad si Stari Papršnjak, nikad nemaš mira.

- Alooo ...javljjam se

- Halo,Mijo...jesi li ti ?

- Čujem poznat mi glas ali nakon provoda u netaknutoj prirodi trebalo mi je par sekunda da povežem zvuk iz slušalice i sliku njegovog vlasnika.

- Daaa ja sam ...

- Bog ...Derek jeDerek Mathieson .

- E ti si Derek....bog nisan te odma pripozna. Dis legend, kakos, štaj reć das me ti nazva? Biće opet neki problemi?

- Pogodio si iz prve, nisi ti bez razloga Papršnjak, a ja znam kad imam nerješiv problem da to samo neko od vas može riješiti.

Dereka sam upoznao prije dvije godine tijekom ljeta slučajnim susretom na jednoj večeri gdje smo pored ostalih bili pozvani i nas dvojica. On inače živi u Švicarskoj, bavi se znanstvenim radom, a svake godine ljetuje na našoj obali. Bio je oduševljen kad sam mu u kratkim crtama pričao o našoj malo klapi Starih Papršnjaka jer je sam sit kancelarija i laboratorijski pa je gutao svaku moju riječ o doživljajima s naših putešestvija. On je meni pričao o svom poslu, ali nisam ga baš jasno shvatio čime se točno bavi. Ulijedno sam klimao glavom i glumio zainteresiranost. Od tada smo postali poznanici i ostali u kontaktu.

- Sjećaš se kad sam ti pričao o mojoj firmi?

- Da, da, kako ne ..opet lagano glumim ljubaznost.

- Znaš mi ti u Zurichu imamo jedan veliki laboratorijski, teško bi ti sad shvatilo njegovu veličinu i vrijednost, a pogotovo namjenu, ali siguran sam da možeš pomoći kad ti kažem u čemu je problem. Mi smo sve probali ali ne ide.

- Rec majketi, pa tu san šta god zatriba... rekoh ja

- Ja ti radim u jednom velikom tunelu pod zemljom u kojem ubrzavamo elektrone do brzine svjetlosti i vršimo razna mjerjenja. Teško ti mogu objasniti detalje možda si čuo Hadronov akcelerator, CERN?

- A moj Dere pa kakvić bit tunel neg pod zemljom? Pa tomje jasnoneć valjda bit tunel u zraku? Nemojs menon šalat...pa šta će van to ubrzavanje do brzine svitlosti? Štaš sotin dobt? A biće to i košta ki sam vrag?

- Ma rekao sam ti da nećeš shvatiti, nema veze. Vršimo razna ispitivanja, cilj je da doznamo više o nastanku svemira i šta se dogodilo u prvih nekoliko milisekunda nakon Velikog Praska, a postoje šansa da čak i uspijemo napraviti malu Crnu Rupu. Ali sve je to zamršeno za tebe, a da ti ne pričam koliko tu novaca ide.

- Nedljeti šta ćeš bit zamršeno. Ki da ja neznan štaj Crna Jama ili velika Praska. Jeste maniti tolke novce trošt za to. Odet kod nas skoro svaka familija izakće ima takvu jamu. Pogotovo na selu di nema kanalizacije. I isto je pod zemljom ki taj vaš alternator. A dat nepričan kolke su nan Praske. Velike nisu ni špicane ničin, a tek Bajami, Oras staćt gotovt.

- Akcelerator, Mijonije alternator. Ma rekoh ti da nije bitno, a i nisu to te Praske o kojima ti govorиш.

- A je je... nego rec dij problem? Možda mog stogod pomoći?

- A vidi ovako, mi ti počimamo raditi od 9 ali čistačica dođe oko 7. Ima ključeve pa dok mi dođemo otključa malo počisti i upali nam kompjutere da se dignu vindovsi dok mi stignemo i uvijek joj poviše vrata izbaciti Fidova sklopa. I onda sve nas čeka dok mi dođemo oko 9. Sve smo probali ali uvjek isto. Šta ti misliš u čemu je kvar?

- Čuj neznan štab reka vako priko televuna, a vid, probaj izvadit ovi glavni osigurač ako je prigorja stav izvanka debelu žicu i jopet ga zavidaj di je bija. Ja mislim dab to moglo durat.

- Misliš? Dobro vidiš toga se nebi nikad sjetili, probat ćemo ujutro pa ču ti se javiti.

- Etot moj Dere šta dat rečen znaš da sant ja uvik tute kat riban. U podne u ponoć mošm uvik zovnt.

- A hvala ti puno znao sam da mogu na tebe računati.

- Ajde čujemo se drugi dan. Ja sant ode na Zrmanj sjokon i laborin lipo guštam u prirodi ima dvadana.

- A to je fino, ajde da ti ne smetam budi mi pozdravljen. Bog

- Bogrekoh bacivši mobitel na travu pa zagrabilim malo Zrmanje za jednu bevandu. Nakon ovakvog razgovora osušila mi se usta pa halaplivo pijem. Dok mi jedna rumena kapljica klizi u kraju usta niz obraz, gledam odraz svoga lica na dnu puta od rostfraja, a nizvodno iz daljine dopire Helooop Heloooop dobro poznat Josin glas. Konačno, evo

i njih. Sada smo kompletni i zdušno se učetvero bacamo na ostatke hrane iz naših ruksaka.

Ostajemo tako više od sata i uživamo u zvuku vode koja žubori kroz kamenčiće pokraj nas. Kasno je popodne i rijeka je opustila. Uobičajeni dnevni promet kojeg su sačinjavali turisti za danas je gotov i sve polako pokriva mir. Konačno krećemo i mi na zadnju dionicu do Markove kuće i naših auta. To je mirni dio Zrmanje bez brzaca koji je toliko plitak da kako se primičemo kraju sve više hodamo vukući kanue jer je veslanje nemoguće. Ponegdje nas jednemo na dno pa se kao svaki brod ovoga svijeta nasučemo i ne možemo dalje, a negdje je nemoguće veslati jer udaramo veslima po šljunku ispod nas. Tako da spajamo ugodno sa jedino mogućim i koristimo zadnjih pola sata za hodanje kroz vodu i razgibanje nogu. Nakon zgrčenog sjedenja u kanuima ovo je baš prava relaksacija. Još zavoj–dva i stižemo do cilja. Stigli smo do žegarskog polja, uzoranih plodnih oranica s obje strane rijeke. Na sipini pokraj plićaka izvlačimo brodove i zadovoljno gledamo niz vodu kako nestaje u daljini.

Sunce je opet na umoru i sprema se

na počinak. Daleko na zapadu već si je prostrlo crvenkastu postelju na nebnu koju nečujno tone.

Po vodi padaju duge sjene Breza koje dijele rijeku od polja, a iza njih vitki Jablani kao stražari s visine kao da sve to nadgledaju. I sve je na svom

mjestu, prirodni sklad koji je sve posložio kako treba. Osjećam se suvišan jer mi se čini da kvarim ovu idilu s mobitelom u džepu, plastičnim kanuom i konzervama u ruksaku. Teška srca odlazimo pješke do Markove kuće po aute, spuštamo se zemljanim putem između dvije uzorane parcele do rijeke i spremamo se za Šibenik.

I opet istim putem dižemo oblake žute prašine pa mi nakratko na um padne gospodin Grimsson sa Islanda. Nadam se da neće opet zvati i tužiti se da je nebo nad Europom zatvoreno za sve avione i da smanjam malo gas. I nije zvao.... zna on dobro da je svaki Papršnjak uvijek spremjan za dati ruku u nevolji bilo kome, ali isto tako da ponekad treba i njega samog razumijeti i ako treba oprostiti mu neki nestašluk. A jurili smo jurili... dizali veliku prašinu. Razlog je svima jasan, što prije dođemo kući bliže smo ponovnom susretu s naše dvije smaragdne lipotice. Danas nas do toga dijeli vremenski period dug točno toliko koliko nam treba da ponovo krenemo, ali sutra ujutro dan manje. Zbog toga jurimo i jurimo kućama svojim usnuti slatke snove i ujutro biti dan bliži svemu ovome ponovo.

Kako rekoh nije lako biti Stari Papršnjak ali je lipo...lipo.

A dil je Baraka, štas ne javlja? Biće daj uspija začeft onu naftu i sad ga nije nibriga zame. Nebse ni jayja reka falat....a štaš taki su oni Amerkanci....

Branka Ivas

Bojinac - Južni Velebit 25.04.2010.

Ne kaže se bez razloga da je Velebit naša najljepša planina. Meni je posebno drag Južni Velebit s duboko usjećenim klancima, rastrganim spletom kukova, škrapa, žlebova, kamenih mostića, vrata, veličanstvenih oblika najpriznatijeg klesara-prirode. Jedva dočekah klupski sastanak na kojem se predložio izlet na Bojin kuk!

Dan sunčan, prognoza za izlet zadovoljavajuća. Vidno uzbudena stigla sam na vrijeme na dogovorenou mjesto polaska: Parkiralište „Reze“ 07:30. Kombi u kojem su se nakrcali Mate, Kojo, Dečko, Joso Aras, Marica-Luca, moja malenkost i tri nova člana: Jozo, Ljuba i Rajna nezaustavljivo je jurio do cilja.

U 09:00 stigli smo do Starigrada u kojem su nas na toploj kavici čekali Neven, Ana i Tatjana. Ispijajući kavu podižem pogled prema Bojincu - nevjerojatna slika - onako magičan, obasjan suncem i istovremeno zaognut maglom. Zadivljujuće privlačan.

Nakon ispjene kavice ponovo se krcamo u naš vjerni kombi koji nas doslovno vuče vijugavom cestom na nekih 400m nmv. Oko 10:00 naoružani voljom, snagom i štapovima u rukama započinjemo naš pohod.

Jedna od nevjerojatno dobro i svježe markiranih staza vodi nas kroz velebitski krš i pruža fenomenalne poglede s jedne strane na more, a s druge na fantastične krške oblike tog dijela Velebita. Posebno me se dojmio Jagin kuk pored kojeg su „padale“ najinteresantnije fotke popraćene duhovitim komentarima cijele ekipe. Otpriklike na tom mjestu nas nekolicina bolje kondicije, točnije šestero, požurili smo se našem Bojincu dok je ostalih šestero uzelo mali predah. Dogovor je da se nađemo ispod vrha na zajedničkoj marendi. I tako krenusmo.

Obzirom da sam veći dio djetinstva provela skakući sa kamena na kamen po

našim lijepim otocima, ovaj teren za mene je bio božanstven. Uživala sam penjući se zahtijevnim okomitim stijenama, mjestimice pužući četveronoške, hvatajući se za rijetke grane, dodirujući hladni kamen. Istinski užitak!

Oko 12:00 stigli smo do najzahtijevnijeg dijela, okomite stijene uz koju se trebalo popeti pomažući se pričvršćenim sajlama. E, tu sam testirala svoju hrabrost. I istestirala pozitivno, naravno. Nikakav problem uz dobru ekipu koja te hrabri svakim korakom. Pogled unatrag: prizor koji oduzima dah!

Još koji metar i na vrhu smo! Novih 1110m. Juhuuu.....novi pogledi, novi uspjeh, novo fotografiranje. Kako je na vrhu dosta puhalo, odlučili smo se spustiti u zavjetrinu i pričekati ostatak ekipe i napokon marendati. Eh, što se sve našlo na tom „obiteljskom stolu“. Još mi zubi vodu čine.

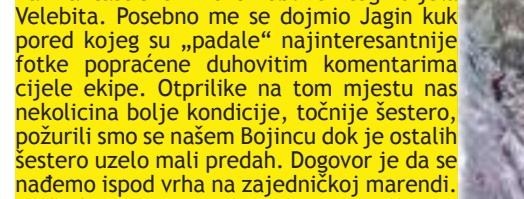
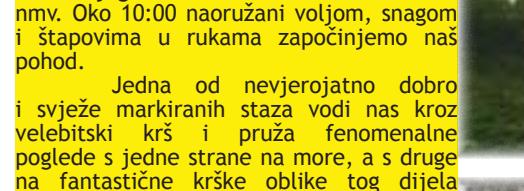
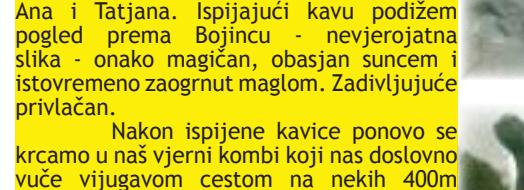
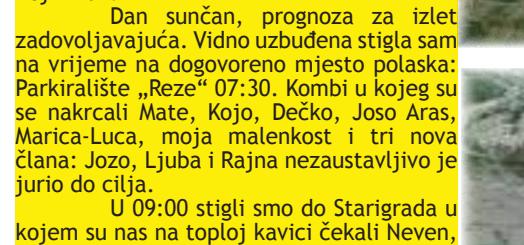
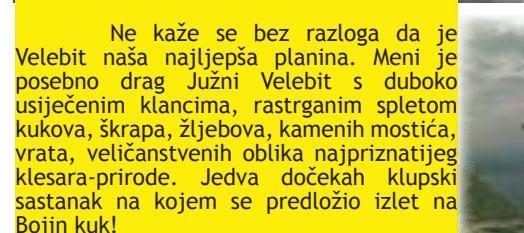
Drugi dio ekipe nam se pridružio u manjem broju od očekivanog. Jozo i Ljuba su odustali prije sajli, Dečko je ostao s njima. Nekolicina planinara iz Zagreba i jedan Poljak upravo su prošli prema vrhu.

Punih želudaca krećemo spustom prema Velikom Rujnu - krškoj travnatoj visoravni dugoj 7 i širokoj 1km, usred koje se nalazi crkvica Gospe od Rujna, otpriklike sat hoda. Već pomalo umorni i znojni presvlačimo se u suhu odjeću, opet zalogajimo, al nas vuče glazba koja se cuje iz obližnje kućice.

Ljubazni domaćin Ante srdačno nas ugošćuje vinom, pivom, rakijicom. Stižu nam i Dečko, Jozo i Ljuba koji su isli okolnim, lakšim tzv. Babljim putem.

Oko 16:00 svi zajedno krećemo sa Velikog Rujna onim dobro umarkiranim stazama do našeg kombija koji nas vjerno čeka na parkiralištu.

Mogu reći da je ovo jedan od mojih najljepših izleta i obećavam sebi i Bojincu: ja će se vratiti!

Špilja Kotluša

Foto: Vjetar

36

Kako su Željezničari prošli tijedan napravili kamp za istraživanje Kotluše (Cetina) i nacrtali veliki dio kanala špilje, tako smo i mi nastavili daljnje istraživanje. Vjetar i ja smo prethodno pregledali nacrt koji je objavljen da znamo u kojem dijelu ćemo se kretati i odakle kreće crtanje. Nedavni SOŽ-ovi nacrti još nisu objavljeni. Osobne stvari ostavljamo dublje u špilji odakle i kreće naša avantura. Odmah na početku se vide ljudski ostaci koje su naši preci tu i pokopali. Dobro da nemamo pojaseve jer ovo kud se provlačimo je stvarno uskooo. Cijelom dužinom proteže se kanal kojeg je voda oblikovala prema svom guštu. Stijene su crne, stalagmiti posvud, ali sve je nekako jezovito, trulo, lomljivo. Zato je svaki korak tražio dodatni oprez. Kanali su inače potopljeni za vrijeme kiša, tako da smo došli u idealnom trenutku. Tu i tamo nalazi se pokoje jezerce koje akrobatski treba prijeći. Hihihii uspjela sam. Dok ne

dođemo do zadnje točke crtanja koristimo priliku za fotografiranje kanala. Prolazimo i EKG kanal, sam naziv upućuje na njegov izgled. I sada ono najljepše!!

Famozan penj od 3-4m kojim se moramo spustiti bez ičega. Ma daj, šališ se Vjetre, aj, aj pokaži mi gdje se moram provući ili nešto slično. Nisam to ni rekla, već se spustio na dno penja. Nekako sam se spustila pomoću Vjetrove tehnike, ali kako nazad, uh, o tome ćemo po povratku. Tri sata nam je trebalo do cilja. Malo

Foto: Antonija

smo predahnuli i već se pločica nalazi u rukama majstora. Dočrtavaju se neki repovi koji su ostali od prošlog puta. Na izboru nam ostaju još dva kanala. Ulazimo u jedan koji je manje blatan gdje nas čekaju i prve prepreke. Dok Vjetar lomi, ruši, ja čekam zapletena u svoje misli. I ne ide mi se baš dalje. 'Ide dalje, ide dalje!!', više Vjetar. Kako da sad odustanem kad sam bila uporna da idemo. Pregrmim sve: modra koljen, pokoju poderotinu na korduri i krenem dalje. Uffff, puf-pant, još malo, uhhh - i evo me na drugoj strani kanala, kad ono zaista iza tako uskog dijela proteže se duuugi kanal. Kako da ga samo nazovemo? 'Ajme i kuku' shall be!

Kanal ide dalje - idem i ja: pravi melem za oči. Šteta što nemamo više vremena, treba se vratiti.

Stali smo kraj malog jezercu koje je ujedno i zadnja točka u tom kanalu odakle se kanal dalje nastavlja. Očaravajuće je poput oaze u pustinji. Jer je prekriveno je malim 'atolskim' grebenjem kao u oceanu, jezerce dobiva naziv 'Bahami'. Čeka nas još skoro tri sata hoda, a kako vrijeme prolazi, tako lagano i gubim koncentraciju. Vjetar uvijek isti, čudo! Dolazimo do penja. Šta bi bilo da ja ovdje ostanem i da se ne mogu popeti?

Kako Vjetar zna dati podršku, tako je i meni govorio da ja to mogu! A što mi drugo preostaje. Stvarno sam uspjela i uvjerila se da čovjek može

Foto: Antonija

Jezerce - Foto: Vjetar

sve kad hoće. Hodamo dalje, baterije su mi pri kraju i mi rasvijeta šteka. I jezero me izdaje: 10min razmišljam kako da ga prijeđem. Ruka tamo, noge amo: pljas!! - reklo bi se do 'cic'! Prije sam izašla nego što sam upala. Vjetar umire od smijeha, a i ja s njim. Nema veze, izlazimo van. Tu je moj ruksak, još samo malo, svježi zrak...sretni smo...

Ukupno smo nacrtali 160m, pa poligonska dužina iznosi 3777m što je uvrštava na 8. mjesto najdužih špilja u HR.

37

Tijana Jurković

Dani planinara Hahlić

28.- 30.05. 2010.

Foto: Tijana

Ekipa planinara Sv. Mihovila se uputila na Hahlić i pri tom obišla vrlo lijepo i zanimljive lokacije koje bi svakako trebalo ponovno vidjeti, ali na žalost dalje Podkilavca, ledine odnosno selo podno Hahlića, nije stigla.

Nije bitno jer je ionako bilo zanimljivo i prelijepo, uz obaveznu sezanciju kako i priči Mihovilcima.

Dakle, taj jedan dan smo se uputili, u jednom autu Mate, Dečko i ja (koja je pola puta prespavala), a u drugom Teta, Floki i Branka. Ostatak ekipe čemo sresti kasnije.

Prvo zaustavljanje u svrhu hranjenja je bilo kraj nekog shopping centra u Ogulinu (zaboravila sam kako se zove, ionako ih sad u svakom selu ima barem pet-šest). Hrana nije bila loša, pizza i domaća spiza, ali ambijent ne previše romantičan s pogledom direktna veliko parkiralište. Nakon što smo zadovoljili neke osnovne potrebe, krenuli smo dalje prema Ravnoj gori (nemojte se zabuniti, ne radi se o Ravnoj Gori u Srbiji, gdje se godišnje okuplja bratija, već istoimenom idiličnom seocetu u Gorskem Kotaru).

Usput smo se zaustavili u Skradu da obidemo Zeleni Vir, službeno naveden kao zaštićeni krajolik. Prešli smo željezničku prugu u Skradu i uputili se silazno do Zelenog Vira, predvodnog vodopada pred ulazom u pećinu, veoma impresivno mjesto, pa dalje kroz Vražji prolaz i pećinu Muževa hišica, natrag prema Skradu. Zeleni Vir - Vražji prolaz su i zaštićeni geomorfološki rezervati u kojima se mogu pronaći neke biljne i životinjske vrste koje vuku svoje porijeklo iz tercijara (od 65 mil. godina do prije cca 1,6 mil. godina), geološkog razdoblja prije početka zadnjeg ledenog doba.

Sve se da obići u par sati hoda, ima malo uzbrdo-nizbrdo, ništa strašno ni za one koji imaju imalo kondicije. Svakako se isplati. Ono što po meni kvari sveukupni doživljaj su hidroelektrana na putu prema Zelenom Viru i postrojenja unutar same pećine, ali valjda ništa ne može biti savršeno.

Vrijedi spomenuti par podataka o ovom krajoliku, skinutih s Interneta,

uglavnom sa službenih stranica: "Skrad je u prošlosti bio malo kmetsko naselje koje se počelo razvijati nakon izgradnje Lujzinske ceste 1811. godine, dok se novi dio naselja intenzivnije počeo razvijati i graditi šezdesetih godina prošlog stoljeća. Cijeli kraj oko Skrada pokriven je bjelogoričnom i crnogoričnom šumom. Zahvaljujući obilju vode i subalpskoj klimi susrećemo pravo bogatstvo flore i faune. Prema posljednjem popisu stanovništva (2001) tu je stalno naseljeno 1.333 stanovnika.

"**Zeleni vir**" (345mn) je veoma snažan izvor smješten u podnožju plitke pećine na dnu sedamdeset metara visoke litice. Litica je vrlo živopisna s koje se poput bijele zavjesa spušta vodopad. Izvor je dobio ime po smaragdnozelrenom jezeru čiji izvor u pećini nije vidljiv. Jezerske vode kroz malu branu ulaze u podzemni

Zeleni Vir - Pećina

kanal koji dovodi vodu do hidroelektrane sagrađene 1921. godine, prvoj u Gorskem Kotaru. U blizini je svratište s restoranom gdje se mogu probati lokalni specijaliteti" (nismo imali prilike kušati, a cijene su malo paprenje).

"Vražji prolaz" i "Muževa hiša"

"Vražji prolaz" je doista poseban među prirodnim ljetopatama u okolini Skrada. Jedan je od najljepših kanjona ...kroz dva metra uzak tjesnac, među stijenama skoro stotinu metara visokih, žubori planinski potok Jasle. Iznad potoka na držaćima urezanim u stijene, galerije i mostovi su napravljeni za izletnike, svuda okolo su strme litice, a ispod nogu huči i pjeni se potok. Put završava u podnožju pećine Muževa hiša, gdje su se nekada davno stanovnici skrivali pred Turcima. Prostrani dvoranski prolaz oko 200 m dug vodi vas u dubinu pećine na čijem je dnu malena dvorana sa jezerom. U pećini se nalazi nekoliko stalaktita i stalagmita, a temperatura vode i zraka je konstantna, oko 8 stupnjeva. Tu je pronađen jedan od rijedih primjeraka naše faune, čovječja ribica".

Vražji prolaz

U Vražjem prolazu se nalazi i kapelica Sv. Bernarda, zaštitnika planinara. Taj talijanski svećenik iz Aoste u Alpama (talijansko-švicarsko-francuska granica) je živio u 11. stoljeću. Brinuo se za siromašne, a znao je i dočekivati izmorene putnike nakon teškog prijelaza Monte Giovea, gdje je sagradio dva planinarska utočišta koji danas nose njegovo ime. On nije samo zaštitnik planinara, već zaštitnik svih onih koji bilo kako dospiju u planine, koji tamo žive ili se skrivaju. Papa Pio XI (i sam alpinist) ga je, naime, u pismu od Annecy-a 1923. god. proglašio sveopćim zaštitnikom ljudi koji borave u planinama. (Tekst: *Dubravka Glasnoviae et Radovan Libriæ*). Moja preporuka svima je svakako vidjeti i obići ovaj kraj, jer je doista predivan, imate lagani dojam da se nalazite u prašumama egzotičnih zemalja s impresivnim pećinama i vodopadima, te da će svaki čas iz jedne izaći ljudski stanovnik izgubljen u vremenu. Usput se mogu sresti zanimljivi primjeri životinjske vrste, kao npr. pjegavi daždevnjak, prelijepa crna životinja sa žutim pjegama po tijelu.

Nakon kratke lekcije, dalje nastavljam svoju priču o putu. Poslije Skrada idemo u Ravnu Goru i spavamo u planinarskom svratištu Javorova Kosa, dobili smo ključ od prijateljice Mihovilaca zadužene za brigu o domu. Kratki uspon do doma, ali vrlo naporan, pogotovo za neke.

Spremanje večere: bilo je svega i svačega na stolu, od kolača do pancete, jaja, povrća i slično.

Spavanje u skloništu, simpatičnoj maloj kućici s krovom na dvije vode, poput one iz priče o Ivici i Marici, za većinu nije bilo ugodno. Ujutro smo se probudili uglavnom s pričama da je nešto hodalo ili plazilo po nama...e sad...jedan je mogao halucinirati, ali baš svi...zatim šetnja do vidikovca. Na žalost nismo obišli obližnji izvor navodno ljekovite vode. Neki su se popeli na vidikovac, a neki su, kao pisac ovih redaka, posustali na pola puta.

Spustili smo se nazad do mjesta, popili jutarnju kavu, nešto pojeli i dalje na put. Tu smo sreli ostatak ekipe, Koju, Valentinu, Tomu i Boru. Jasno, ne smijem izostaviti konstantno Matino pozurivanje koje je sastavni dio svake rute u kojoj je on član ekipe. Ovo je upozorenje za one koji vole lagani tempo.

Naše slijedeće odredište je Schlosserov dom na Risnjaku: "Na visini od 1418 mnv, na livadi u podnožju stijena Risnjaka je planinarski dom "Dr. Josip Schlosser Klekovski". Livada oko doma je botanički vrt bogat endemskim biljem. Planinarski dom je dobio ime po Josipu Schlosseru Klekovskom (1808-1882), liječniku i botaničaru, prvom predsjedniku HPD-a. Josip Schlosser i Ljudevit

Vukotinović

autori su knjige "Flora Croatica", glavnog djela za prepoznavanje bilja Hrvatske, a s Dragutinom Hircom i Ljudevitom Rossijem su najpoznatiji kvartet botaničara XIX i početka XX stoljeća."

Uspon je bio donekle naporan za neke, nije bio dug ali je bio težak, možda je uzrok bilo vrijeme ili nešto drugo, nije mi poznato, iako se ne radi o bogzna kakvom usponu. Valjda da bi se stiglo do bilo čega vrijednog u životu mora se čovjek pomučiti i potruditi - barem malo. Stigli smo do doma iznad kojeg se pruža prekrasan pogled na Risnjak. Isplati se popeti na vrh jer nije problem. Stanka od koju uru, opet spiza, jasno domaća, a izdvojila bih onu Borinu, bila je posebno ukusna. Vraćamo se u podnože: mala stanka, odmor, rezancija, neki su "ubili oko".

Piegavi daždevnjak

Pogled na Schlosserov dom s Risnjaka

Put prema Hahlićima, odnosno Podkilavcu nadomak Rijeke. Prolazimo kroz Gorski Kotar, a mene krajolik fascinira svojom ljepotom, jednostavnosću, seoskom planinskom arhitekturom, prirodom, nema urbanizacije i neplanska gradnja nije dotakla ovaj kraj - barem ono što je moje oko vidjelo uz put.

Imala sam osjećaj da je sve nepromijenjeno unazad zadnjih stotinu godina i da nema automobila parkiranih uz kuće, već konjskih zaprega, doživljaj 19. stoljeća u balkanskom planinskom kraju bi bio potpun.

Doduše s jedne uzvisine se dobro vidjela autocesta koja je poput vijugave debole zmije presijecala brda i udoline i podsjetila me da sam ipak u Hrvatskoj 21.-og stoljeća - na žalost.

Stigosmo mi do Podkilavca, prošli smo kroz Grobnik i onda ustanovili da organizacija smještaja i svega ostalog gore na Hahliću nije bog zna kakva i da je malo prekasno za uspon. Odlučili smo podići šatore u Podkilavcu, na ledini podno Hahlića. Plašili su nas kojekakvim divljim zvjerima uokolo i da se držimo na okupu...neki su se zato i stiskali po više u jednom šatoru. Noć je bila dobra, spavalо se ugodno, barem moja malenkost, a mislim i ostali. Za buđenje u 6 ujutro je naš Mate posebno zadužen. Bore je videozapisom ovjekovječio momente kampiranja, a postoji i opsežna fotodokumentacija svih članova ekipe koja je, jasno, završila na fejsu.

Ujutro se spustila dobra kiša tako da smo jedva spasili šatore da ne promoče, a neki su zahtjevali i naknadno sušenje. Nije baš bilo zabavno, pa pošto smo ustanovili da kiša neće prestati, odlučili smo da je najpametnije da pojedemo burek i popijemo kavu u Podkilavcu i uputimo se kući. Dok smo prolazili kroz Ogulin upala mi je u oko stara srednjevjekovna utvrda u centru grada koja je prenamjenjena u muzej. Općenito lijep grad, koji me se više dojmio od npr. Gospića, ali će na moju veliku žalost čekati drugu priliku da ga pomnije obiđem i posjetim muzej jer ovaj put nije bilo vremena - a i nezgodno je vlastite strasti nametati drugima.

Na povratku smo se zaustavili da bi se popeli na brdo Zir u Lici, kako uočljivo dok se vozite Dalmatinom. Slijedeće je skinuto s jednog bloga i mislim da je prikladno:

Zeleni Vir - Slap

"Postoje dvije predaje o porijeklu njegova imena. Prva, da je brdo služilo kao osmatračnica tijekom ratnih razdoblja, posebno u vrijeme turskih osvajanja. Druga predaja govori o tome da je svojom ljepotom uvijek mamio poglede putnika, odnosno izazivao – zurenje. Onjemu je narod odavno spjeval pjesmu:

„Šta je Lika, da je varenika, što je polje, da je prosenica,
što je sir; da je Zir, bilo bi svemu svijetu dosta”

Dotični je u svom blogu usporedio Zir s američkim Rushmoreom gdje su uklesane poznate glave njihovih predsjednika, pa predlaže da se Zir iskoristi u sličnu svrhu. Dakako mislim da bi o ovom prije svega trebalo raspisati referendum.

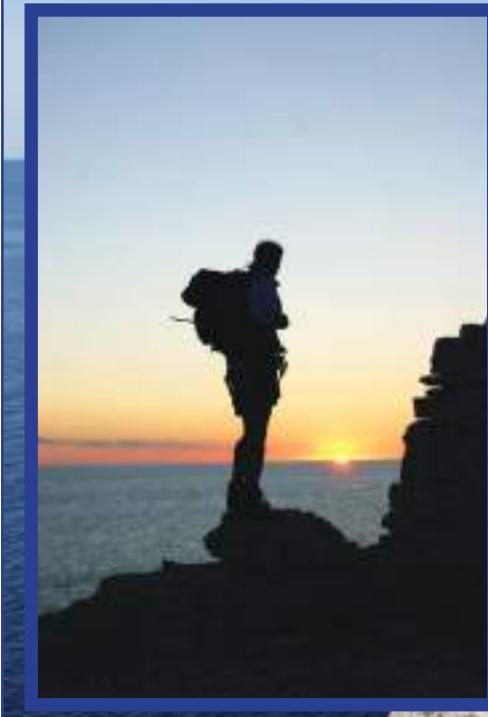
Podno Zira se smjestio, u svojoj skromnoj kućici, jedan vrlo simpatični stariji gospodin koji nas je ponudio svojom rakijom i sirom, kojem društvo prave kravice, pas i kokoši, možda još pokoja domaća životinja, ali se ne sjećam. Dok on živi starinskim ruralnim načinom života od prije pedesetak godina, par stotina metara dalje od njega bruji najmodernija autocesta. Ja ipak navijam za njega i njemu slične, nisam za moderne autoceste.

Foto: J. Gracin

Sam na Mani

30.08.-03.09.2010.

Tvrdim snom umornog ribara, zaspao sam među zidinama „Pobješnjelog mora“, na mjestu gdje se otkinuti izdanci kopna vertikalno obrušavaju u stravične dubine tajanstvenog Jadrana. Poput brodolomca valovima donesenog i izbačenog na nepoznatu obalu na kojoj sve nestaje i sve započinje, spavao sam beskrajno dugo, sve dok mi duša i tijelo nisu upile sav mir i ljepotu mesta na koje me donijela jedna davna želja. Pred suton, otvorio sam jedno oko, pa drugo. Probudili su me zvuci tišine, huk mora i najžarkije boje zalazećeg sunca koje sam ikad vido. Nevera mi je za sobom ostavila mokre zidove grada i neopisivu ljepotu ljetnog predvečerja kao naslikanog na nizu kamenih pučinskih bisera. Nevrijeme je odmaklo prema istoku, a sa zapada, sve stijene, krune i litice obasjalo je crvenilo nekih nestvarnih zraka što su se gasile jedna za drugom i nestajale gotovo u trenu. Stajao sam potpuno sam, obasjan titravom svjetlosti pučine, na mjestu na kojem su se isprepletale spoznaja o beskonačnosti

mora, neba i vremena s praktičnošću preživljavanja napustom "škoju". Uživao sam u sumraku i trenucima spokoja na otoku koji je Bog davno isklesao da bi ga darovao moru, vjetru i galebovima.

Tragovima zaboravljenog življenja

„More se mjeri u valovima, nebo u krilima, a mi u suzama. Zrak počiva u lišću, voda u očima, a mi u ništavlu soli i sunca, mi i ništavilo.“

Sve naše želje krenu iz naše maštete. Provlačeći se kroz naše misli i naš život, mnoge želje nam se jednog dana i ostvare, pa zato trebamo paziti što zaželimo. Kralj Mida je zaželio da ima sve od zlata i dobio je sve od zlata. Hrana mu se pretvorila u zlato i postala je nejestiva, žena mu se pretvorila u zlato i nije mogao spavati s njom, i sve, sve mu se pretvorilo u zlato i shvatio je naš Mida da je pogriješio, jer nije pazio što je zaželio. Ako su naše želje samo plod naše čežnje za nečim materijalnim, najčešće s njihovim ostvarenjem ne doživimo sreću, već razočarenje, ali postoje i one

druge želje koje nas vode u fantastičan doživljaj života. Moje želje su oduvijek bile te druge, a jedna od njih, znam da zvuči gotovo banalno, bila je da jedno vrijeme provedem sam na pustom otoku, ali ne kao svjetioničar, ribar ili brodolamac, već kao slobodnjak koji na takvom mjestu želi biti iz čistog odabira i potrebe za vraćanjem tragovima zaboravljenog življenja.

Poljak Janusz

30.08.2010. godine, ponedjeljak. Prošle su pune tri godine od kornatske tragedije. Izlazim iz kuće s četiri ruksaka i tri transportne torbe. Sve je teško. Ponio sam opreme, hrane i vode za neodređeni broj dana. Krećemo na Kornate. HGSS, osiguranje komemoracije za stradale vatrogasce. Ne vraćam se nazad. Nakon komemoracije s otoka Kornata prebacujem se na najljepši kornatski otok Manu i tamo ostajem sve dok netko ne dođe po mene. Do Šibenika sa mnom kreće i Poljak Janusz Novik. Kod mene na Martinskoj, proveo je dva dana. Pružio sam mu i podijelio s njim ono što sam imao, svoj dom i svoju hranu, a on je mene darovao pričama o svojim putovanjima.

Janusz je putnik koji ne putuje ni autom, ni vlakom, ni avionom, ni auto-stopom, ni bilo kakvim drugim prijevoznim sredstvom, već s velikim ruksakom na leđima prolazi pješke kroz sve zemlje koje je stavio na put svojih želja. Kad sam ga upitao kada se vraća kući, rekao mi je, nikada, jer cijeli svijet je postao njegov dom. Pričao mi je kako zadnja dva i pol mjeseca putuje po zemljama bivše Jugoslavije i kako gostoprimgstvu ljudi na Balkanu nigdje u Europi nema prema. Najljepši doživljaji vežu ga za Bosnu, Crnu Goru i Hrvatsku, jer kako kaže tamo su ljudi najgostoljubiviji i najtoplji. Bio je na Durmitoru i u kanjonu Tare. Kada je prelazio preko rijeke Pive u dijelu s opasnim brzicama gotovo je izgubio glavu. Silina vode ga je skoro odnijela u smrt, ali se pukom srećom s ruksakom na leđima zaustavio na velikom kamenu koji je virio iz vode. Kada su ga ugledali ljudi iz sela na drugoj obali, nisu mogli povjerovati da je netko na tom mjestu uspio prijeći rijeku. To nikad nikome nije uspjelo. Otvorili su mu vrata svoje kuće i rekli mu da se u njoj može osjećati kao u svojoj.

Janusz ima 40 godina i govori pet jezika. Po

struci je meteorolog, a jedno vrijeme je radio u meteorološkoj postaji koja je bila samo 1000 km udaljena od krajnje točke sjevernog pola. Nekada je imao obitelj, a danas živi životom potpunog slobodnjaka koji se nalazi na putovanju bez kraja. Njegov dom su ceste, brda i ljudi koji ga prime.

Putovao je od Albanije do Šibenika jedan i pol mjesec. Gotovo čitav put prošao je pješke i nije žurio. Čemu žurba u životu, rekao je Janusz. Mjesec dana živio je u špilji Bićino odmaralište u kanjonu Čikole i usput radio u jednoj miljevačkoj sušioni pršuta. Radio je težak fizički posao 12 sati na dan, svaki dan pa i nedjeljom, da bi mu na kraju mjeseca vlasnik pršutane isplatio dnevnicu od samo 100 kuna po danu i još ga zakinuo za jedan dan. Zbilja je strašno da netko tko ima novaca na takav način može izrabljivati drugog čovjeka. Mnogi ljudi su ugledni samo zbog toga jer imaju novac, ali takav ugled je samo laž i prevara koja se prije ili kasnije uguši u vlastitom glibu.

Bolje živi krava nego Janek

Pričao mi je Janusz zašto se odlučio na putovanje bez kraja. Dugo vremena oko sebe je gledao ljudi

čiji život nije vrijedan ljudskog življenja. Vidio je ljudе koji nemaju vremena ni za sebe ni za druge. Cijeli život trče za novcem, a ne znaju da je vrijeme važnije od novca. Novac se može umnožiti – vrijeme ne. Sjetio se svog poznanika Janeča čiji se život sastoji samo od posla, jela, spavanja, fizioloških potreba i slaganja novca na banku. – *Pa bolje živi krava od njega, krava također jede, spava, ima fiziološke potrebe, ali za razliku od Janeča ne mora ići raditi, ha, ha...zbilja bolje živi krava nego Janeč* – zaključi Janusz.

Rekao mi je Janusz da mu prijatelji stalno govore da napiše knjigu o svom životu, ali još razmišlja o tome.

Januszov djed i njegov brat, poginuli su u jednoj od najkrvavijih bitaka drugog svjetskog rata, bitki za Monte Cassino. Ni Amerikanci, ni Novozelandani, ni Francuzi nisu uspjeli osvojiti "Verdun drugog svjetskog rata". Monte Cassino su osvojili Poljaci. Janusz je rekao da su Hrvati i Poljaci najbolji ratnici na svijetu, ali to još mnogi ne znaju.

Dok sam se zaletio u Crnicu po opremu, Janusz mi je ostao na rivi čuvati ruksake. Vratio sam se s

44

ostalima u autu HGSS-a i kad smo ušli na parking na mulu Krke, momak koji je radio na rampi rekao nam je da moramo platiti parkiranje jer parking je privatn. Ništa mu nije značilo što je to službeno vozilo Hrvatske Gorske Službe Spašavanja i što služi ljudima koji na poziv ostavljaju sve i kreću u spašavanje ljudskih života, ljudi koji svoje vrijeme odvajaju za pomoći drugom i zbog toga sebi još priskrbe i probleme, i na poslu, i u obitelji, itd., ljudi koji svoj život izlažu pogibelji da bi spasili tudi, a za užrat ne traže ništa.

Sa mnom su bili ljudi od kojih su mnogi u kolovozu 2007.

na svojim
rukama nosili
tјела spaljenih
vatrogasaca,
a sad ne
mogu ostaviti
službeno vozilo
na mulu Krke,
a da ne plate,
jer netko je
dobio koncesiju
na mulo i
određuje svoja
bolesna pravila,

koja se baziraju samo na bolesnoj ambiciji za profitom. Sreća što na nebo nitko ne može dobiti koncesiju, jer ne znam što bi onda bilo. Imam dobar osjećaj da će se jednog dana sve ovo raspuknuti kao prezrela đinja.

Pozdravio sam se sa Januszom i ušao u brod Olea. Ja krećem na Manu, a Janusz prema Perućkom jezeru, a onda on odatle nastavlja dalje prema Crnoj Gori i možda se više nikada ne vidimo. Na Oleu su se sa mnom ukrcali Anton i Antonija, a ostali iz HGSS-a, na Kornate kreću brodom Lučke kapetanije. Dok sam promatrao bijelu liniju šibensku rive isprekidanu starim željeznim kolonama, a pod nogama osjećao vibracije snažnih brodskih motora, razmišljao sam o tome kako bolje živi krava nego Janeč.

Šipnata i 12 kamenih križeva.

Prolazimo kroz kanal Sv. Ante. Vidim oca kako s bambusovim štapom lovi ribu ispod zida na ulasku u kanal i mater, kako sjedi visoko na stjeni iznad mora i daje mudre savjete ribičima na orade, koji love ispod nje. Mašem im, ali teško me je ugledati u masi ljudi. Na izlasku iz kanala, kraj tvrđave Sv. Nikola, moramo svi ući u unutrašnjost Olee, jer dati će gas. Biti unutra baš nam i ne odgovara, pa stalno izlazimo vani na krmu.

Onda dođe momak koji radi na brodu pa nas po ko

zna koji putu zamoli da uđemo unutra, a mi, jedan

po jedan,
opet lagano

svi vani i
tako sve do

Kornata,
unutra, vani;

unutra,
vani...,
a vani

se dobro
naoblačilo,
pa je i po

koja kap
kiše počela.

U Kornate

ulazimo s jugoistoka, iz pravca Purare. Pokazujem Antonu i Antoniji "moj pusti otok" na kojem ću provesti iduće dane. Na vezu u Šipnati mnoštvo je brodova, policijski brodovi, brodovi lučke kapetanije, kornatsko-murterinski leuti, brodovi Desto, Morska Vila, Ina, Bolear itd. Izlazim zadnjii. Antonija i Joso Aras, pomažu mi iskrpati ruksake na mulo. Sve stvari u nekoliko tura prenosim do obližnje gostionice u Šipnati. Čovjek kojeg trebam zove se Drago Skračić, i vlasnik je otoka Mane. Visok je, vitalan, prosijed s brkovima, godina 60 i neka. Brod s kojim me treba prebaciti do Mane nekakav je crveno-bijelo-plavi leut. Upitam starijeg "Turnatara" za Dragin brod i on me odvede pravo do njega. Ubacim sve ruksake u kabинu i zahvalim mu se. Čovjek se zove Ivo Ježina, pa ga upitam za

45

starog Ivu Ježinu, mog noštromu s kojim sam 1985. godine na brodu Rogoznica doplovio do Aleksandrije. Rekao mi je da je stari noštromo umro.

Mjesto pogibelji: dvanaest velikih križeva sazidanih u suhozid, idealno uklopljenih u sivi kornatski kamenjar. Centralno mjesto komemoracije u okruglom suhozidu, natkriveno latinskim jedrom na drvenom jarbolu. Misa, biskup Ante Ivas, recitacija, prelijepa klapska pjesma posvećena

46

stradalim vatrogascima i savršeno ozvučenje.

Šipnata, noć 30. na 31. kolovoza 2007. godine, bio je moj prvi susret s Kornatima. Spoj užasnog trenutka i prelijepi prirode. Ono što će u meni ostati zauvijek, bili su sablasna tišina i miris spaljenih tijela. Mislio sam da iza toga više nikada neću poželjeti doći na Kornate, ali u godinama koje su slijedile nakon toga, ponovo sam se vraćao najčudesnijem otočju Jadrana, boravio na njemu i po mjesec i pol dana, upoznao ljude, mjesta i uvale, i zavolio ga.

Dok su ljudi obilazi križeve u masi sam ugledao stare poznanike, Jošku i Marijanku. Prije dvadesetak godina, gotovo svakog dana, zajedno smo se kupali u Solarisu. Sada je i to postalo davno prohujalo vrijeme, a kao da je bilo jučer. Uvijek je dobar osjećaj vidjeti stare poznanike za koje te vežu neki bezbrinjiji trenuci života.

Mobitelom stupam u vezu s Dragom Skračićem. Kaže mi da me čeka u Šipnati i neka požurim.

Napuštam mjesto komemoracije prije svih. Na stazi do mora susrećem neke poznate "kurnatare". Uskačem u Dragin brod da bih ostavio ruksak koji sam ponio sa sobom. U kabini sjede dva dječaka. Dragini unuci, Luka i Dominik. Znatiželjno su me promotrili, nasmiješili mi se i rekli:

- *Znali smo da si to ti, kad smo vidili ove rusake.* Dragu sam našao na terasi obližnje kuće kako sjedi sa još nekoliko "kurnatara". Među njima je bio i moj poznanik iz

Kravljacice, Ante Skračić s kojim sam prošle godine po kornatskom kršu ganjao stada poludiviljih kornatskih ovaca. Svi znaju da su kornatski janaci "najbolji na svitu". Ljudi piju bijelo vino i pričaju tko je kome lovio ribu ispred njegovog otoka. Na Kornatima svaki otok ima svog vlasnika. Popijem čašu bijelog vina i krećemo.

Jugo donosi valove u provu, tmurno nebo i po koju kap kiše. Na kormilu je Dominik. Baš nemam sreće s vremenom. Barem da me kiša ne okupa dok ne podignem logor i smjestim se. Drago mi predlaže uvalu Mana. Tamo su mu ovce i mala kamera štala u koju se mogu skloniti od nevremena. To mi je previše daleko od klifova, pa se ipak odlučujem za najljepši dio otoka, zidine filmskog grada. Ta odluka je bila pun pogodak.

Početak samoće

Izbacujem ruksake na pustu obalu Mane pa se s Dragom penjem do ostataka filmskog grada sagrađenog na platou iznad najslikovitijeg klifa

Kornata. Na otoku su se slučajno našli i neki Nijemci, pa im je Drago na solidnom njemačkom jeziku održao lekciju s kojom im je dao do znanja da se tu ne može motati kako tko hoće, jer otok je njegov, a pošto dolaze iz Europske unije trebali bi i još bolje znati što znači privatno vlasništvo, jer u Europi nema kako se kome prohtije, već je sve određeno strogim pravilima i zakonima, a oni se moraju poštovati ili slijede rigorozne sankcije i kazne, gore nego u komunizmu. Bitne razlike između nekadašnjeg komunizma i Europe su što se u komunizmu za sitnicu odlazilo na robiju, a u Europi se za sitnicu "tuče po džepu". Još je tim zbumjenim ljudima, pokazavši prstom na mene, rekao da je na otok dovezao i novinara koji će za jedan hrvatski časopis napisati reportazu o Mani, ali i o europskoj nekulturi. Nakon svega im je rekao da ne bi smjeli biti tu, ali da ih ipak mogu malo ostati.

- *Triba bi od svakog ko se iskrca ovamo tražiti po 50 kuna, neman nikakve koristi od toga šta je otok moj. Stavija san ogradu i veliku tablu s natpisom da je otok privatni posjed, ali ovi se stranci svudi zavlaću. Vidiš počega sam ode zidati i mali restoran, ali oni i tu ulazu i sve mi razbacaju.* – kaže mi Drago

pokazujući mi restoran u izgradnji, namještajući sudoper i dižući stol i klupu koje su iskrenuli "neodgojeni europljani".

Pokazao mi je Drago i koja će mi kućica biti najbolja za logorovanje, jer sve su bile bez krova. Rekao mi je i da je najviši klif na otoku onaj na istoku, a ne ovaj nad kojim strše ostaci filmskog grada. Onaj na istoku je visok preko 60 metara i gledajući ga iz daljine gotovo budi strahopštanje, a ovaj ispod nas visok je oko 40 metara i najprepoznatljiviji je klif Kornata. Ljutio se Drago jer su mu na jednoj kućici, s prozora skinuli kameni prag, a prepostavlja i tko je to napravio. Najvjerojatnije jedan tip iz Kravljacice koji tamо zida kamenu kuću, pa mu treba što više obrađenog kamenja. Ispričao mi je i zanimljive podatke vezane uz snimanje filma "Pobjesnjelo more" i rekao kako ne zna točno kada će moći doći po mene. Najranije za pet dana, a možda i kasnije. Pomislio sam: - *Odlično, pa kad bi još i zaboravio na mene, to bi bila reportaža kakvu želim.*

Svi su otišli. Ostao sam potpuno sam, prepušten samom sebi i olujnim oblacima koji su stizali s jugoistoka i gomilali se nad mojom glavom kao jata crnih vrana.

Prenio sam sve ruksake i transportne torbe uz bizarnu kamenitu golet što se pružila čitavom padinom od mora do gradine. Po mojoj procijeni imao sam između 70 i 80 kilograma opreme. Najteža mi je bila voda. Ponio sam 18,5 litara, mada se nisam bojao ako i ostanem bez nje, jer znam način kako i u potpuno bezvodnom kraju doći do pitke vode. Uz gomilu svakojake opreme koju sam ponio sa sobom, znao sam da imam ono najvažnije za preživjeti na pustom otoku: tunju, dobar nož i vatru. Osjećao sam se potpuno sigurno jer sam znao da na Mani mogu živjeti beskonačno dugo i na neki način gotovo sam prizeljkivao da me svi zaborave.

Taman kad sam se uspio smjestiti među zidine i nad sobom učvrstiti zaštitnu ceradu, krenuo je jaki pljusak i započela grmljavina. Ceradu sam rastegnuo najbolje što sam mogao, s nagibom od sebe, tako da se je sva voda slijevala na drugu stranu. Dok sam pod zelenom tendom spremao svoj prvi obrok na pustom otoku, udari snažnog vjetra nemilosrdno su šibali zidove grada, a gromovi parali olujno nebo nad

47

48

Manom. Bio sam gladan, nenaspan i umoran od svega.

U srcu nevere, ognut zimskom Gore-tex jaknom, zaspao sam u najzaštićenijem kutku zidina kao da danima nisam spavao. Pred sumrak, probudio me huk mora, miris i klokot leće iz lonca, te fantastično crvenilo zalazećeg sunca. Brzo sam uhvatio foto-aparat, izjurio vani i u par minuta snimao prizore zalaska kakvi se rijetko nude. Ipak, nisam uspio sve snimiti načinom na kakav sam to želio, jer vrijeme svjetlosti je nestajalo u trenu.

Nakon kratkotrajne tišine, u smiraj dana krenula je bura. Kamenim pločama zatvorio sam prozorčić sa sjeverne strane i unutar zidina podignuo svoj mali izviđački šator. Odjednom, nebo se je zamračilo, a otok je utonuo u tamu. Na Mani ostao sam sam na kraju svijeta.

Uživajući u okusu leće začinjene s maslinovim uljem i crnom vinu, slušao sam vjetar što se kroz najmanje rupice uvlačio u unutrašnjost moje nastambe. Razmišljajući o tome kako zadnje

dvije godine živim životom kakav sam odavno priželjkivao, tu večer uz fijuk snažne bure shvatio sam da nam se u životu želje ipak ostvaruju.

Poput Robinsona Crusoea

31.08.2010 god. utorak. Zadnji je dan kolovoza. Kako sam sinoć s noći utonuo u san, tako sam se jutrom probudio s prvim zrakama sunca. Fantastičan je osjećaj kada svoj životni bioritam uskladiš s bioritmom dana i noći, s bioritmom prirode i svemira. Odavno nisam tako mirno i dugo spavao. Probudili su me prekrasno kornatsko jutro, sunce što treperi na valovima laganog burina i čiste, vedre misli. Započeo sam dan čajem od vriska, koprive i gospine trave. Sve su to biljke koje sam donio s kopna, ali koje sam sam ubrao i osušio. Spustio sam se do južne uvalice, koju nazvaju plažom Jeze. Plaža se sastojala od slojeva ravnih ploča koje su se pružale izvan i ispod površine kristalno bistrog mora, sve do pedesetak metara udaljenog ruba, na kojem je sve nestajalo u stravično modrom bezdanu. Na tom mjestu gdje je more bilo najbliže mojoj Biblijskoj nastambi, umio sam se i oprao suđe od sinoć. Vratio sam se u kućicu, uzeo foto-aparat i krenuo u istraživanje otoka. Na susjednom briježu naišao sam na Dragine poludivlje ovce koje nisu baš bile raspoložene za poziranje pred mojim foto-aparatom.

Daleko na horizontu primijetio sam tri broda što su plovila u pravcu Otranta. Bijeli putnički brod, veliki jedrenjak s tri jarbola i izduženi teretnjak, vjerojatno tanker. Sva tri broda bila su jedan od drugog udaljeni nekoliko nautičkih milja i pramicima okrenutim u istom pravcu. Nakon njih, na dalekoj plaveti pučine ugledah jedrilicu s velikim crvenim jedrima. Gledajući je sjetio sam se Thora Heyerdahla i njegovih pet drugova što su na splavi od balzovine preplovili Tih oceana. Umjesto ovo-vremenske jedrilice u mašti sam vidio Kon-Tiki i na njemu šest polugolih, od sunca opaljenih, bradatih prijatelja kako nošeni morskim strujama i istočnim vjetrovima plove u susret otocima južnoga mora.

Kao pravi Robinson hodao sam uz more skupljujući sve ono što su valovi izbacili na obalu,

a može mi zatrebati. Do nastambe sam s obale dovukao dvije velike drvene grede kojima sam zatvorio ulaz u svoj privremeni dom i dvije trstike spojene u korjenu, koje su mi poslužile kao sušilo za posude. Blagi miris s kojim su mirisale od valova i stijena izblanjane grede bio je poseban. Bio je to jedan od najprirodnijih i najugodnijih mirisa koje sam ikad osjetio.

Pod krunu Mane ušao je veliki turistički jedrenjak i otišao prije nego što sam uspio doći do ruba klifa. Uspio sam samo čuti zvuk snažnog brodskog motora i vidjeti vrh drvenog jarbola. Jedan čovjek i jedna žena, bili su jedini ljudi koji su se taj dan iskrcali na otok. Usidrili su se u sjeverozapadnu uvalu, popeli se do filmskog grada i ubrzo nestali. Za ručak sam skuhao puru s maslinovim uljem, a poslije sam se odmarao pišući dnevnik u debeloj hladovini svoje kamene nastambe.

Popodne sam obilazio klifove tražeći špilju Mana I, koja je crtana još 60-tih godina prošlog stoljeća, ali je nisam uspio naći. Spustio sam se jugozapadnom padinom do obale koja je bila potpuno okrenuta pučini. Ponio sam i masku u namjeri da se na tom mjestu okupam i zaronim u kornatsko podmorje, ali kad sam ugledao velike valove odustao sam od tog nauma. Opasne "marete" nošeni jakim zapadnjakom uz snažni prasak razbijale su se jedna za drugom od oštре stijene, bacajući bijelu pjenu visoko u zrak. Legao sam

na ravne kamene ploče što su se poput ogromnih stepenica spuštale prema uzburkanoj površini mora, ali i dalje, u dubinu nedokućivog podmorja i poput Posejdona uživao u suncu, vjetru i grmljavini valova.

U kasnim popodnevnim satima ponovo sam se spustio do plaže Jeze. Pokušao sam na mamac od raka uloviti koju hobotnicu, bezuspješno, jer su i na tu stranu otoka ušli valovi. Zadnje sate tog dana iskoristio sam za skupljanje ogreca i prilipaka od kojih sam za večeru skuhao odličan rižot. Usput sam s mora donio i nekoliko izblanjanih grančica da mi na zidu kućice posluže kao vješalice za stvari i odjeću.

Pred zalazak bih se penjao na vrh zidina i uz upotrebu stativa snimao panoramske snimke Kornata. Zanimljivo je bilo to da sam bio potpuno sam, a svi dani bili su mi toliko ispunjeni da ne bih uspio učiniti sve što bih isplanirao. Na Mani se dobro hvatao signal za mobitel, pa bi mi uvečer stizale poruke od prijatelja. Javio mi se je Poljak Janusz, zahvalio se za odmor u mojoj kući, rekao mi da se nalazi negdje iznad Perućkog jezera i da kreće dalje na istok. Iz Grčke mi je stigla poruka od kume Teje : - *Posejdona, kosu mi mrsi nemirno Egejsko more.* Neki od prijatelja planirali su i doći do mene, ali ja sam bio na kraju svijeta, daleko od svega. Mobitel sam po danu držao isključen, upalio bih ga tek pred sumrak, jer bi mi u tim najsamotnijim trenucima na

49

50

otoku to bio jedini kontakt s civilizacijom. Zbog toga mi je baterija od mobitela i na kraju drugog dana bila još uvijek potpuno puna, ali baterija od fotoaparata mi se ispraznila za 50%. Trebao sam je štedjeti jer nisam imao drugu.

Vjenčanje nad pučinom

01.09.2010. srijeda. U rano jutro, na vrhu jugozapadne padine uživao sam u samoći i pogledu na beskrajnu pučinu. Od Rašipa pa preko cijelog jugozapadnog obzorja sve do Grepašćaka, najvećeg klifa Dugog otoka, sve je bilo nebo, more i ravna crta horizonta. Gledajući s vrha gradine pučina mi je zatvarala kut veći od 180 stupnjeva. Daleko na jugu, na 134-tom stupnju od moje pozicije, nazirali su se blijadi obrisi nekog velikog otoka ili kopna. Možda je to bila Italija.

Začuo sam zvukove i u sjeverozapadnoj uvali ugledao dvije jedrilice i ljudе koji su krenuli uz padinu. Ušao sam među svoje zidine i zatvorio vrata kabanicom i s one dvije grede.

Došlo ih je sedam. Sedam je sretan broj za započeti dan. Prvo sam začuo glasove, a onda

sam ugledao ženu kako na rukama ispred sebe, nježno nosi nešto kao dugi bijeli veo. Ostali su mi zamaknuli za zidinama. Kriomicе sam ih promatrao iz svoje nastambe poput stanovnika Unija i Suska kad im na otok stignu pridošlice, ali od susjedne kućice nisam više mogao ništa vidjeti, pa sam se uhvatio spremanja doručka. Primjetio sam da mi je neki tajanstveni noćni posjetitelj iz transportne torbe izvukao najlon vrećice s kruhom i sve izgrizao. Otkinuo sam izgrizene krajeve i dugo razmišljajući, zaključio da je to mogao napraviti samo štakor ili puh.

Popevši se s unutrašnje strane zida na krunu kućice, pokraj kamenog luka na vrhu gradine, ugledao sam mladu djevojku u dugoj bijeloj vjenčanici. U prvi trenutak sam pomislio da mi se pričinja, a onda sam brzo skočio u unutrašnjost nastambe, pograbio foto-aparat i užurbano krenuo prema vrhu gradine. Ljudima nije bilo jasno odakle sam se odjednom stvorio. Objasnio sam im tko sam i što tu radim i upitao ih što se događa. Lisa i Martin su mlađi Austrijanci koji su se prije četiri dana vjenčali u Purbachu u Austriji, a kao veliki zaljubljenici u Kornate odlučili su na otoku Mani potvrditi svoje vjenčanje. Vjenčao ih je skiper koji ih je dovezao, Ivica Vuksan iz Šopota, a svatovi su se sastojali od mlađe djevojke koja se zvala Jessi, njenih roditelja i tete. Ivica mi je rekao da je mladence dovezao jedrilicom Bonnie Ann američke proizvodnje, koja je stara 60 godina i pravi je old-timer među brodovima. Nakon obreda vjenčanja u sunčano jutro na samotnoj Mani, pitao sam se da li se itko ikada prije vjenčao na ovom mjestu gdje se sastaju bogovi vjetra i bogovi mora. Snimao sam svatove i mladence pokraj prekrasnih kamenih lukova "Pobješnjelog mora", a nakon toga ih pozvao u svoj skromni dom da ih počastim s vinom u mom biblijskom ambijentu. To je bilo sve s čim sam ih mogao ponuditi. Jessi mi je rekla da je iz San Francisca i da je novinarka, a na Manu je došla da bi napisala reportažu o legendarnom filmu "Pobješnjelo more". Ispričao sam joj da sam tu zbog pisanja. Radim reportažu o Mani i što je najbolje,

da bih to dobro napravio odlučio sam jedno vrijeme provesti sam na ovom neobičnom otoku. Rekao sam joj da za upoznati i na pravi način doživjeti neki otok, treba na njemu ostati živjeti. Bila je oduševljena.

Otpratio sam svatove do obale i usput ponio suđe za oprati. Malim gumenjakom su se prebacili do svojih jedrilica, pokrenuli gotovo nečujne motore i podigli sidra. Ivica je za pozdrav, prekrasnom Bonnie Ann okićenom s bezbroj šarenih zastavica, ispred mene načinio još nekoliko krugova, a onda uhvatio kurs prema Kravljačici. Svi su mi mahali, ponajviše Jessi. Lisa i Martin ostavili su mi svoju vizitku, da im pošaljem snimke kad se vratim na kopno.

Život u plavetnilu iz snova

Legenda kaže da su kornatske otoke stvorili bogovi od suza zvijezda, a onda su zadnjeg dana stvaranja, more u kojem su titrali ti bezbrojni otoci i hridi obojili plavetnilom iz svojih snova.

Istočni Jadran pripada najplavijim morima svijeta, a Kornati su najmodriji kutak Jadrana. Kornatski arhipelag sastoji se od 150 otoka, otočića i hridi, a zbog impresivnih kruna na vanjskom nizu otoka, trebali su se zvati Krunski otoci.

Sijedio sam na nad klifom i u tamnomodroj dubini promatrao dupine u lovu na jata plavih riba. Bacali su se i skakali, kao da se igraju i raduju životu od Boga im danog. Horizont na jugu bio je prekriven zavjesom tmurnih oblaka, ali zato, na sjeveru i zapadu vladalo je nebesko plavetnilo ukrašeno grudama snježnobijelih oblaka smještenih na crti između neba i mora. Dok se ispred mojih očiju rašila beskonačnost pučine, iza mojih leđa stajali su samotni ostaci crkve, kamenih kuća i porušeni zidovi Mane.

U sjeverozapadnu uvalu počele su stizati jedrilice, jedna za drugom i sve brojnije grupice posjetitelja dolazile su golom krševitom padinom prema gradini. Onda je doplovio i izletnički brod Plava laguna, nakrcan s mađarskim turistima i na pustoj Mani odjednom je nastala prava invazija. Sjedio sam na stijeni iza ostataka crkve i zapisivao dojmove. Nijemci su me pitali za ime filma koji je tu sniman prije više od 50 godina, a Mađari su mislili da su zidine ostaci nekog antičkog naselja, ali i oni su čuli za film. Izgledalo mi je da su otok Mana i film "Pobješnjelo more" kod posjetitelja imali gotovo kulturno značenje. Među zidinama filmskog grada taj dan je bilo zbilja živo, ali znao

51

žute mrave, donio mi je božanstveni mir nekog zaboravljenog življenja.

Ponovo sam zaključio da sam za boravak na Mani odabroao najbolje mjesto na gradini. Svi posjetitelji su prolazili stazom uz sjeverni zid kućice i nitko nije primjećivao ulaz u nju, jer se nalazio s druge

strane, prema jugu. Previše je ljudi tog dana došlo na Manu, ali nitko mi nije ušao u nastambu.

Vero sam se rubom klifa tražeći špilju, a onda sam dolje, gdje vertikale jezovito nestaju u tamnoj dubini, odjednom ugledao morske sirene, prvo jednu, pa drugu. Potpuno nage, s velikim grudima i dugim perajama, plivale su i ronile u modrom ambisu, tamo gdje se nikada ne bih usudio biti. Odjednom, iza klifa, izašao je veliki bijeli katamaran. Sirene su se popele na njega i nestale.

Spuštajući se prema plaži Jeze, primjetio sam da su stijene 30 metarske krune između gradine i plaže okupirali penjači. Tri para penjača na stravičnim potkapinama Mane penjali su neke nove smjerove.

Na plaži Jeze, tridesetak metara od mora, nalazilo se brdo teških kamenih blokova, razbacanih na hrpu

s maskom u kristalno bistro more među jata salpi, pica i očadi, toliko pitomih da sam ih gotovo rukom mogao dodirnuti. Nakon pedesetak metara doplovao sam do jezovite ruba gdje je sve nestajalo u modrom ambisu. Duboko ispod površine, klif se okomito obrušava još šezdeset metara do prostrane police nakon koje slijedi novi rub i nova vertikala duboka između trideset i četrdeset metara.

Pred zalazak su me posjetili Dominik i Luka. Došli su sami s gajetom po laganom majistralu. Dominik ima 13 godina, a Luka 7. Rekli su mi da su od Lučice do Mane dva puta pobjegli policiji i smijali se. Po zakonu su još mali da sami plove takvim brodom pa su se u Kornatskom kanalu morali skrivati među otocima i od nadzornika parka i od policije. U nedavnoj prošlosti, djeca Kurnatara bi već nakon 40 dana od rođenja plovila sa svojim roditeljima zaklonjeni u santini od gajete ili ispod prove zajedno s domaćim životinjama, te ribarskim i težačkim alatom. S pet, šest godina jedriли bi pod budnim okom starijih, a već sa desetak godina sami bi plovili kornatskim arhipelagom. Njih dvojica su ocijenila da sam odlično uredio kućicu i primijetili da mi je "aparat za slikivanje" isto odličan i da imam moderan diktafon, a

mladi Luka upitao me, je li još "slikivam" i jesam li sve po otoku "poslikiva". Dominik se bojao da im ne popust sidro od broda pa su ubrzano krenuli nazad.

Za večeru sam spremio paprike s lukom "frigane" u maslinovim ulju. Primijetio sam da sva hrana koju pripremim na Mani ima okus za pet. Ili je ja dobro spremam, ili na otoku zbilja jedem Božju Manu .

Nakon večere ulio sam u aluminijski potić crnog vina i smjestio se kraj zvonika, na liticu iznad klifa. Kristalno čista, mlječna staza pružila se u nepreglednom luku iznad kamenog luka Mane i izgledala mi kao ona velika karta svemira u atlasu. Večer je bila predivno topla, bez daška vjetra, ukrašena pokojom padajućom zvjezdrom i ispunjena šumom mrtvog mora. U daljinu na zapadnom i južnom horizontu bliještili su snažni ferali velikih ribarskih plivarica, a daleko na jugozapadnom nebnu zračila je blijeda svjetlost Italije. S okusom crnog vina u ustima uživao sam u svakom trenutku te samotne, predivne večeri na Mani. Osjećao sam se sve uskladenijim s ritmom prirode i tog nenastanjennog otoka i svaki dan mi je postajao sve bolji.

Dovukao sam karimat i vreću za spavanje na stijenu iznad klifa i legao pod svjetlost milijarde blještavih zvijezda.

„Pobješnjelo more“ – 1959.

Godine 1959. otok Mana je zbog svoje najljepše i najduže krune u kornatskom arhipelagu i svog neobičnog oblika odabran za snimanje filma „Pobješnjelo more“. Tada je za potrebe filma na platou iznad najslikovitijeg kornatskog klifa za samo nekoliko mjeseci podignuto pravo ribarsko naselje od kamena. Sagradila su ga tri meštri iz mjesta Zaglava na Dugom otoku, te meštri iz Vrulja s otoka Kornata, a radna snaga koja je dovlačila kamen sa sada bizarno ogoljenih padina podno gradine, bili su stotine Kurnatara. Mora da je tih mjeseci na Mani izgledalo slično kao i pri izgradnji egipatskih piramida. Izgradilo se tada 13-14 kamenih kućica, crkva i zvonik. Sve su kuće bile pokrivene daskom i ciglom, a iznutra su bile tapecirane jutom i u

njima se moglo živjeti, tako da su neki glumci za vrijeme snimanja filma i stanovali na otoku.

Baš me zanimalo tko je od glumaca živio u kućici u kojoj sam ja, 50 godina nakon „Pobješnjelog mora“, napravio svoj privremeni dom.

Radnja filma bila je smještena u grčko ribarsko naselje s kraja 19-tog stoljeća, a govorila je o sukobu grčkih ribara, krvolovaca dinamita i koćara i zabranjenoj ljubavi dvoje mladih ljudi. Film je bio pun ljubavne strasti i dramatike. Glavni glumci bili su Cliff Robertson i supruga redatelj Horsta Hachlera, tada svjetski poznata njemačka glumica Maria Schell. Kurnatari, njih stotinjak sudjelovali su u filmu kao statisti, glumeći grčke ribare, a na Mani se tada vjorila i grčka zastava. Ive Šikić - Balara iz Vrulja na Kornatu, koji je tada imao 29 godina bio je statista, a u nekim scenama, zbog sličnosti

s glavnim glumcem Cliffom Robertsonom, njegov dubler. Štor Ive je još uvijek u dobroj snazi i živi na Murteru. Dublerica Marie Schell, bila je također Kurnatarka, Marija Jerat. Mada „Pobješnjelo more“ nije bio veliki film, a filmska kritika ga je zbog loše režije, bespotrebno potrošenih milijuna dolara na ogromne tehničke i organizacijske napore, te neuvjerljive glume Marie Schell čak i pokopala, te davne 1959. godine, film je mnoge Kurnatare iz mukotrpog i siromašnog života na trenutak uveo u svijet, za njih do tada nepoznate filmske iluzije. Za mnoge filmske kritičare, najbolji i najuvjerljiviji kadrovi ovog filma bili su gro-planovi grubih lica kornatskih ljudi.

Film je snimljen u njemačko-američko-jugoslavenskoj koprodukciji, a vođa snimanja je bio danas poznati

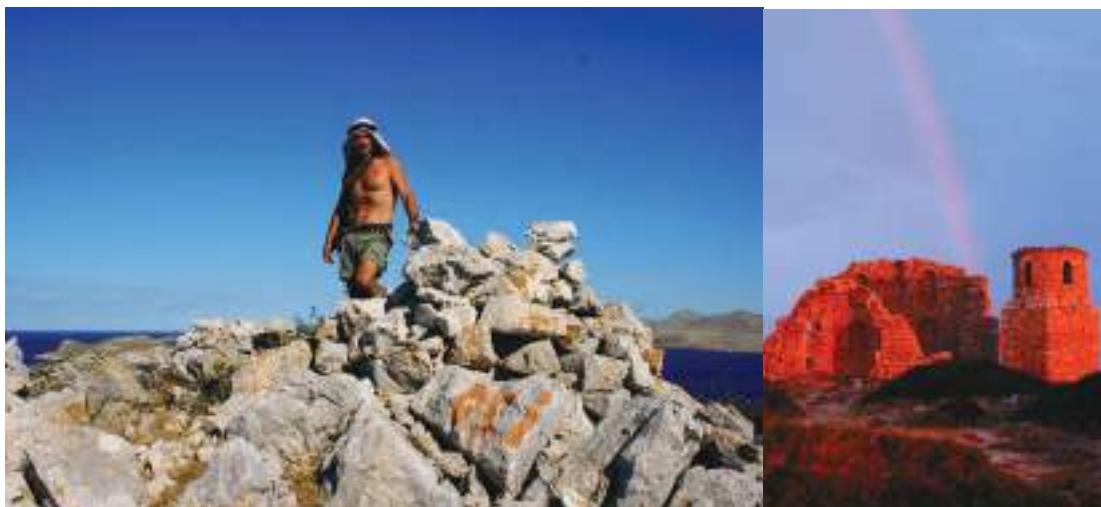
holivudski producent, tada 28-godišnji, Branko Lustig.

Nakon snimanja filma, sve kuće u naselju bile su potpuno "očerupane" od strane Murterina, ali do današnjih dana, ostale su zidine koje se proslavile

otok Manu i koje danas posjećuju mnogi turisti. Neki misle da se radi o ostacima naselja iz nekog davnog stoljeća, a drugi dolaze da vide mjesto na kojem se snimao, za Kurnatare legendarni film, „Pobješnjelo more“.

Na Ćićipasu

02.09.2010. četvrtak. Ležeći pokraj ostataka crkve na vrhu klifa, probudio sam se sa zlatnim zrakama kornatskog jutara. Cijele noći mazio me je blagi levant uvlačeći mi se u toplu vreću za spavanje. Ispraznio mi se prvi uložak plina za kuhanje, a energija baterije foto-aparata pala mi je

na samo 1%. Sve je trajalo tri dana. Vode sam imao još dosta, 11 litara.

Za doručak, uz potić toplog čaja i malo dvopeka promatrao sam dupine što su se ispod mene u valovima levanta bacali za jatima srebrnlastih riba, a galebovi iznad njih vrebali su svoj dio plijena. Uz stijene klifa plutao je jedan ronac.

Uzeo sam foto-aparat i stativ te krenuo prema vrhu Ćićipas, na istočnom kraju otoka. Uz put, prolazeći rubom klifa, samo nekoliko stotina metara od kućice, ugledao sam šipilju. Baš zbog toga što mi je bila tako neočekivano blizu, uvijek sam je preskakao.

Nalazio sam se nad impresivnim 60-metarskim klifom s kojeg je pucao fantastičan pogled na filmski grad i modru pučinu iza njega, na kojoj kao da su se jedva pomicala bijela jedra i teretni brod u daljini. Najednom, začuo sam sirenu i u dubini ispod sebe ugledao drveni turistički jedrenjak koji je trubio kako netko s vrha klisure slučajno ne bi odvalio kamenje na njega. Među sivo-bijelim kornatskim liticama primijetio sam smilje, kadulju, kupinu, mličak... i neki lijepi grm kojem nisam znao ime. Na stazi kojom sam prolazio ugledao sam i jednu bogomoljku. Na Mani su i kukci bili rijetkost. Osim grmlja mrtve i zakržljalih maslina, na otoku nije postojalo ni jedno jedino veće stablo. Izbio sam na najviši vrh Mane,

77 metara visoki Ćićipas s kojeg sam mogao dobro vidjeti neobičan izgled otoka. To maleno izdignuće iz morskog plavetnila, ima površinu od samo 35 hektara i oblik nekakvog dvostruko zakrivenog bumeranga. Mana je duga 1500 metara, vrlo je uska i asimetrična, a s njenih hridi pruža se nezaboravan pogled na kornatski arhipelag, pučinu i zapjenjeni bezdan podno klifova. Na Mani se nalazi i najduža kruna kornatskog arhipelaga, duga oko 1200 metara.

Na putu do Ćićipasa, mogao sam na liticama primijetiti i izbljedjele planinarske markacije. Davnih sedamdesetih godina stazu su markirali planinari, zaposlenici OKI-ja (Organsko-kemijska industrija) iz Zagreba. Na kraju sam se spustio do najveće i najzaštićenije uvale Mane i neobičnog rta zvanog Kosir. U uvali se nalazila kamera štalica za Dragine ovce. Posljednje snimke ispucao sa na minijaturnom polju u srcu otoka, između pristaništa s jedne strane i kamenih blokova u uvali jeze, s druge strane. Aparat mi se bespovratno ugasio i od tog trenutka, sve što sam video i doživio mogao sam samo bilježiti olovkom na papir.

Tragom braće Čepelak

Uzeo sam speleološku opremu, postavio uže i spustio se u 12 metarsku pukotinu klifa. Pogledavši u stari nacrt braće Čepelak, uvjerio sam se da se zbilja radi o šipilji Mana I. Zaključio sam da će uz zabijanje pločice, vađenje koordinata morati i ponovo nacrtati, jer braće Čepelak to nisu dobro obavila. Legendarni hrvatski speleolozi, braća

Marijan i Radovan Čepelak 1968. godine plovili su kajacima kroz kornatski arhipelag te usput istraživali i crtali speleološke objekte na Kornatima. Prepostavio sam da su Mani I prišli s morske strane. Odatle nisu mogli primijetiti gornje udubljenje, a ako je bilo valova i plime, i donja udubina im je bila skrivena morem. Pružila mi se nesvakidašnja prilika, ispraviti legendarne Čepelake.

Špilja Mana I, procijep je ili duboka raspuklina u klifu nastala tektonskim pomjeranjem geoloških slojeva, a onda su je snažni pučinski valovi abrazijijski obradili do sadašnjeg oblika

Dok sam se stop-descenderom spuštao u njenu titravom svjetlošću obasjanu utrobu slušao sam huk mora i udare valova iz dubine. Na dnu me dočekala fascinantna igra sunčeve svjetlosti na površini nemirne vode, valovima ubaćene u utrobu špilje. Žalio sam za foto-aparatom, jer ne pruža se često prilika za ugledati takvu igru svjetlosti i sjene. Iskopčao sam se s užeta i preko 3 metra visokog praga iz unutrašnjosti špilje prebacio se s vanjske strane klifa, a onda se provukao kroz mali prozorčić iizašao točno u potkapinu Mane. Mjesto na kojem sam se nalazio bilo je umjetničko djelo prirode koje su tokom milijuna godina stvorili snažni pučinski valovi. Na zidu klifa s druge strane primijetio sam još tri otvora do kojih bi bilo jako teško doći, jer je stijena iznad njih bila nevjerljivo krušljiva. Glavno sidrište bi trebalo postaviti barem 10 do 15 metara dalje ruba stijene, napraviti prečnicu i izbušiti najmanje 4-5 međusidrišta, a ja sam kod sebe imao još samo tri spita.

Potpuno sam počrio od jakog kornatskog

sunca, ali sam nakon otkrića Mane I, sam sebe počastio još jednim kupanjem i sunčanjem na plaži Jeze. Drago mi je javio da je došao kraj mojem samovanju. Sutra ranim jutrom dolazi po mene. Bilo mi je žao što se tako brzo približio dan odlaska s pdevine Mane, otoka na kojem sam osjetio mir zaboravljenog življenja. U sumrak sam započeo s pakiranjem opreme i napokon otkrio tko je bio taj tajanstveni lopov koji mi je one noći kroa kruh. Dok sam ulazio u svoju kamenu nastambu po zadnje stvari koje su mi ostale unutra, odjednom, gotovo sudarivši se sa mnom, kroz vrata je panično istrečala mala uplašena mačka. Zagonetka o izgriženom kruhu bila je napokon riješena.

Sve sam ruksake prebacio do obale gdje sam odlučio prespavati i jutrom dočekati Dragu. Zapuhao je lagani, ali neugodni jugoistočnjak, pa sam posljednju večeru skuhao među niskim zidovima Draginog budućeg restorana. Dok sam uživao u okusu buzare od ogca i prlipaka, primjetio sam kako u mraku u mojoj blizini svijetle oči one mačke. Bojala se, ali pratila me u stopu, jer bio sam joj jedino društvo na ovom pustom otoku. Pitao sam se kako će preživjeti kad dođu hladni dani. Ostavio sam joj kruha zamočenog u toplu juhu od morskih plodova i legao na malu livadu kraj obale. Zaklonjen od noćnog vjetra i morskih kapi grmom zelene mrtve, zaspao sam ugodno skriven među ruksacima.

Kornatski izgled

03.09.2010.god, petak plovimo u susret valovima nošeni dahom laganog levanta. Drago je na kormilu, Dominik i Luka još spavaju. Pored nas

promiću Mali Rašip, Veliki Rašip, Piškera, i Lavsa. Nakon Gustaca i Klobučara, skrećemo desno, u uvalu Kasele okrenute prema jugu, ali zaštićenu malenim otocima Kaselicom i Vodenjakom. Dočekuje nas desetak Kurnatara i krećemo u uobičajenu trku za stadima divljih kornatskih ovaca. Uvijek sam se čudio nevjerojatnoj kondiciji i divljoj upornosti tih ljudi Kurnatara. Mada sam također satkan od kamena i mora i života u prirodi, trčeći za ovcama po kaselskim liticama, nisam nikako uspijevao sustići šezdesetogodišnjeg Dragu. Došavši na najveće uzvišenje Kasele, bacio sam pogled prema Klobučaru na kojem se nalazio najviši kornatski klif visok 80 metara. Kroz vrata od Opata, najužnije točke otoka Kornata,

izlazimo iz unutrašnjeg kanala na prostrano Murtersko more i hvatamo kurs prema Murteru. Dok za kormilom stoji Dominik, Drago i ja uz dobar opol i hladno pivo marendajemo tunjevinu i zimsku salamu. Uživajući u jutarnjem suncu, s brazdom broda u ljetnoj bonaci za sobom

ostavljam Manu i kurnatski život, a sa sobom na kopno nosim kurnatski izgled i kurnatsku priču.

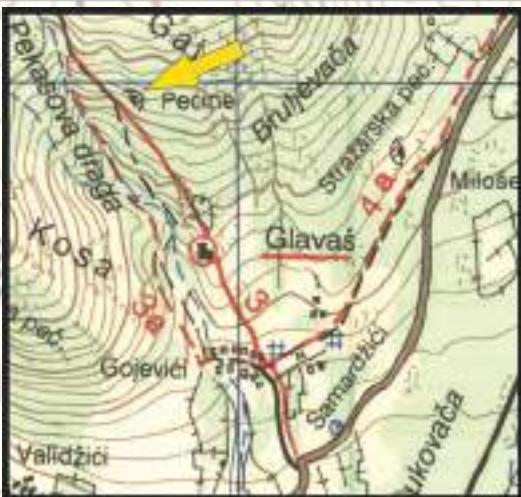
Nakon jedan i pol sat plovidbe uplovljavamo u murterski porat među stotine jahti, jedrilica i vrući ustajali zrak kopna.

U knjizi BISERI JADRANA, u prilogu „*Izbilješki jednog Kurnatara*“ – Vladimira Skračića, na strani 29. piše: „Kurnaski izgled, izgled je neuredna i zapuštena čovjeka, neobrijana i športka. Kurnatari su danima i tjednima živjeli u osami, daleko od urbanih potreba i navika, pa se zapuštenost, nekako po nepisanom pravilu, činila normalnom i onda kada su postojali uvjeti da se izbjegne.“

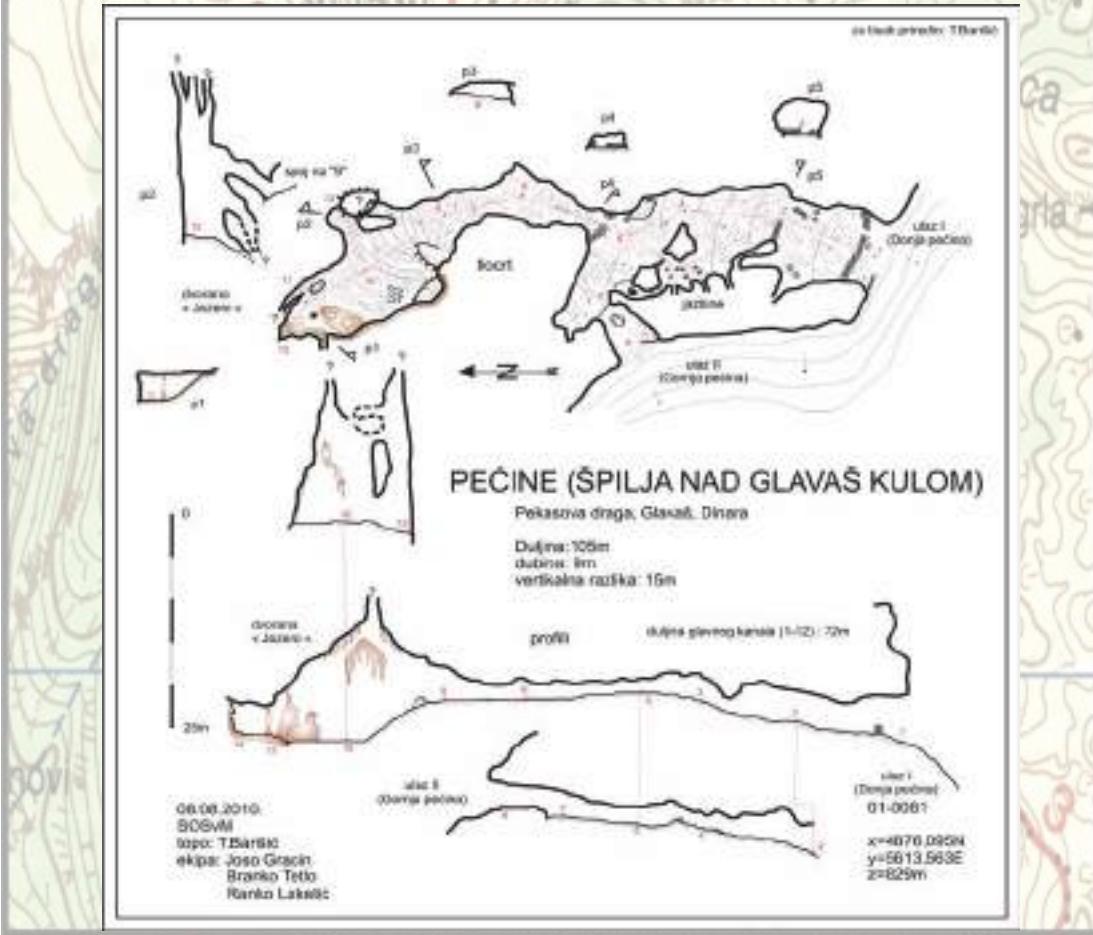
Neobrijan i zapušten ležim na murterskoj rivi među ruksacima i transportnim torbama. Dok me prolaznici čudno gledaju, čučeći u hladu tamarisa perem zube i brijem petodnevnu bradu čekajući da netko dođe po mene.

Šibenski i drniški speleolozi u krovu domovine

U lipnju 2004-te godine osnovana je HGSS-Stanica Šibenik. Već te godine uspješno je uz HGSS Stanicu Split osiguravala Tradicionalni pohod na Dinaru za vrijeme proslave Dana Pobjede. Slijedeće godine je osiguranje preuzeila samostalno i tako to traje do današnjih dana. Uspon bi obično započinjao iz Glavaša i završavao na vrhu s povratkom na početnu točku. Zadnje dvije godine je dogovorenko da sudionici mogu krenuti s obje strane, odnosno i od Brezovca, preći preko vrha i spustiti se na drugu stranu, čak je bio osiguran i autobus.

Gorski spašavatelji i planinarski vodiči bi se razmjestili po stazi i na taj način upućivali planinare da ne skrenu s puta, a na važnijim točkama uzduž uspona uvijek se našlo dovoljno spašavatelja za eventualnu pomoć. Šibenski i drniški spašavatelji već godinama koriste tu priliku da pozovu svoje prijatelje planinare koji im često pomažu u akcijama da se večer prije uspona negdje zaroštihaju i druži.

Dom na Brezovcu uz gostoprimstvo Perice Šimića - Pepe i kninskih planinara je upravo idealan za tu svrhu. Prilikom tih osiguranja, ali i brojnih uspona koje šibenski i drniški planinari poduzimaju tijekom cijele godine često smo zamijetili otvore speleoloških objekata, a Šipilju iznad Glavaš kule koristili kao odmorište od žege na usponu. Malo po malo, počeli smo se po speleološkim udrugama interesirati o istraženosti objekata i naposljetku došli do zaključka da gotovo i nema ažurnih podataka o speleološkim pojavama na krovnom dijelu Dinare na području Šibensko-kninske županije.

Ujame oko Brezovca su krajem osamdesetih ulazili članovi SO PDS Velebit, a u novije vrijeme i članovi SKOL-a (Speleološki klub „Ozren Lukić“) i HBSD-a (Hrvatsko biospeleološko društvo). U međuvremenu su speleolozi SOŽ-a označili ID pločicama Šipiju iznad Glavaš kule, jamu Krivnicu i šipiju-kapeliku Sv.Ilije, te najavili da će objekte i speleološki istražiti. Zamijećeni otvori polako su počeli zaokupljivati našu maštu i tako se krenulo.

Speleothemi u dvorani Jezero u Pećinama

Kosilova Jama - u pozadini Badanj

*Prolaz između donjeg i gornjeg ulaza u
Paviljon osvijetljen je državnom svjetlostom*

Jama pod Andičá Vrhom

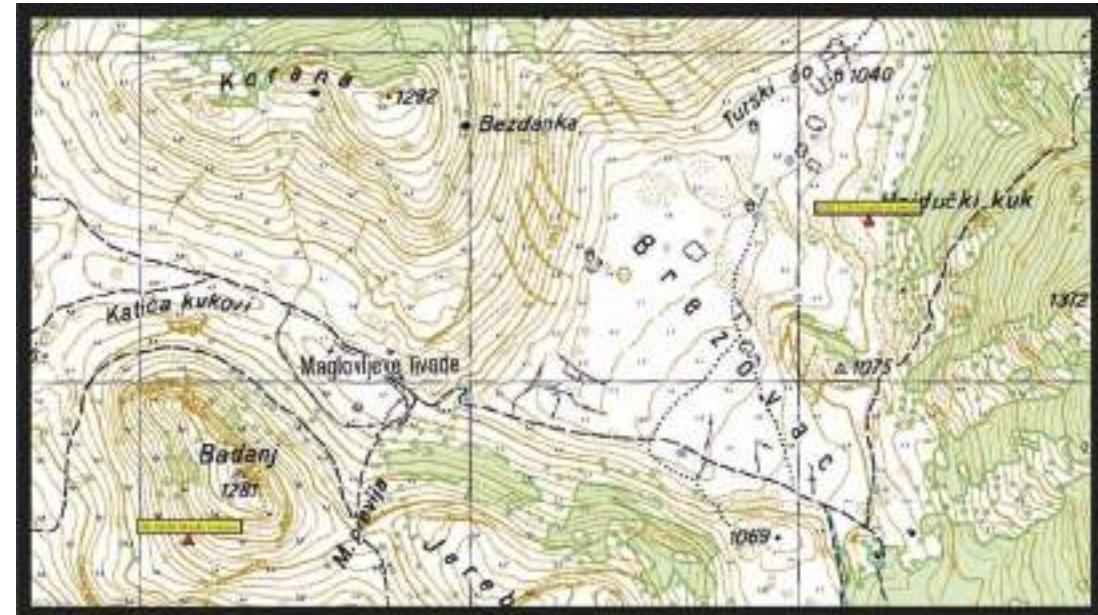
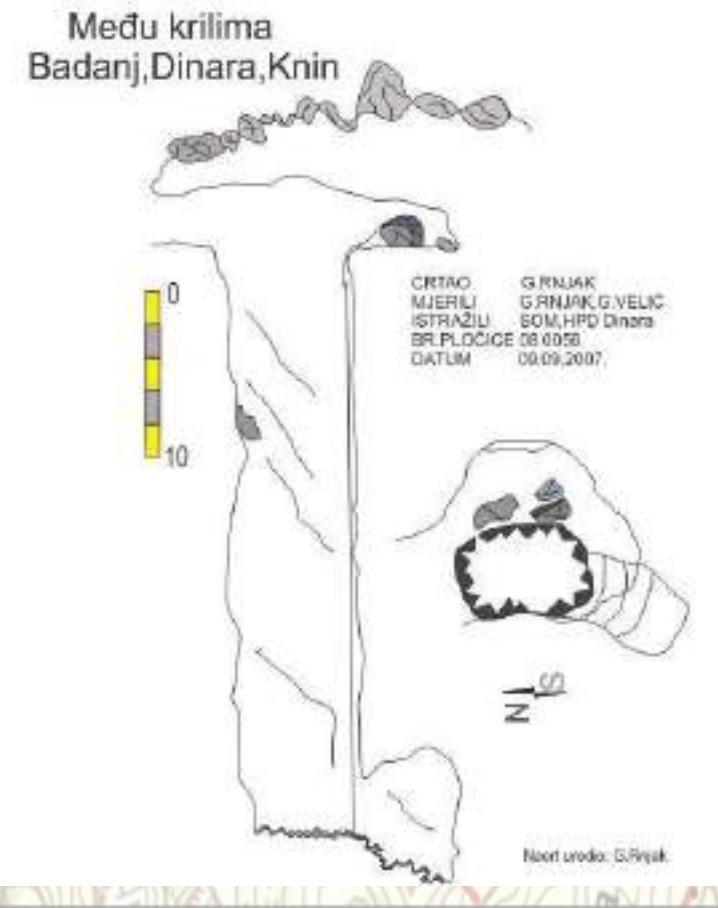

Goran Rnjak – Vjetar je topografski snimio Jamu na Badnju davši joj naziv Među krilima jer su ga dok je ulazio u jamu salijetale brojne vrane koje žive u jami. Ove godine smo odlučili da naše uobičajeno roštiljanje pred pohod malo začinimo speleološkim istraživanjem. Tako su se nešto ranije u subotu prema prijevoju iznad Dulera Jeepom zaputili Tomislav Jerković – Tomi, Željko Vukušić-Bure i Teo Barišić dok je Mladen Matetić-Mlađo do prijevoja došao svojim motociklom kroserom.

U par sati istražena je i nacrtana Jama pod Andića vrhom. Još navečer istoga dana u Kosilovu jamu (Jamu na Brezovcu) u blizini planinarskog doma na Brezovcu su ušli Anton Vukičević, Antonija Mihaljević i Goran Rnjak.

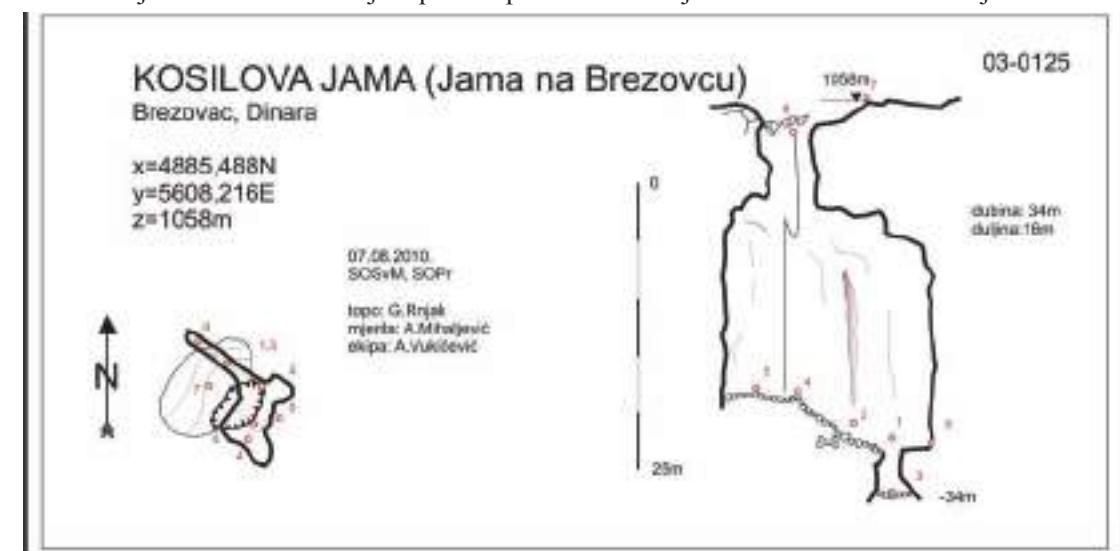
Idućeg dana za vrijeme osiguravanja tradicionalnog pohoda Teo Barišić je u dogовору са SOŽ-ом topografski snimio Špilju iznad Glavaš kule koja se у народу назива Pećinama jer postoje dva ulaza, па tako ljudi gornji ulaz nazivaju Gornjom, а donji Donjom pećinom. У Pećinama su zagrebački speleolozi uočili ostatke keramike i ista je s obzirom na svoj idealan položaj i cijelogodišnje prisustvo vode potencijalno arheološko nalazište. U donjem dijelu špilje stalno struji zrak između dvaju otvora te zagrijava špilju što ju čini ugodnijom za boravak od sjevernog hladnijeg dijela.

60

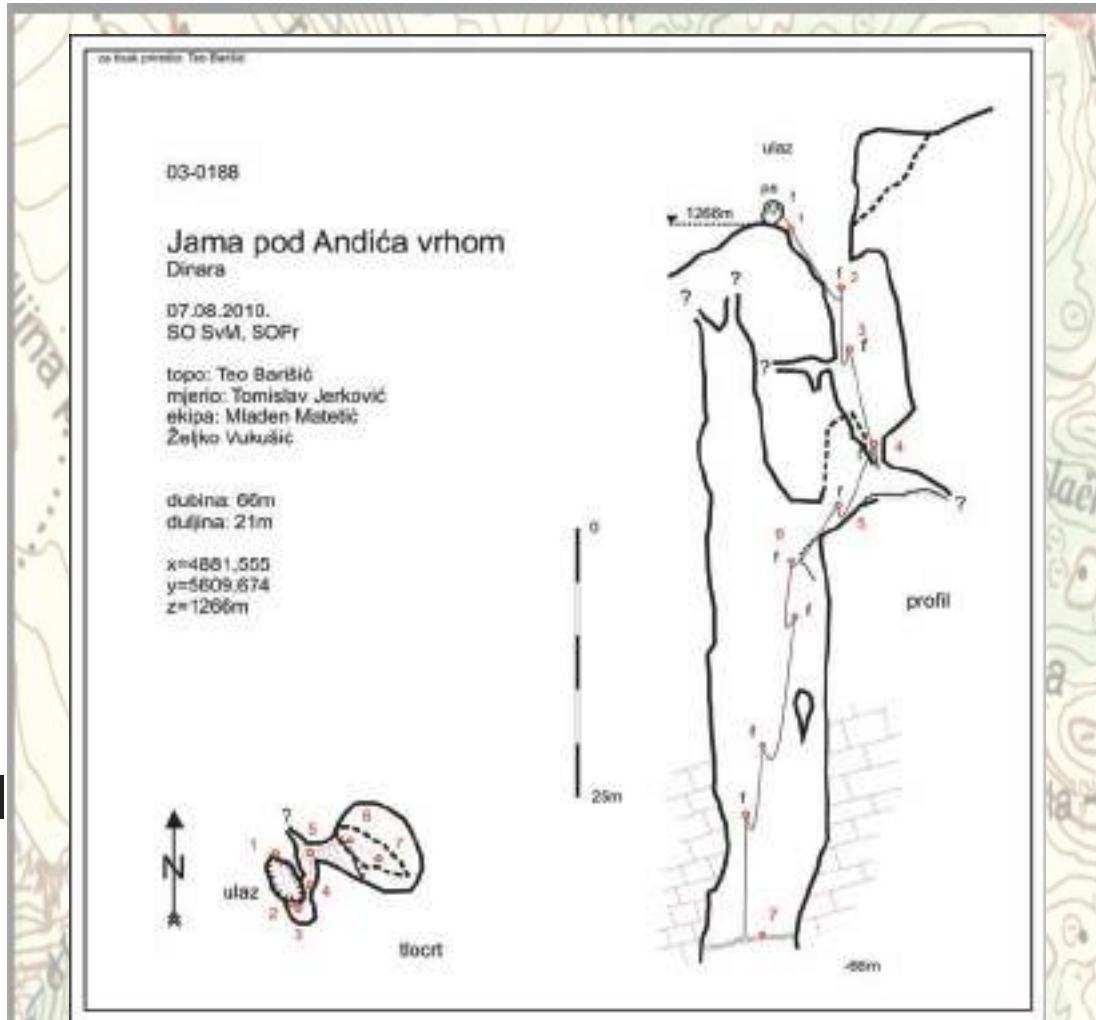

Taj dio špilje je očito godinama služio kao zaklon za ljude i stoku, tako da je ispunjen više metara debelim slojem sedimenta koji je u osnovi vjerovatno ovčji izmet razgrađen u finu prašinu. Sjeverni dio špilje je izrazito bogat sigama u svim oblicima, a zadnja velika dvorana povremeno se puni vodom pa je lokalno stanovništvo naziva „Jezerom“. Za vrijeme ljeta voda je prisutna u obliku nakapnice i u manjim kaskadama na kraju objekta. Špilja je duga 106 metara i ono što je posebno zanimljivo je da se nalazi uz samu planinarsku stazu koja bi se vrlo lako mogla „provući“ kroz donji lako prohodni dio špilje osvijetljen dnevnim svjetлом s dvaju ulaza, a uspon na najviši vrh Hrvatske bi time nesumnjivo dobio na estetici i privlačnosti za veći broj planinara i turista.

Tijekom istraživanja javili su nam se ljudi koji su nas voljni voditi do drugih nepoznatih jamskih otvora dublje u planini pa nas uzbudjenja novih otkrića tek očekuju.

61

ZEN KAL
Boksitni sinjali u zen kalu.
Zametak apstraktog
razmišljanja pod procjepom....
Miris bezdana i netopirski grozd.
Zelenomodri ocrti
trapavosti.

T.Bračanov

Rudnik boksita Kalun
Impresija o izlasku
veljača 2010.
Teo, hvala.

Sanja Mrša

Kamešnica

Što da vam kažem?

Počet ću od toga da je ovo bilo moje prvo planinarsko iskustvo. Ne samo iskustvo - već i vatreno krštenje jer vjerujte, nije bilo lako se popeti. Neću objašnjavati gdje je to, pogledajte na Internetu, samo ću reći da se isplati planinariti Kamešnicom ljepoticom, planinariti u dobrom društvu.

Dakle, krenuli smo rano iz Šibenika do Sinja i dalje (neću objašnjavati kako sam rekla), popili putem kavu i krenuli put planine koja je bila prekrivena bijelim, čistim snijegom. koji je za nas Dalmatince, naravno, poseban gušt. Vrijeme je bilo ugodno, nije bilo hladno, priroda prekrasna, proplanci i šuma su se izmjenjivali..

Stariji planinari, dužna sam reći, ne po godinama već po stažu, utrapili su put kroz snijeg. Brže su napredovali, pa smo pratili njihove stope i markacije (to je novo što sam naučila). Sve je bilo dobro dok nam snijeg nije ušao u cipele, pa noge teške upadaju u snijeg.

Trebalo je puno napora da se popnem do planinske kućice Kurtagića Dolca gdje puca pogled na vrh Konj i dolinu prekrivenu snježnim prekrivačem, ali po mir koji ti ispunji dušu i um ... isplati se doći po njega u ovaj divan kraj.

Gledam kroz prozor planinarskog doma. Zamišljam kako je kad priroda procvjeta u punom sjaju svojim prekrasnim bojama, kad se leptiri i kukci natječe zujeći oko cvijeća - to mora da je raj! Pri povratku (nakon užine koju smo bratski podijelili) pozdravljala sam prirodu kroz koju sam kročila i zahvalila Gospodinu na ovoj ljepoti i na svim drugim mjestima koje ću vidjeti...

Zato planinari, i svi budući planinari: otidite na Kamešnicu po svoj komad raja koji će ispuniti i vašu dušu...

Tatjana Bračanov

Poštak 1425

Foto: T. Bračanov

Nedjelja, 07. veljače 2010. Cilj: najjužniji dio Ličke Plješivice - Poštak (1425), smješten između Velebita i Dinare na svojevrsnoj tromeđi Dalmacije, Like i Bosne. Protežući se od Plitvica do rijeke Zrmanje koja izvire u prirodnjoj amfitetralnoj udolini na samom podnožju Poštaka, ovaj planinski lanac stvara prirodnu granicu između Like i Bosne.

Od željezničke postaje Zrmanja u Otriću u 09:20 sati prelazimo prugu i započinjemo uspon: kroz borik, makadamskom cestom i zatim desno krševitom markiranom jugozapadnom padinom prema vrhu.

U početku sve ide glatko, snijeg je zabiljedio stazu, ali markacije su vidljive, vrijeme stabilno. Hvatajući svatko svoj ritam, nas devet razmilismo se padinom: Mate, Ante s Betom, Neven, Tome, Valentina, Andrijan, Juki, Alenka i ja.

Do Poštakovih kamenih stupova ili kukova, na visini od 1200m uspon je tekao bez problema. Nekoliko zanimljivih kamenih formacija nalazi se pedesetak metara desno od markacije koja vodi preko najveće plohe na Poštakovoј padini. Obelisci su nastali pod utjecajem eolske erozije: prema geolozima bura je brusila stijene noseći zrnca dolomitnog pijeska kojem su se oduprli samo tvrdi dijelovi stijena.

Staza od ovog mesta nastavlja blagim usponom do hrbta u zaleđu Poštaka, zatim na lijevo prema vrhu. Od ovog mesta nadalje i sami smo izloženi sve većem eolskom utjecaju: bura udara sve jačim i smjelijim naletima. Hrabro ili ludo, grabimo uzbrdo. Znali smo da će na putu biti snijega, da će staza biti na djelovima zaledena, bili smo pripravni na zimske uvjete, na dereze, na cepine... ali, ekstermizam nismo predvidjeli. Gubimo markacije. Konzultira se GPS. Vidljivost na momente manja od 10 metara.

Snježna staza ili ono što naslućujemo stazom prekrivena je tankim slojem poroznog leda. Nedovoljno za dereze. Naleti bure na momente su veći

od 100km/h. Na trenutke joj se nemoguće oduprijeti. Stabilitet na ispit. Udovi neposlušni. Zastajkujemo, podižemo se, odupiremo, grabimo.... bauljamo...

Borba završava nakon beskonačno dugo vremena u jednoj grupnoj formaciji na prepostavljenoj čistini. Vidljivost nula - bura beskonačno na sat.

Posjedasmo, poklecasmo, zalegosmo. Fijuće, divlja, gura, grize, štipa, neobuzdana.... 'Di smo?' pitam nekog do sebe. 'GPS pokazuje da smo na vrhu!'

Ovjekovječiti ovu ludu devetorku posjednutu u bijeloj nedodiji: fotografiram umom, prsti ionako ne slušaju... U nevjericu primjećujem da Mate vadi foto aparat!

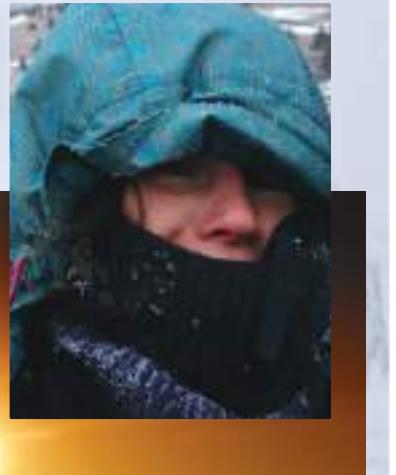
Ushićena, uživam u divljem plesu vjetra, koji me pokušava odlijepiti od zemlje, jedna bitka je dobivena... ili puštena od planine. Sati je 12:15. Devet Mihovilaca na vrhu Poštak budno je odsanjalo Himalaju...

‘Uspravljamo’ se – vrijeme je za povratak. Od vrha desnom stranom padine pokušavamo barem kratko zaobići najluće nalete vjetra. Par stotina metara niže, u zaštićenom bukviku kratka pauza za čaj, orahovicu, fotku-dvije - pred borbu koja još slijedi. Ipak, bura u leđa daje nam nevjerljativu brzinu. Učasmo na Poštačkim obeliscima: fotkanje koje je na ovoj ruti već postalo tradicijom.

Ekipa se opušteno razdvaja. Vidici Otrića i okolnih planina sramežljivo se otvaraju. Markacije su vidljive, spuštanje ugodno...do trenutka dok ne sretнемo Nevena koji nas čeka na raskrižju dvije staze. Lijevo ili desno? Jednu smo markaciju ‘profulali’, a tragovi četvorke pred nama se misteriozno gube. Kako je s padine Otrić vidljiv, odlučujemo ne vraćati se stazom, već ravno kroz šumu, padinom dolje. Na podnožju prolazimo kroz napuštena dvorišta porušenih kuća obraslih dračom i divljim šipkom, nijeme svjedočke novije hrvatske povijesti.

Zatim desno kroz borik na postaju. Zbog bure marena se premješta u Ivoševce, usred drevne atmosfere amfiteatra starijinskog vojnog logora Burnum: prikladno. Prije nepuna dva sata borili smo se s ledenim sigama koje su izvirivale iz toplih nosnica, lijepile za kosu, nastanjivale na usima, odupirali se buri koja se ljutila, grizla, grčila, štipala, zavijala... kako bi dan okrunili čaborom uz lijeno milovanje sunca u ugodno zimsko popodne u okružju rimskog vojnog logora....

Joso Gracin

Foto: J. Gracin

NIKAKO NISAN TIJA NA PUT

Nikako mi se nije išlo doli u Boku, a sada mi je puno draga zbog toga što su me Marko i Meri na kraju ipak uspili nagovoriti. Ma cilo lito sam gori po Krki istraživa špilje, jer to što zaradim na Krki i još koja kuna od arheoloških istraživanja i pisanja, od toga će priživiti zimu. Uz to, bija sam pomalo i umoran od diravanja po žarkom suncu, a skupile su mi se i nika druge obaveze. Tako ti je to u životu, sve ti se spoji u isto vrime, ali na kraju opet sve nikako razmotaš, odradiš i sve sidne na svoje mesto.

Gоворија сам Marku po stoti put: - *Puno lipo što si baš mene odabra za kuma, ali molim te, ne ljuti se, ja ti ovo lito dalje šibenske županije ne iden nidi, pun sam obaveza, a i loš sam za kuma, neman ni pravog odjela za pir! Molim te nađi nekoga doli u Kotoru, to ti bar ne bi triba biti neki veliki problem, uvik ima ljudi!*

- *Joka ne dolazi u obzir, sad je kasno za tražiti drugog kuma, imaš doći u Kotor i gotovo,*

Put u Kotor

inače se ne ženim! Nemaš se oko čega briniti, prijevoz ti je osiguran, sve ti je osigurano, samo se spremi, ponesi malo svog crnog vina iz Krčulja i da ne zaboravim, uzmi pojaz i kacigu, pa čemo se spustiti niz kanjon Škurde – reka mi je Marko takvim glasom, da ga više nikako nisam mogao odbiti, a ubacija mi je i dobar mamač, kanjoning kanjonom Škurde.

KROZ ZAVIČAJ NAŠE JUKI

23.07.2010., petak. Ujutro oko osam uri, sve smo arganje ubacili u srebrenkasti kombi biciklističkog kluba Fortica i krenili na put prima jugu. Od putnika u kombiju, osim mene bili su još, Renata, cura od Merinog brata Serđa, zatim Merina sestra Belinda, pas Zeus i za volanom Belindin muž Predrag, predsjednik Fortice. Na naplatni kućican u Dugopolju još smo ukrcali kumu Teu iz Splita i bila je to sva posada srebrenog kombija na putu za Kotor.

Prošli smo Mosoru i Biokovu iza leđa, pa tamo ugledali selo Zavojane i nad njima 1240 metara

visoku kamenu piramidu Svetog Mihovila. To su rodno mesto i najluća planina našeg Stipe Božića. Onda smo se gori s krša spustili doli u ševar, među žabe i čentrune, u zavičaj naše Juki. Vozili smo se kroz mista di su jegulje domaće životinje, a

Delta Neretve

kad dodu jesenski dani sve ulice i ceste zamirišu na mandarine. Baćinska jezera, di san davno bija, sakrila se Pločama iza leđa, a Opuzen i cila delta Neretve raširili se ka jedan veliki zeleni vrt bez kraja i početka. Od voća i povrća, nema tu čega nema. S rusakon na leđima, prije 28 godina prolazija sam kroz taj kraj, ali onda od pustog ševara, niti san zna di san, ni di ĉu završiti, a bilo je isto lipo putovati tako na slobodno, kad te nije bilo puno briga di ĉeš nabasati, već samo putuješ, pa di stigneš. Lipo je to vrime kad cili život stoji isprid tebe i nemaš pojma di će te odvesti.

Malo-pomalo smo i ogladnili, pa smo stali na prvom mistu di smo ugledali dućan uz cestu. Kupili smo nešto za poisti, onako

usuvo, i pića za po putu. Ostali uzeli sokova, a ja jednu ledenu Žuju od litre, koju san na kraju mora sam popiti, jer Predrag vozi, a ženske i pas ka ne piju. Usput smo bacili i po koju besidu s domaćin sviton. Svi su rastezali riči onako ka i naša Juki pa san ima osjećaj kako će svaki tren uprav ona poviriti iza kantuna. Na putu smo, ka šta i priliči dobrin Šibenčanima, ukrcali i jednu žensku šta je išla u Ploče na razgovor za posal. Jadni ljudi danas, jedva nađu posal, a kad ga i nađu, mala plaća i šta je najgore za ljude, tretira ih se ka da su robovi.

Iza Opuzena i Neretve, prošli smo priko briga, pa nastavili magistralom prima Neumu. A onda nam naglo zavrućalo pa smo se odlučili okupati na nikom mistu di nan bude zgodno za stat auton.

KAKO NAN JE KLJUČ OD KOMBIJA ZAVRŠIJA NA DNU MORA

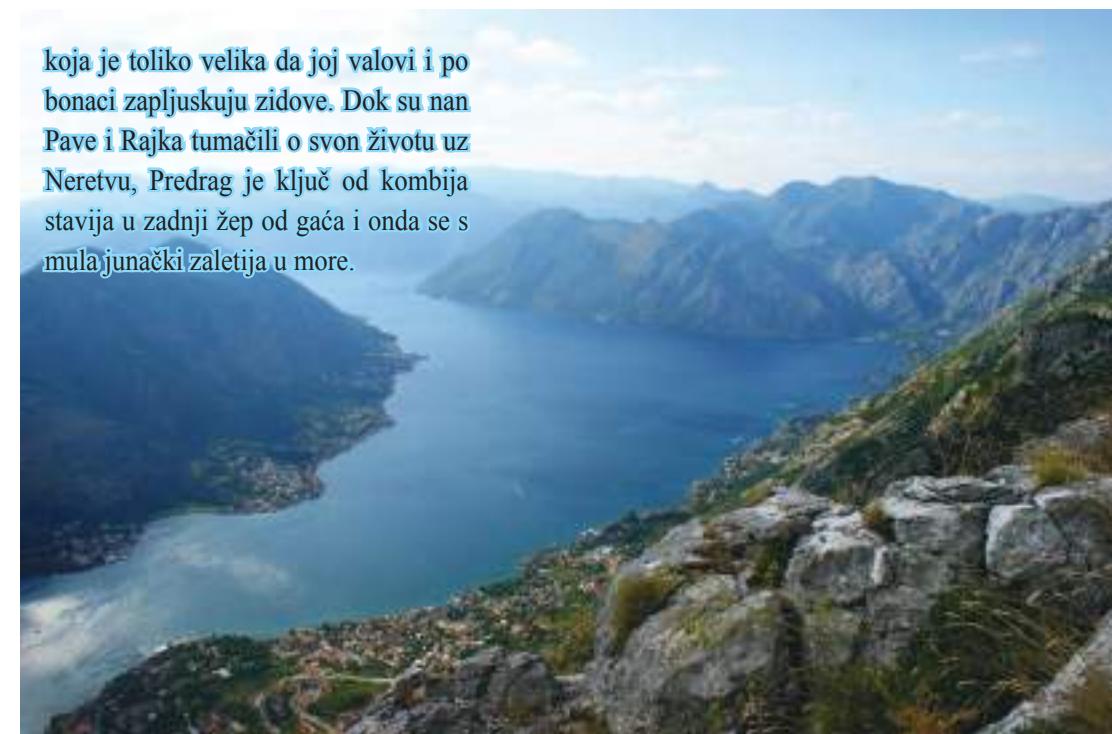

Pave i neretvanska trupica

Zivom čoviku se svašta dogodi, ali da ekipa iz Šibenika ide na pir u Kotor, pa da in ključ od aute na po puta završi na dnu mora, e to je zbilja za poluditi. A more je bilo mutno i dno puno trave i šta je najgore plivalo se i sto metri od kraja, pa ga ti nadji

- A sve dotle, išlo nan je baš lipo. Spustili smo se oputinom do mora, a doli čovik i žena, stariji ljudi, sidu nasmijani isprid male kuće, male da ne može biti manja i odma nas pitaju jeli nan vruće, jesmo li žedni, oćemo li kavu. Ne možeš virovati koji dobri ljudi. Misto se zove Klek, a njih dvoje Pave i Rajka. Pave ima 80 godina i sa trupicon (to je onaj mali riječni kaić ravnog dna) po cili dan baca vrše isprid kuće. Rajka je rođena 1932. godine, a puna je energije ka da nema više od trijeset. Inače jedno i drugo su iz Komina na Neretvi, ali više od po godine provedu u Kleku, u toj maloj škatuli koja ka da je izresla pravo iz mora. S druge strane uvale raširila se viletina od Igora Štimca, ali nije ona ni sjena ovom malom kućerku koji ima dušu, i to dušu koja se smistila između dva borića i

koja je toliko velika da joj valovi i po bonaci zapljuškuju zidove. Dok su nan Pave i Rajka tumačili o svom životu uz Neretvu, Predrag je ključ od kombija stavija u zadnji žep od gaća i onda se s mula junacki zaletija u more.

Panorama Boke s vrha Pestingrada

DOBRI ANĐEL

Dok su nan ti dobri ljudi pričali kako in je sin svira klavijature u Đavolima i Crvenoj jabuci i da u Kominu ima niki Čupić šta ti za samo 3000 kuna napravi novu trupicu, ključ od našeg kombija je lagano potonija na dno vale, a to još niko nije zna. Pave je napunija jednu vršu s kruvon i iša je baciti u more, a drugu je usput izvadija iz mora. Pici, popi, salpe, modraci, špari..., mišana riba, ma diš lipše za pofrigati. Dok nas je sa zida kućice gledala slika Pave iz teke mlađih dana, sa velikom licom od 17 kili, Rajka je uzela nož, pa onako ka i moja mati, odma svu ribu na brzinu očistila i pitala nas oće li nan par komadi baciti na tavu.

Ma da skratim priču, uglavnom bilo nam je lipo, okupali smo se, ofriškali, pozdravili s ljudima, uzeli od njih broj telefona i popeli se gori na cestu, kad ono, ključa nidi i nidi. Vratili smo se opet svi doli, tražiti ga, ali ka da je u zemlju propa i onda smo, na našu veliku tugu, zaključili da je završi u moru jer više nema di biti.

U neko doba iza leđa mi se iznenada stvori niki momak duge kose, s maskon i perajan. Čujen ga kako pita Predraga da mu kaže di je skočija u more.

-A je, sada će ga on odma izroniti. Ja ode ronin skoro po ure, pa ništa – pomislin u sebi.

Nije prošlo ni po minute kad čujen iza sebe –

Evo ga! Okrenen se i vidin onog momka kako u ruci drži naš zauvik izgubljeni ključ. - *Ma vidi čuda, ma koji je ovo?* – pomislin. Momak je Predragu da ključ i otplica dalje.

- *Čekaj! Počastiti čemo te! Platiti čemo ti! Stani! Di ćeš?*

- *Ma kakvi platiti. Bože sačuvaj!* – dovikne momak i nestane ka da ga nikad nije ni bilo. Niti znamo odakle je doša, ni di je nestao. A kad su Pave i Rajka rekli da ga ni oni tu nisu nikad prije vidili, zna san da je to bija Dobri andel. Dobri andeli su uvik tu nidi oko nas, pa kad upadnemo u nevolju, evo ti ih. Sad sam se sitija i jedne lude za vozače, a kaže: "Nemoj nikad voziti brže nego šta tvoj andel može letiti!". Ni andeli nisu svemogući.

OD GRANICE DO GRANICE

Neum mi se i nije baš previše svidija. Puno hotela, novih kuća, sve nabilo jedno na drugo. Velike apartmačine, Bože te sačuvaj, ka kod nas doli na Srimi. Nijedna kuća nema duše. Pa onda granice, jedna, druga, treća, četvrta..., u dva pedlja zemlje izlistaju ti putovnicu ka da si sletija u Ameriku. E, a onda počinje lipota kakve nadaleko nema. Mala mista od kamena, kuće, dvori, stare vile, ljetnikovci s ogromnim palmama, sve od kamena, sve prilipo. Ston i njegove zidine, kažu da su iza Kineskog zida najduže na svitu. Dubrovnik,

viditi ga uživo, uvik je doživljaj. Parkiramo se na vidikovcu visoko iznad dubrovačkih kula i zidina, uživajući u vrućini i izmaglici što je blidila vizure starog grada i mutila nam pogled na pučinu u daljinu. U dubini ispod nas Lokrum u zagrljaju lita, more siće stari jedrenjak, oko grada jedrilice, kruzeri na sidrima. Nije ni čudo da nan svi želu ukrasti zemlju ka je ovako lipa. Ovi Dubrovčani su daleko od svega, osim od lipote. Koliko in samo vrimena triba za doći do Zagreba, ali ništa ne gubu zbog toga. Ode imaju sve šta in triba.

Vozimo se kroz Kupare. E, tu san jednog davnog lita proveja nikoliko dana na maloj pješčanoj plaži skrivenoj među liticama. Po danu bi se izležavali na pijesku, a uveče bi se naili kruva i paštete, sakrili rusake i vriće u grmlje pa gori u diskoteku, a prid zoru, opet doli na našu plažicu. Nismo onda imali ni punih 19. Plesalo se je na Santanu, Van Morrisonu, Creedence, Bony M...

Prošavši Konavle za tren smo bili na hrvatsko-crnogorskoj granici na Debeldom Brigu. Desno od nas, priko brda, pružila se Prevlaka sve do rta Oštro, najjužnije točke Hrvatske, a live od nas, visoko iznad pitomih šuma čempresa, uzdigla se u daljinu surova lipota Orijena.

"Potoci tamo ne žubore. Pejzaž ispunjava sivilo raspucalih stijena, duboke mračne jame i gусте šume. Tamo vlada, specifična, skrivena ljepota, ljepota za koju se vrijedi pomučiti i izboriti."

U ZALIVU 'MALOM' TOM

Granicu smo prošli relativno brzo, spustili se prima Igalu (do šedesetih godina prošlog stoljeća bilo je to malo ribarsko naselje), prošli smo kroz Herceg-Novi (u njemu živi najveći broj Srba u Boki, a čuja san da se među njima još uvik nađe i pokoji što baš ne voli viditi aute s hrvatskim

70

Na starom austro-ugarskom putu podno Lovćena

Marko živi u prizemnici, novogradnji priko puta starog grada.

S velike tarace puca mu prilipi pogled na zaliv, na zidine starog Kotora, kanjon rijeke Škurde i impozantnu tristu metarsku stinu Pestingrada, a možda je i veća. Odma san na Pestingradu

primjetija niku crnu rupu. Marko mi je reka da je to Vilina pećina, da joj je otvor promjera nevjerojatnih 50x50 metara i za nepovirovati još se niko nije uspeja do nje. Marko je jednom prova sam ispenjati 50-metarsku vertikalnu od police ispod nje do ulaza, ali nije uspija. Doša je na po puta i mora se je vratiti nazad. Za spustiti se s vrha Pestingrada do njezina otvora tribalo bi imati konopa i konopa i postaviti čudo sidrišta, a odozdol se s opremom popeti uz 700 metara dugu i puno strmu padinu i ispenjati 50-metarsku stinu nije baš pljuni pa prilipi. Tribalo bi napraviti pravu malu ekspediciju. Odma smo Marko i ja počeli praviti plan za speleološku akciju Vilina pećina.

Bilo nan je baš lipo u Kotoru. Došli su i Merini rođaci iz Poljske. Markovi susjedi, donili stolove, stolice, pitaju šta triba pomoći, otvorili ljudi svoje stanovi, frižidere i škrinje da se u njih stavu kolači, gajbe pića i sve drugo što triba za pir.

Kad je došla večer, pa se upalila svitla starog grada i obasjala sve zidine i kaštela, e to je tribalo viditi. Svi smo izašli u grad, jer nas je Merina mater Ela častila s picon. Ko je ne zna, to je ona žena što prodaje katoličke knjige u

71

Onda smo se prid sam cilj odlučili opet okupati pa smo blizu Tivta ponovo uletili u more. Kraj nas se na šugamanu rastezala jedna rasna plavuša u najboljin godinan, pa smo i s njon bacili dvi-tri riči. Rekla je da je iz Tivta i da joj je lipo živiti tu, a primjetija san da ima i dobro auto. Ko zna čime se ženska sve bavi, a možda joj je i muž neki što ima novaca. U Tivtu po postotku živi najveći broj Hrvata, a uz njega se nalazi i aerodrom.

U Kotor smo ušli kroz tunel što puno skraćiva put, pa kad smo onako izletivši iz njega odjedanput ugledali 1000 metri visoke Kotorske strane, litice Pestingrada i stari grad pod njima, a ponajviše kad smo ugledali Marka i Meri zna san da nisan pogrišija što san iša na put.

onom malom dućanu prije katedrale. Nisan veliki ljubitelj pica, ali ta mi je bila jedna od najboljih koje san ija u životu.

Bija je to dan koji je vridija za deset drugih dana, a i više, ko to more izmiriti. Zna san samo to da smo u jednom danu svudi bili, puno toga vidili i puno ljudi upoznali.

Litnja večer na kotorskoj rivi. Izgledalo mi je sve isto ka i u Šibeniku. Puna obala šetača, stranaca, jahte, mega-jahte, kafić do kafića, sa štekata tuče tehno, odzvanjaju stari hitovi, latino ritmovi, a meni kroz uši ka da prolazi ona naša "U zalivu malom tom..."

JA MARKO, UZIMAM TEBE MERI ZA ŽENU...

24.07.2010.god. subota. Svanija je i najveći dan u životu našeg Marka i naše Meri. Svi smo se sredili, obukli najsvećaniju robu koju smo donili sa sobon, namirisali se i krenili prima crkvi.

Kod nas u Šibeniku ljudi se vinčavaju oko pet-šest uri popodne, a u Kotoru se lipo sve odradi do podne, pa posli možeš feštati cili dan i cili večer i opet ići na vrime leći. Ujutro si odmoran pa

ako želiš, možeš se i u planinu zaputiti. Odma smo Marko i ja napravili plan di bi mogli sutra ujutro. Možda na Lovćen, kanjoning Škurdom ili ništo treće.

Marko i Meri su se vinčali u crkvi Gospe od Sniga, u selu Škaljarima koje je također dija Kotora, a vinča ih je don Tonći Belan rodon iz mista Prčanj u blizini Kotora. Naš pjevač Neno Belan je isto porijeklom iz Prčnja. Nisan to zna. Uvik san mislija da je Neno Belan baš iz Splita ili bar nidi iz okolice Splita.

Zanimljivo je to da je ovo vinčanje Marka i Meri u crkvi Gospe od Sniga prvo od 1943. godine. To je zato jer se ljudi u Kotoru najčešće vinčavaju u katedrali Sv.Tripuna iz 12. stoljeća. Sv.Tripun je zaštitnik grad Kotora i Kotorske biskupije, ali Gospa od Sniga je Gospa od Sniga i jača je od svih svetaca.

NIĐE TAKO VEDRI NOĆI...

A onda je krenila svadba. Šta rodbine, šta susjeda i prijatelja, možda 25-30 ljudi, taman najbolje. Bili su tu i Markovi kolege planinari, pa stric mu Mirko, stari pomorac koji nan je priča da kad je bija mlad, da je u svakoj luci na Jadranu ima ljubavnicu, jedino u Šibeniku nije imao niti jednu. Onda je doša i Markov susjed Jovo, smišni, malo stariji čovik, u faci isti francuski glumac Jean Paul Belmondo i reka mi da me odnekud zna i da sam mu jako poznat, a ja san njemu reka da je i on meni jako poznat i da mi se čini da san ga prije puno godin vidija u filmu "Do posljednjeg daha" i "Put u Rio". Susjed Dragan s privelikim drobon bija je svima na usluzi i uvik je ništo dovlačja iz svog stana. Marko je raspalija Tompsona, a Poljaci su se po ko zna koji put raspivali uz veliki crnogorski hit - "Niđe tako vedri noći – niđe tako rujne zore – niđe nebo nije plavo – kao iznad Crne Gore." Najraspivanija i najveselija je bila Poljakinja Jola koja nikako nije tila stat ni s pismom, ni s plesom, a Dragan je nepristano odmirava kako ona pleše i poluglasno ponavlja – Moj broj, moj broj...

Panorama Boke iz žljeba koji dijeli Pestograd od Đeriskog vrha

Uvečer je navratija i Markov prijatelj Drago pa smo ja i on jedno desetak puti zaredom, uz gitaru zapivali najveći hit Martinske "Kaiću stari", a on je tija još i još, a ja više nisan moga. Ko će dati toliko energije.

Priča mi je Drago kako mu je otac bija poznati crnogorski pivač. Za vrime rata su ga zatvarali zbog njegovog procrnogorskog i demokratskog stava i prijateljstva sa Hrvatima. Bija je u Liberalnom savezu čiji su članovi za vrime 91. godine pivali - "Sa Lovćena vila kliče, oprost nam Dubrovniče!"

Drago je reka da je on za vrime rata bija dite, ali da se odgojia na ulican Dubrovnika i da se svega još dobro sića.

- Ja sam pravoslavac, ali prije svega Crnogorac i nemam nikakve veze sa Srbijom i Srbinima. Ja i ti smo isti. Ti si iz Šibenika, ja iz Kotora. Isti mentalitet, iste kale, crkve, kuće i trgovci. Ista povijest, kultura i more. Šibenik, Omiš ili Kotor sve je to potpuno isto.

Za vrijeme rata su nam, da ne bi znali pravu istinu o onom šta se događa, prekinuli sve telefonske linije s Hrvatskom i blokirali prijem HTV-a, a na

televiziji su puštali snimke razrušenog Kotora uz komentar – Pogledajte ove snimke, ovo je danas ustaška artiljerija učinila sa starim gradom Kotorom. Bila je to luđačka propaganda, jer radilo se je o snimcima iz godine 1979, kada su

Kotor i čitavo crnogorsko primorje stradali u katastrofalnom potresu – ispriča mi je Drago i zamolija me da još jedan put zapivamo "Kaiću stari".

PRIKO KANICA DO PESTINGRADA

25.07.2010., nedjelja. Dok smo se mi digli, razbudili, pa razmislili di čemo taj dan, lagano nan je uteklo cilo jutro. Zaključili smo da nan je za Škurdu puno kasno (nisan je nikako moga prižaliti), a gori na vrhovima bilo je i kišnih oblaka, pa je postojala i opasnost od vodene bujice u kanjonu, a Lovćen nam je bija puno daleko, pa nismo znali šta čemo? - Nema druge nego, idemo na Pestingrad, a mogli bi posli i do Njeguša, rodnog mista Petra Petrovića Njegoša.

Mladenci, kuma Tea i ja, sili smo u Markov crveni golf, pa krenili uzbrdo prima prijevoju Krstac. Prošli smo uz kanjon

Zvjerinjaka, pa vratolomnim serpentinama nebu pod oblake. Serpentine iznad Kotora zovu se kanice i ima ih 25. Od početka prve kanice do kraja zadnje ima punih 25 kilometara. Na 10-toj kanici koja se zove Ošljak nalazila se financa. Tu je nekad bila granica, odnosno pogranični prijelaz između Austro-Ugarske i Crne Gore. Kanica po kanica i došli smo do tunela na vrh serpentina, a odatle nan je puka pogled koji se ne može ričima opisati: ispod nas Risansko-Kotorski zaliv, priko puta se propeli Đerinski vrh i stine Pestnigrada, a u izmaglici priko Tivta, prima otvorenom moru rastegli se Plavi horizonti i uvala Pržno.

U kafiću Krstac podno Lovćena popili smo kavu na prilipoj planinskoj ariji i uputili se prima Pestingradu. Meri je ostala na Krstacu, a nas troje, kroz selo Knež Do, pa pokraj ostataka stare austrougarske karaule, lagano markacijom kroz krš, stine i šumarke prima rubu provalije. Tribalo nan je jedno uru vrimina dok smo izbili na vrh Pestingrada. Ovo mi je bilo prvi put da san se do nikog vrha više spuštava nego penja. Na visini od 1004 metri iznad mora, troje ljudi iz tri grada, iz tri planinarska društva. Marko iz Kotora - PK

Na planinarskoj stazi prema Pestingradu

Pestingrad, kuma Tea iz Splita - HPD Mosor i ja iz Šibenika - HPK Sv.Mihovil. U dubini ispod nas nalazija se ogromni otvor Viline pećine, ali ko ga je moga viditi, a desno prima zapadu, tamo di liti zalazi sunce, nalazila su se sela Velji i Mali Zalazi i u daljini iza njih tajnoviti vrhovi Orjena.

Za naziv Pestingrada postoju tri teorije. Prva je da su se tamo tirali okuženi od kuge, jer pestija znači kuga, druga je da se slovo B prominilo u P, jer Bestingrad znači hrid na kojoj su živile beštije, i treće zato što sliči šaki (pesnici), kad se gleda od Njeguša.

S vrha Pestingrada Marko nan je pokaziva ogromni kotal smišten iza brda Sv.Ivan na kojem se nalazi mletačka utvrda San Giovanni i uz kojeg se penju kotorske zidine duge 4,5 kilometra. U tom dubokom kotlu, 250 m iznad mora, nalazi se selo Šipljari, i iz njega potječe Marko i sve Zornije. Šipljari su bili katoličko selo, ali već odavno u njemu nema nikog, već samo zjapu napuštene, prazne kuće. U Šipljarima se nalazi crkva Sv.Marije i Sv.Jurija, koja je obnovljena 2003. godine. Marko kaže da je puna šišmiša. Tamo više niko niti živi, niti dolazi, osim jednog usamljenika

Na vrhu Pestengrada 1004 m iznad Kotora

koji je tu naša svoj novi dom i mir. Zadnji puta u Šipljarima se živilo davne 1943.godine. Te godine u selo su upali Grbaljski četnici i potirali sve stanovnike, pa se oni nikada više nisu vratili među svoje šipljarske gudure, nego se naselili doli kraj mora, u selu Škaljarima.

GORSKI VIJENAC I PINICE

Ponovo prošavši kroz Knež Do vratili smo se u Krstac. Iznad raštrkanih kuća i katuna, visokog kamenog guvna i crvene crnogorske zastave, ka gorski vijenac, izdigla se velika duga, pa se s jednin krajem naslonila na Lovćen i njegove strme strane skriveno tamnin oblacim, a drugim krajem ko zna di se uvatila. Marko mi je prston pokaza iza kojih se stina nalazi otvor poznate crnogorske jame Duboki Do. U taj aktivni ponor, godine 1987. DISKF je organizirao Međunarodnu ekspediciju i tada je istražena do dubine od 365 metara. Došli smo u selo Njeguše, prošli kraj kuće velikog crnogorskog vladike i pjesnika Petra

Petrovića Njegoša, osjetili duh Gorskog vijenca i sili na Nikšićku pivu u drveni restoran šta se zove Eko-katun. Nikšićka je zbilja odlična piva, a dozna san i zašto, ali to bi sada tribalo puno pisati pa neću. Ako koga zanima neka me slobodno pita pa će mu reći.

Jedan nas je stariji čovik što je sidija isprid lipe kamene kuće znatiželjno pita da koje su nan to tablice na auti. Kad smo odgovorili da su šibenske, reka je da je bija jedanput u Šibeniku i kako se sića da se tamo voziš auton pa kad dođeš do mora onda te niki trajekti pribacu na drugu stranu do grada i obrnuto.

- *Pa to su pinice! Ma kad ste to bili u Šibeniku, pinice ne vozu još od 1966. godine, jedva ih se i ja sićan.- kažen ja njemu - Bile su dvi velike, Martinska i Dolac, jedna malo manja koja se zvala Tratica i najmanja koju su zvali Mauna - nastavin ja njemu važno da čuje kako o tomu znan puno bolje i od većine starijih šibenčana. Ljudi mislu da je uvik sve isto ostalo tamo di su bili prije*

milijun godin. Prođe samo desetak godin pa se sve promini. Ne možeš više pripoznati ni misto, a šta je najgore ni ljude, a kamoli nakon četrdeset i pet godin.

Marko i Meri, kumu i mene nikako nisu tili pustiti da taj dan idemo ča, pa smo ostali još jedan dan u Kotoru.

O KOTORU

26. 07. 2010., ponедилјак. Diga san se rano, umija, obuka, nešto malo pojia, uzeja aparat za slikavanje i dok su još svi spavalii otiša san do grada napraviti đir. Baš sam uživa tako na lagano lunjati i slikavati po starom gradu. Bija san ka oni pravi turisti šta se kod nas vrtu oko katedrale i Medulića, pa samo snimaju i snimaju, a po Gorici svudi zavirivaju. Kotor me ciloga oduševija. Popeja san se na zidine sve do blizu crkve Gospe od Zdravlja. Čitavi je stari grada u zidinan. Uske kamene ulice i kale, još su uže nego kod nas, a svako malo izadeš na neki trg ili trgić i ne znaš ni sam koji ti je lipši od kojeg, a zovu se: Trg od oružja, Trg od brašna, Pjaca Sv.Tripuna, Pjaca Sv.Luke... Sve je od kama. Sve je puno palača i crkvi. Samo

u starom gradu ima 27 crkvi i to 25 katoličkih. Izgleda da je svaki boljestojeći Bokeljski kapetan da sagraditi po jednu crkvu. Ko zna koliko ih ima u čitavoj Boki. Sigurno na stotine. Najveća je katedrala Sv.Tripuna (809.godine mletački trgovci su iz Carigrada u Kotor donili moći Sv.Tripuna), i pravoslavna crkva Sv.Nikole koja je sagrađena tek početkom 20.-tog stoljeća i to na mistu di se nekad nalazila dominikanski samostan Sv.Nikole, sagrađen još 1540.godine.U Kotoru se nalazi najjužnija crkva Sv. Dujma na Jadranu.

Kotor se nalazi na samom kraju Boko-Kotorskog zaliva dugog 33 kilometra i stisa se je između brda i mora. Kotor je, uz Dubrovnik, bija jedan od najbolje očuvanih utvrđenih gradova na Jadranu, s brojnim kulturno-povijesnim spomenicima. Prominile su se u njemu mnoge vlasti i uprave. Kotorom su prvo vladali Iliri, pa su ga zauzeli Rimljani, pa je bija i u sastavu srednjovjekovne srpske države Raške, a gradom je vladao i ugarsko-hrvatski kralj Ludovik, pa bosanski kralj Tvrtko, a jednom je bija ka i

Dubrovnik, samostalni grad-republika. Gradom su vladali i Mlečani i Austrija i Francuzi, pa došlo vrime Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, pa Jugoslavija i na kraju od godine 2006-te Kotor je posta dija nezavisne Crne Gore. U Kotoru se oko prvog svjetskog rata dogodila i ona poznata pobuna mornara u Boki, koju je među ostalim predvodio i jedan naš čovik (nema di nas nema), Jerko Šižgorić sa Žirija. Pobuna je bila ugušena, a vođe pogubljene. Ne tako davno, sva mista Boko-Kotorskog zaliva bila su potpuno hrvatska mista, a sada su Hrvati u njima u manjini. Lagano su ih istisnili Crnogorci, a sada Srbi istiskuju Crnogorce, ali zadnjih godina pojavlja se i novi zajednički "neprijatelj". Sve više, kuća i drugih nekretnina u Boko-Kotorskem zalivu u rukama je bogatijih Rusa, koji kupuju sve do čega uspiju doći.

Tokom stoljetne povijesti Kotor su drmali i rušili katastrofalni potresi - prvi poznati su bili 361 i 367. godine. Bolje su poznata četiri potresa i to iz 1537, 1563, 1667. i onaj zadnji veliki iz 1979. godine. Da bi se pospješila obnova posli potresa, grad je te iste 1979. upisan u UNESCO-ov posebni Popis ugrožene svjetske baštine. Grad se obnavlja punih 8 godina, ali tragovi ovog potresa još su

uvik vidljivi u nikim dilovima grada. Kotor nije štedila ni kuga, a njegovi mornari i kapetani često se nisu vraćali s plovidbe, ali ipak u gradu su se stalno gradile crkve i palače... slikalo se i kiparilo, pisale se i prepisivale knjige, učilo se navigovanju i zanatima... Takva je sudbina kamenih gradova, da stvaraju i prenosu kulturu, umjetnost i znanje kroz stoljeća.

NAPUŠTAJUĆI KOTOR I BOKU

Krenili smo auton tako da prođemo okolo cilog zaliva, pa da vidimo Perasta i Risan.

Stali smo u Perastu na plažu i okupali se. Ma prilipo misto, ne mogu ga opisati. Priko puta Gospa od Škrpjela, otok Sv. Jurija s benediktinskim samostanom i tjesnac zvan Verige, a iznad svega se uzdigla visoka, strma brda i planine. U Perastu je živija don Branko Zubutega, ma svi su u Hrvatskoj čuli za njega. Ima par godin da je umra. U Perastu se nalazi i najviši kampanel na južnom Jadranu, zvonik crkve Sv. Nikole.

Stali smo i u mistu Ljuta. Išli smo viditi izvor rječice Ljute koja liti prisuši, ali u izvoru uvik ima vode. Izvor se nalazi ispod strašnih stina, u rupi među ogromnin, od vode zaobljenih kamenih blokova. U njega je godine 2002. zaronija Dejan

Bogatstvo netaknute prirode u crnogorskim brdima

Jedan od ulaza u stari grad Kotor

Lipci - crteži svastike (simbola sunca) iz 8. i 7. st. pr. Krista

78

Verigo, instruktor speleologije PS Crne Gore, i doša do dubine od 68 metara. Godine 2005. u izvoru se zaronilo do dubine od čak 110 metara.

U mistu Lipci išli smo viditi polušpilju Lipci. Tamo na stinanu stoju crteži jelena i svastika. Svastika je simbol sunca a podsjeća na kukasti križ. Crteži su iz 8. i 7. stoljeća prije Krista i niko ih niti čuva niti su zaštićeni. Pošto je kuma Tea arheolog (nikako se riješiti arheologa), ona mi je sve to lipo i stručno protumačila. Bilo je to naša zadnja štacija, jer smo kuma i ja tribali stići u Dubrovnik na autobus za Šibenik. Sili smo svi u auto i Marko je nagazija gas u pravcu Herceg Novoga. Jureći uz Debeli Brig prima Cavtat i Dubrovniku napušta san Boku s najlipšin uspomenama i sitija se kako nikako nisam tija ići na put.

Nismo se stigli popeti na Lovćen, ni spustiti niz kanjon Škurde, ali to je sada samo razlog više da se opet vratim u kraj Bokeljskih

mornara, pa da sa Dragom i Markom zapivan "Kaiću stari", a onda da zajedno krenemo gori, visoko u crnogorska brda i još dalje prima sjeveru, tamo di je Durmitor, di su Prokletije, rijeke Piva i Tara, tamo di su se sakrili posljednji ostaci netaknute prirode u ovom dilu Europe.

27.07.2010.,utorak. Martinska. Sidim isprid kuće u hladu ispod bora i marendajem ovčji sir iz Njeguša, gledan kako brodovi prolazu kroz kanal i pivuckan : *Zasjat će palaci, antike tarace, čakulat će šjore cije gracijane. Svi ordinali i sve karampane doći će na feštu za nas Kotrane...*

Svak od nas voli otići na put i svakom je lipo kad se opet vrati svojoj kući, ali šta je lipo kad se s puta vratiš na Martinskiju, e to se nikakvin ričima ne može opisati.

Valentina Kokić

Foto: Valentina

Stazom Malog Princa

79

Iako je za nedjelju planiran izlet na Kozjak, igrom slučaja prevladala je druga destinacija: Južni Velebit-Crnopac-Staza Malog Princa.

Premda već imam nekoliko "tura u nogama" još nisam prošla Stazom Malog Princa pa joj se posebno veselim.

Nedjeljno jutro, 6 sati, mobitel zvoni što znači: "ustaj, nema zabušavanja". Posljednje stvari se stavljuju u ruksak jer do 7 valja stići na polaznu točku Crnica-bazen.

Stižemo. Naravno, sa mnom je i vođa puta Tome, pa sam sigurna da se neće otići bez mene.

Ugodnog li iznenadenja! - od najavljenih nekolicine sakupilo se 17 hodočasnika.

Ima tu i novih članova: Nada, Rajna i Žana, ali uglavnom su to iskusni veterani, sve rado viđena lica: Mijo, Kojo, Branka, Mate, Labor, Dijana, Josipa, Mare, Igor, Željko, Joka i Marijan-Tomin brat, inače planinar iz Zagreba.

Raspodjela po autima pa „put pod kola“, preko Benkovca do Obrovca. Obavlja se posljednja nabavka namirnica i naravno, neizbjegna jutarnja kava. Malo se pročakulalo, a ujedno i poštено razbudilo pa se kreće dalje. Ponovo u aute i pravac Crnopac. Prolazimo tunel i potom skrećemo na makadam. Nakon kraće vožnje nalazimo parking i tu se staje ili bolje reći - kreće. Tu nas već čekaju Neven i Ana. Vade se ruksaci i ostali rekviziti. Iako je sunčan dan, donedavno je padala kiša pa je teren dosta klizav. Štapovi nisu na odmet, barem nama malo manje spretnima.

Formira se ekipa od 19 članova spremna za pokret. Šuma prekrasna, premda se u podnožju vidi djelo ljudskih ruku: bageri su iskopali nekakav put tako da je dosta blata što izgleda otuzno. Srećom što dublje zadiremo u šumu sve su ljepši prizori bujne šume, a na tlu ispod suhog lišća sramežljivo izviruje pokojni vjesnik proljeća. Doduše malo kasne obzirom da smo već odavno zagazili u proljeće, ali lijepom cvjetu se uvijek razveselim. Nakon pola sata laganog hoda stižemo do Tatekove kolibe. Ugodno sam iznenadena prizorom. Kolibica mala, a u njoj svaka zgoda. Ispred kolibice „lavandin“, ogledalo i „protočni bojler“. Uglavnom sve neophodno za jutarnju

higijenu.

Koliba prebukirana, nailazimo na planinare koji su tu noćili. Provodimo neko vrijeme u razgovoru s njima, razmjenjuju se iskustva, preporuke za ovaj pohod i sl. Malo razgledamo, fotkamo, kad Tome zazove „Ajmo dalje!“

Krećemo u obilazak Staze Malog Princa. Pratimo markacije, idemo stazom nizbrdo do raskršća gdje se razdvajaju staze za Bili Kuk i Stazu Malog Princa. Staza vodi pravo pa u „Konobu“. Ne može se samo proći pokraj konobe, a da se malo ne zaviri i naravno ne nazdravi (preporuka: „ploskica uvik pri ruci“ - bar su mene tako učili). Tu se malo slikamo, nazdravljamo pa idemo dalje kroz klance Uska Vrata i nailazimo na Zdenkovu Jamu. E, to je već nešto! Spuštamo se niz „usko grlu među stijenama, pridržavamo se za sajle, klin lijevo - klin desno, pa na metalne lojtrice. Nekima se malo noge tresu, ali uz Matinu podršku idu

Lojtrice

dalje. Iskreno, nije mi svejedno, ali slušam upute i zadane koordinate, pa ide. Ali dok se prizemljilo - sve se zaboravilo. Prizor prekrasan: još je dosta snijega jer se sunce ne uspijeva probiti do dna jame. Slijedi razgledavanje i neizbjegno fotkanje pa opet po lojtricam gor', ali ovaj put puno lakše nego dol'. Gazimo dalje preko oborenih stabala što su platila danak ove i prošlih zima, ali to nam nije zapreka nego dodatni izazov. Svladavamo prepreke, prolazimo kroz Slipi i Uski klanac pa sve do „Kičme“. Idealno za one koji ne vole duge i monotone šetnje jer ovo stvarno to nije. Kičmu prelazimo uz pomoć sajli i nailazimo na Stankina, a zatim kroz Nebeska vrata i eto idealne pozicije za odmor i ručak.

Prazne se ruksaci. Ima tu svega: od Kojinog rižota, Mijinog fažola, pancete, jaja i da dalje ne nabrajam. Kad se dobro pojelo i naravno zalilo, malo se omililo izležavati, ali Tome i Mate požuruju ekipu pa se mora dalje. Punih trbušića, ali olakšalih ruksaka idemo dalje put Bilog Kuka. Ponovo malo zavrzlama i klinova i eto nas na vrhu. Pogled s vrha prekrasan, vrijedilo je! Na vrhu se malo vježba orijentacija „di je sjever, di je jug“ nekima je jasno,

80

a nekima baš i ne. Nakon obuke i fotkanja malo po malo, stopa po stopa, klin po klin, pa niz kuk. Ponovo pravac Tatekova koliba. Oni neumorni (Branka, Tome, Marjan, Dija i Labor) krenuli istraživat jamu u podnožju kolibe, a ostatak ekipa je ostao ispred kolibe i iskoristio sunčeve zrake i čisti zrak za odmoriti „tilo i dušu“. Uživanje, ali svemu dođe kraj pa tako i današnjoj turi i opet netko reče „pokret“. Ponovo korak po korak (netko duži, netko kraći), nizbrdo do „parkinga“. Raspremanje i jednoglasan dogovor za dalje.

Orjenacija

Naravno jedna putna u Gračacu. Nezamislivo je da smo toliko toga prošli: klanaca, uskih prolaza, jama, vrata i to sve u promjeru od samo 600m!

Jednostavno - kad priroda stvara nema greške! Savršeno!

Kad ćemo opet?

Petar Gardijan

11. Memorijalni susret planinara na Čvrsnici

16-18.srpna 2010.

Čvrsnice Šime Strikomana.

Činjenica da je samo u jednom danu na Internet stranici Milenijsku Čvrsnicu pogledalo preko 3.000 posjetitelja, govori koliko je ova akcija pridonijela popularizaciji planinarstva, kao „sporta upoznavanja planina, uživanja u ljepotama gorskih krajeva za privremeni boravak radi odmora, rekreacije ili u istraživačke svrhe.“ (Anić)

PLANINARI PD SV. MIHOVIL NA 11. MEMORIJALNOM SKUPU

Planinari memorijalnog pohoda: Boris Kronja, Branka Ivas, Tomislav Kokić, Nenad Bilušić, Sandra Paić, Nada Protega, Zoja Levačić, Antonija Mihaljević, Marica Mihaljević, Anton Vukičević i Petar Gardijan, pod vodstvom predsjednika Mate Protege krenulo je na put 16. srpnja oko 16 sati. Plan je bio da se do 20 sati stigne na Blidinjsko jezero, u Masnu Luku, kako bi se za danjem svjetla postavili šatori i upoznalo s ostalim sudionicima Jedanaestog Memorijalnog međunarodnog susreta planinara.

Polazak i put do granice Kamensko tekao je po planu, a onda zbog oštećene osobne karte člana ekspedicije slijedio je tužan povratak do naplatnih kućica u Biskom. Jaki motiv, odlučne i upornrne planinare nije mogao zaustaviti granični

službenik. Prijatelji iz Šibenika brzo su do naplatnih kućica u Bisko donijeli putovnicu, u zamjenu za osobnu i putovanje se nastavilo, ali ne Kamenskog, već preko Zagvozda i Posušja. Na logorovanje se kasnilo oko 3 sata. Uz pomoć i svjetlosnu podršku planinara koji su ranije stigli šatorsko naselje je u trenu postavljeno. Nakon male zakuske, u 24 sata, spavanje. Polazak na planinu je dogovoren za 4:30 sati. S buđenjem i ustajanjem započelo se već u 4,30 sati. Noćna rosa dobro je zalila logor i malo je umanjila jutarnje užitke.

U 5:30 vrijeme je polaska. Kreće se prema izvoru gdje se hladnom čvrsničkom vodom punе rezervirane posude. Formira se potom kolona koja kreće prema usponu. Put vodi pored crkve u izgradnji. Svježi planinski zrak otvara pluća i daje

81

170 Strikomanova miličnijska na Čvrsnici,
Izvor: www.stikoman.com

82

tijelu snagu za zahtjevan uspon.
Prijelaz preko prvog prevoja, pa livade i ulazak u gustu šumu kojom kreće uspon. Na stazi prema vrhu Pločno pred planinare se nadvija prvi greben Čvrsnice. Djeluje izazovno, ali kada mu se približi i zastrašujuće. Svakog trena mogla bi krenuti lavina kamenja. Prvi, veći i teži uspon vodi do memorijalnog spomenika podignutog Ivici Plazoniću iz Kaštelanskog planinarskog društva „Malačka“. Tu uz spomenik nastaje prva kolektivna snimka.

Manje strma staza vodi do prvog prijevoja, a onda valovito krivuda kroz golet i nisko raslinje visoravnom Čvrsnici sve do pod vrh. Ledenjaci, pa strma sipina do vojarne na samom vrhu, zahtjevaju dodatnu energiju. Tko, nakon četiri i po sata uspinjanja te kondicije nema, ovdje završava s usponom. Nije lako pred vrhom odustati, ali racio kaže da snagu treba rasporediti i za povratak.

Hura! Pločno 2228 m! Za uspomenu na 11. Memorijalni međunarodni susret planinara, za razvijanje planinarskog sportskog duha, za povijesnu arhivu PD Sv. Mihovil, 17. srpnja 2010.g. treba i slikom ovjekovječiti.

Slijedi planinarski spust. Prvo strma

sipina i ledenjak, pa valovita visoravan i konačno strmi spust. Planinarima je kiša otežala završnicu staze prema Masnoj Luci. Pokisli planinari, mokri šatori, velika rosa po logoru te prognoza da dolazi veća kiša umorne i izgladnjene planinare dovodi pred dilemu: što raditi? Ostatи, u vlažnom logoru noćiti i drugo jutro pripremiti se na povratak ili odmah (oko 17 sati) krenuti kući. Ideja je da se umjesto kišom ometenog roštilja u Masnoj Luci, na roštiljadu ide u Zaton kod Dečka, u bazu PD-a Sv. Mihovil. Devet od dvanaest planinara PD Sv. Mihovil, preko Posušja, Imotskog, kratke stanke uz kavu i pivo u Zaostrogu stiže u Zaton oko 21 sat. Kao i kod rješavanja graničnog problema i ovdje se iskazuje prijateljstvo. Prijatelji zaduženi za pripremu vatre postaju zabrinuti da će jedna koka (bilo ih je tri) biti nedovoljna za gladne planinare i domaćine (8 planinara + 5 domaćina) pa osiguravaju dodatne rezerve ražnjića i kremenadla.

Veselo veče za ovu skupinu planinara, završeno je 17. srpnja, oko 23 sata. S jedinstvene Čvrsnice, kod planinara 11. Memorijalnog međunarodnog susreta planinara 2010., dugo će živjeti slike, mirisi, šumovi, priče i pjesme, radosti, ali i tuga za izgubljenim Ivicom Plazonićem.

Mio Kožič

Valentina je rođena

83

Dana 10.10.2010. 10 mladih Koštela preselilo se iz zaleda Unešića na vrh Dinare i u krugu od 40 metara započele svoj novi i nadamo se dugi život. Želja nam je da se razviju u snažna i visoka stabla pa da svojim krošnjama prave hlad i zaklon planinarima koji pohode na vrh. Bit će to prekrasno mjesto za kampiranje u godinama koje dolaze.

Nakon savjetovanja sa stručnim kadrovima odluka je pala na Koštelu koja od svih naših kultura jedina ima realne šanse na tom surovom mjestu preživjeti. Usljedila je potraga za mladicama koje su nađene u Planjanima kod obitelji Miljak, koja je za tu humanu akciju poklonila 10 mladih izdanaka. Usljedila je akcija članova kluba Sv. Mihovil, izlet do vrha i sađenje mladića na dnu vrtače u duboku i plodnu zemlju. Svaka Koštela je dobila svoju markicu sa rednim brojem i datumom sadnje.

Park šuma je nastala 10.10.-og, a naša draga članica Valentina Kokić, toga datuma slavi dan svog rođenja, pa da simbolika bude potpuna, park šumi smo dali njeno ime. Numerološki gledano datum nastanka parka je idealan, isto tako u park je ugrađeno nešto našeg truda od ideje, preko pripreme do realizacije i puno pozitivne energije i ljubavi pa se nadamo da će šuma brzo zaživjeti i postati dio okoliša u kojem raste.

Valentina sve ti sritno bilo.

HPK Sv. Mihovil Šibenik

Kroz Kanjon Krupu

Posvećeno Arsenu Dediću

Crvena GTC-ejka sjajno je letila vijugavim cestama Bukovice. U hladno jutro drugog dana Proljeća sjekla je duge sjene poleglo po prastarom i izbljedljelom asfaltu. Jureći donosila je puno nemira među mekane crne kuglice koje su spokojno ležale na opasnom terenu. One koje nisu bile zgažene poskakujući nakratko bi se zatrčavale za njom, da bi već trenutak-dva kasnije odustajale od neravno-

lošim programom odlučio ga je tu odložiti da polako u teškim mukama istrune prirodnim putem za sljedećih dvije tisuće godina.

Gledam daleko ispred sebe Crnopac kako bijelom kapom dominira nad Zrmanjom i njenom manjom sestrom Krupom. Nakon pet kilometara zemljaniog puta opet sam na asfaltu i u Kaštel Žegarskom, preko obnovljenog kamenog mostića prelazim rijeku. Penjem se preko prijevoja i spuštam prema manastiru Krupa. Prije i nego sam došao do same rijeke skrećem na livadu i vožnji je kraj.

Iz gepeka vadim već spakiran ruksak i bacam ga na leđa, nabijam kapu preko usiju i krećem. Gledam prema manastiru koji spava među golinim stablima i plodnom polju kroz koje sredinom teče rijeka Krupa, jedna od pritoka Zrmanje. Pogledom tražim nabolji put za start. Polje je okruženo visokim liticama koje se u daljini spuštaju strmo sve do vode. Krenu sam najkraćim putem preko polja na drugi kraj gdje se rijeka zavlazi u svoj kanjon. Gonjen s leđa hladnim vjetrom, užurbanim korakom prelazim preko starih izoranih kupusi-

pravne borbe i vraćale se uobičajenoj letargiji.

Uz dobro pojačani Whitesnake opušteno sam vozio prema kanjonu Krupu bez ikakvih konkretnih misli u glavi. Gledao sam kroz staklo nadmetanje neuvjerljivog Sunca i goropadne Bure bez želje da pogadam tko će pobjediti. Bilo mi je tako svejedno jer nedjelja je tek počela, a ja sam imao dobar plan.

Jedno za drugim redaju su se sela i stada četvoronogih bijelih grmova koji mirno pasu pokraj puta. Nakon sata elegantne vožnje skrećem na makadam i iza sebe ostavljam najzabitije kućice nepravilno razbacane po kršu. Cesta vodi kroz šumu kržljavih Hrastića vijugajući kao debela zmija. U grmlju pokraj puta odložen, sunča se ekran TV prijemnika. Neki ekološki neosviješten pastir revoltiran

KUDIN MOST Foto: Mio

šta i neobrađenih dijelova zaraslih u travu. Iz daljine činilo se da litice ulaze u samu vodu i da tu nema prolaza, ali postoji prolaz taman dovoljan da se uđe. Metar široka staza tik uz zelenu vodu leži ispod samih stijena. Sad je vrijeme da se moj dobar plan pretvori u djelo. Cilj mi je proći uz Krupu, pokraj ušća Krnjeze do Kudinog mosta preko kojeg ću prijeći na drugu obalu i produžiti sve do ušća u Zrmanju. Predivna dionica čak gledajući je samo na karti, a ovako uživo to je neponovljiv doživljaj.

Brzo napredujem super prohodnim terenom. Obala je formirana od ogromnih kamenih gromada koje su se pod udarima kiša, vremena i vjetra survale niz strmi kanjon u vodu. Tako su napravile prirodni valobran koji je onda daljnom erozijom kiša napunjen siparom i zemljom. Sada su tu prekrasne i mekane livade pune niske zelene trave, idealan teren za šetnju. Neke su duge pedesetak metara, a najveće i nekoliko stotina. Tek povremeno morao sam se penjati preko sipara koji je spuzao sve do vode ili preko kamenih gromada uz rijeku koja je zbog još uvijek visokog vodostaja poplavila neke male dijelove tih livada.

Teško je foto-aparat držati u džepu jer se na sve strane otvaraju predivne slike. I to je dio mog dobrog plana, napraviti što više

fotografija iz ovog raja. Poneka divlja patka koja uplašena slučajnim prolaznikom prhne iz šaša u vodi remeti tišinu koja caruje svuda oko mene. Ipak iz daljine do mene dopire zvuk vode koja huči. Izenada izbijam na veliko proširenje gdje rijeka pravi jezerce koje se puni vodom iz slapa. Bijela pjena pada preko sedrenih barijera, lomi se kroz grane i umire u mirnoj vodi jezerca. Ponovo se sve smiruje i tone u tišinu. Ubrzo nakon kratke šetnje na drugoj obali otvara se još jedan kanjon kroz koji pod skoro pravim kutem stiže Krnjeza, pritoka Krupu. Vjerojatno najhladnija rijeka u koju sam kročio. Prije dvije godine u srcu ljeta tumarali smo ovim krajem pa smo to spoznali. Kupali se baš i nismo jer su nam noge nakon pet minuta stajanja u pličaku bile spremne za bezbolno amputiranje. Razlog tome je kratak tok od samo kilometar-dva, velika dubina, visoki i strmi kanjon koji prijeći sunčevim zrakama direktan pristup do površine vode i izvor koji se nalazi u velikoj pećini podno Crnopca. A kakvi bi bili mi istraživači da nismo na leđima donijeli kanue s tikicama na čelu zaplovili tim mrzlim i mračnim vodama. Zanesen sjećanjima na prošle dane nisam osjetio da vrijeme leti i da moram dalje. Sat i pet minuta hoda u ovakvom okruženju prošlo

NA VRHU KANJONA Foto: Mio

je u trenu. Penjem se uz kanjon da uhvatim bolju poziciju za poneku fotku i gledam uzvodno oko ljutog krša kako se Krnjeza gubi u daljini.

Nastavljam dalje, slijedeća stanica je Kudin most. I on je tu na desetak minuta hoda. Remek djelo znamenitog Kude koji je, da bi zaprosio djevojku na drugoj obali napravio 109 metara dugi most. U ljubavnom žaru izgradio je 12 lukova od sedre koju je našao u rijeci i tako poveo svatove do svoje drage. Vjetar je ovdje najjači jer se nedaleko odavde uzvodno spajaju Krupin i Krnjezin kanjon pa sada zajedno niz vodu šalju svoje vjetrovite horde da udaraju po mostu ljubavi. Brzo okidam nove fotke pod prijetnjom da me vjetar baci na leđa niz slap Devetak ispod Kudine rukotvorine.

Prelazim na drugu stranu i odmah skrećem lijevo preko livade. Na njenom kraju jedina je veća prepreka na cijelom ovom putu. Nakratko se penjem uz ogromnu liticu i niz sipar opet se vraćam rijeci. Sada kanjon mirno vijuga između nekoliko stotina metara visokih stijena koje kao da sežu do samih oblaka. Ponovo se redaju novi slapovi i brzaci. Lomi se voda oko kamenja koje se dokotrljalo s vrha sve do vode. Izmjenjuju se mnoge dugačke livade po kojima mirno i bez stresa brste koze. U visini negdje klikće sokol u letu.

Posvuda sklad i mir. Nema nikakve napetosti ili nepravilnosti. Sve je na svom mjestu.

Ispred sebe opet vidim da će kanjon dobiti društvo jer Zrmanja je blizu i uskoro će se spojiti sa Krupom. I tako korak po korak, čas lijevo, čas desno - stižem do ušća. Dva i pol sata hoda od manastira Krupa stižem do Zrmanje. Tu se na velikom proširenju spajaju dvije kraške ljepotice i nizvodno kreću uduplanom snagom. Pet minuta dalje je Visoki buk, najveći Zrmanjin slap. Cijelom širinom rijeke voda se ruši s 12 metara u uzavreli kotao. Slap ima polukružni oblik i podsjeća me na Nijagarine slapove koje sam video tek na filmu. Više od 100 metara široki slap s obiljem vode u ovo doba godine pruža prekrasnu sliku. Digitalac je ponovo na djealu i brzo krca svoju karticu novim slikama.

Sada kad sam na pola puta vrijeme je za odmor i marendu. Teško je naći bolje mjesto od ovoga za tako nešto. U miru ispod velike strme stijene zaklonjen od vjetra koristim priliku za malo odmora i uobičajenu planinarsku marendu. Malo pancete i dobra bevanda u ovom okruženju idealna su kombinacija. Meni pod nogama lijeno se vuče zeleno-plava voda, tiho kao da ne želi narušiti spokoj spokoj koji tu vlada. Polako jedem odga-

UŠĆE KRNEZE Foto: Mio

đajući što više trenutak kad ću krenuti nazad. No ipak i to se dogodilo. Moram istim putem do auta. Iskoristit ću priliku da sad još jednom u miru pogledam i zapamtim sve lijepе detalje koji su me impresionirali pri dolasku.

I zaista ubrzano nakon što sam krenuo, impresionirali su me četiri nazovimo ih kri-voribolovca koji su naoružani full ribičkom opremom, blinkerima, ruksacima, gumenim čizmama i riječnim vršama, u parku prirode lovili ribu. Radi reda samo ipak ih pozdravljam i produžujem uzvodno. I ponovo preko zelenih tepiha, kroz pitoma stada stoke sitnog zuba, preko Kudinog prelaza, koji nije kao neki puno viđeniji mostovi bio zatvoren za sav promet zbog bure, iako prometa baš i nema, ali uvjeta za zatvaranje je i previše. Pokraj ušća Krnjeze uzvodno, kroz močvarnu vegetaciju malo po malo, bližim se izlazu iz tog prirodnog tunela. Kanjon postaje sve niži i sluti se kraj. Još koji tren i ponovo sam na plodnom polju ispred manastira. Avatura je gotova za ovaj put. Teško je odoljeti izazovu i ne vratiti se što prije ovdje. Prilika će biti - to je sigurno. Ako

ne prije, onda je to u lipnju, kada naša šarena karavana od improviziranih plovila kreće niz ove djevičanske vode... a onda naravno slijede novi doživljaji.

Ako ste ikad imali priliku čitati knjigu Guinness world records onda ste mogli vidjeti da tamo postoje zaista nevjerojatne kategorije u kojima su ljudi postavljali rekorde kao što su najveći broj štipalica zakvačen za lice koji iznosi 133 komada ili pak najduži boravak čovjeka na stablu kojeg je postavio stanoviti Indonežanin Bengkesu, a iznosi 21 godinu.

Vozeći se kući prošao sam kroz Đevrske i odmah mi je na pamet pao naslov jedne Arsenove uspješnice u kojoj se spominje Tango i ime tog zabačenog sela. Aludirajući na Bertoluccijev film „Posljednji tango u Parizu“ iz 1972. u kome je Marlon Brando ostvario jednu od nezaboravnih uloga, ubrzao sam došao do zaključka da Đevrske nisu jedino mjesto iz te pjesme kroz koje sam prošao danas. U nešto više od 160 kilometara prošao sam kroz još 12. Ujutro ili u povratku između ostalih, projurio sam kroz Gaćaleze,

Čistu malu, Kistanje, Rupe Skradin i Lozovac. Moj beskrajno maštoviti um u trenutku je smislio najnoviju kategoriju za Guinnessa.

Najviše provezenih sela crvenim autom koja se spominju u jednoj pjesmi suvremenog i živućeg kantautora koji je rođen u istom gradu kao i postavljač spomenutog rekorda, a istih je godina kao i njegov otac, te su oba živi. Taj nevjerljativi rekord drži pisac ovih redaka koji je tim činom cijelom svijetu bacio rukavicu u lice samouvjeren da je taj rekord nemoguće oboriti.

Doista predivna je Lijepa Naša sa svim tim živopisnim imenima. Prava je sreća što imamo umjetnike koji od toga uspiju napraviti poeziju. Šteta je samo što Arsen nije bio sa mnom da pokupi inspiraciju za još poneki uradak tog tipa jer tko zna na što bi iz njegovog pera izašlo da je video žute table na kojima piše: Prklje, Traživuci, Bezbradice, Mjerkači, Torbice ili Krnjeve poredane uz prastare i izbljedljive asfalte posute mekanim...crnim...kuglicama...

Posljednji tango u Đevrskama Arsen Dedić

Nadiru ljepotice iz Piramatovaca,
Pakovo Selo, Tromilja, Raslina,
Svetlosni efekti Lozovca,
Mažoretke iz Ribišta,
Otmica Skradinjanki.

Pleše se posljednji tango,
Očajnički plesni par iz Kistanja,
Čista Mala, Danilo,
Perković, Smrdelj.

Stiže manekenka iz Ražina,
Stiže manekenka sa Meteriza
Koja se presvlači u bunkeru.

Pleše se posljednji tango u Đevrskama,
Rupe, Dubravice, Konjevrate.
Miss Bilica, miss Dubrave, miss
Gaćeze,
Prva i zadnja pratilja iz Žitnića i Unešića,
Nadiru naše male ljepotice,
ako ih mater pušti.

Pleše se, gospodo,
Plešu članovi žirija iz Vodica,
Članovi nadzornog odbora,
Prvi glas Stankovaca,
Prvi glas Prgometa,
Očajni pjevač
koji ima odličan rad nogu.

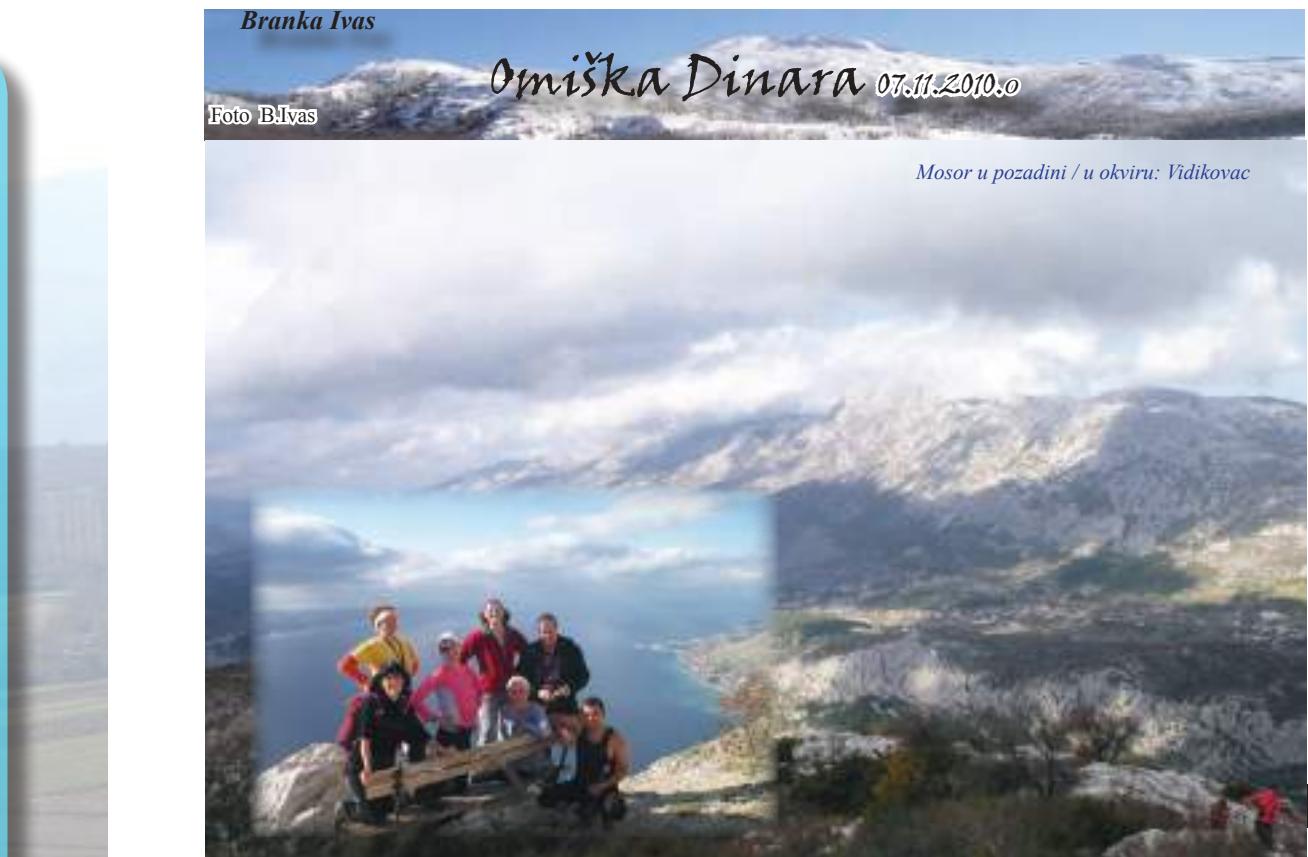
Pleše se, pleše, gospodo,
Na kraju kišnog lita,
A onda - susvita.

Branka Ivas

Omiška Dinara 07.11.2010.0

Foto B.Ivas

Mosor u pozadini / u okviru: Vidikovac

Uh, da samo znate koliko me privlačila ta Omiška Dinara, prepostavili bi da je i moje veselje bilo golemo kad su mi dragi moji planinari odlučili ispuniti želju i odvesti me tamо. Kako je još uvijek u tijeku trajanje naše planinarske škole, tako su i školarci promjenili plan i odlučili poći s nama, pa je ukupan broj izletnika toga dana dosegao broj 19.

Raspoređeni u 6 auta već u 07:00 krenuli smo put Omiša gdje smo na prekrasnom starogradskom trgu popili kavici i ugrijali se na jesenskom suncu koje nas je taj dan obradovalo obzirom da su meteorolozi najavili kišu. Automobile smo parkirali nakon što smo kod vatrogasnog doma skrenuli lijevo, pa ulicom Vangrad koja kasnije nosi naziv Put Borka i onda prolazom između kućnih brojeva 6 i 8 pratili markacije (iako asfaltirana cesta kroz zaseoke Borak, Lelasi, Baučići, Pešići, a danas naselje s mnoštvom novoizgrađenih kuća, vodi do malog proširenja gdje su neki malo lijepiji parkirali svoja vozila).

Meditacija

19 veličanstvenih

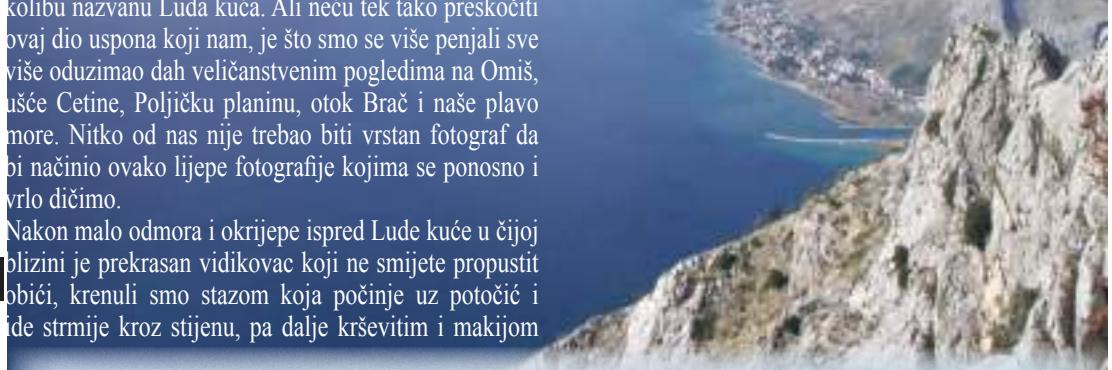
Dakle s kraja ceste u Borku krševita staza vodi desnim rubom šume ujednačeno strmim usponom oko 2 sata hoda do zaravni zvanoj Rašljka na kojoj su planinari PD „Imber“ iz Omiša podigli jednostavnu drvenu kolibu nazvanu Luda kuća. Ali neću tek tako preskočiti ovaj dio uspona koji nam, je što smo se više penjali sve više oduzimao dah veličanstvenim pogledima na Omiš, ušće Cetine, Poljičku planinu, otok Brač i naše plavo more. Nitko od nas nije trebao biti vrstan fotograf da bi načinio ovako lijepo fotografije kojima se ponosno i vrlo dičimo.

Nakon malo odmora i okrijepe ispred Lude kuće u čijoj blizini je prekrasan vidikovac koji ne smijete propustiti obići, krenuli smo stazom koja počinje uz potočić i ide strmije kroz stijenu, pa dalje krševitim i makijom

obraslim putem na vrh Omiške Dinare kojemu je vrh Imber ili Kula (863m). Trebalo nam je oko pola sata. A tek tamo pogleda! Susret otoka, mora i planine. Brač ispred, Mosor iza...Idilično! Možda je tom ugodaju posebno doprinijelo sramežljivo sunce koje je na mjestima probilo sad već sive oblake i svojim odsjajem stvorilo nevjerojatnu sliku na morskoj površini. Opet poziranje, fotkanje, šala...

Nazad do Lude kuće smo se sjurili tjerani glađu, pa smo svi zajedno kako to obično i biva izvadili raznorazne delicije na zajednički stol i napunili trbuščice. Ne smijem zaboraviti da smo se ugodno družili s našim kolegama planinarima i njihovim školarcima iz PU „Dinaridi“ iz Splita koje ovim putem pozdravljamo, te dogovorili nove zajedničke susrete.

Omiška Curo-divna si!

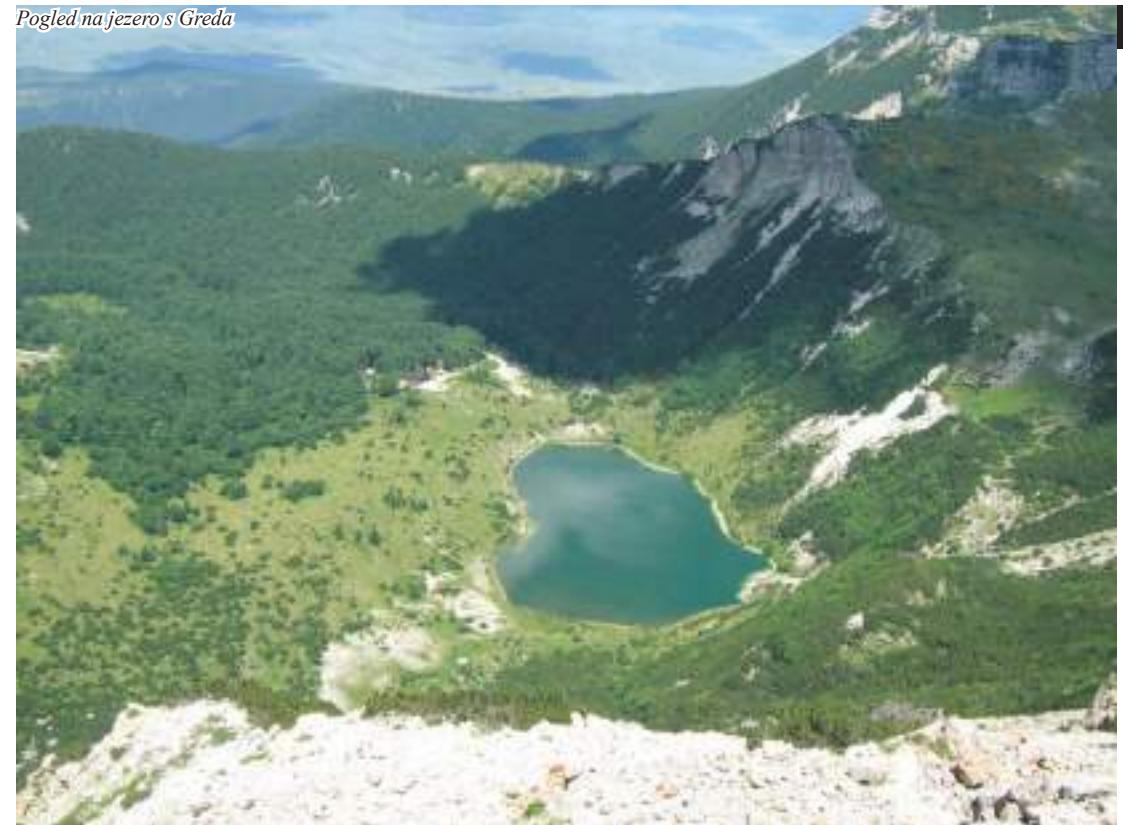
Josipa Petrina

Šator 1872 nmv - Moj najviši vrh

Opičilo me nešto posljednjih mjeseci pa ne propuštam niti jednu priliku da planinarim. Kako bih onda propustila Nevenov poziv da s «Mihovilcima» krenem na Šator u BiH? Pogotovo, kad još nisam nogom stupila na vrh viši od Sinjala (na Dinali, naravno), Lito je, vrime od kupanja pa Neven (Magazin) poručuje da se u ruksaku svakako nađe i kupaći kostim?! Aj, nek mu bude, barem za takvu krpicu ima mjesta u ljeti ionako polupraznom ruksaku....

Nepoznato društvo nikad mi nije predstavljalo problem za uklopiti se pa bez suvišnih pitanja u 6 se sati 11. srpnja »nacrtah« i ja pred bazenom u Crnici. Kad tamo više poznatih lica nego nepoznatih! Sanda -Teta s kojom se sjećam moje prve Male Paklenice, a njezinog prvog izleta s Kamenarcima, pa profesor Gardijan (zajedno na ekskurziji u Lonjsko Polje), Dečko kojeg

Pogled na jezero s Greda

sam intervjuirala nakon slavnog pohoda na Vrh Afrike...Tu je i moja Ana iz Kamenara, a Anitu ćemo pokupiti u Drnišu.

Ukupno nas je 16, a auta su tri plus kombi (nije Matin).

Nevenu u auto dopale tri »gostujuće« planinarke Ana Radić iz Kamenara te Anita i ja iz »Promine». Anu i mene zna iz nekih davnih vremena i zajedničkih izleta, ali Anitu nije nikad vido. Iznenadenje je tim veće jer se Anita po svom običaju može raspričati i ranim jutrom, prije kave, a tog je jutra baš imala priču... Neven se tek povremeno ubacuje svojim sjećanjima na nedavni rat i ratovanje u kraju kroz koji prolazimo... Put nije nimalo lak – malo se motamo okolo, a 36 kilometara bijele ceste bez signala na mobitelima odvojilo nas je od drugih pa ne znamo tko je ispred, a tko iza nas. Šumski

*Sinhronizirani ples
U okviru: Osyeženje za pet*

92

je put gotovo neprohodan – hoće li ga svladati drugi auti - pitamo se dok sporo i dugo vozimo do motela, odnosno jezerca, gdje je prije nas došao tek kombi. Iskrcavamo se, a Neven će krenuti po ostale natrag – no nije potrebno, stižu i oni i jedva čekamo staviti ruksake i krenuti uzbrdo jer je dan je već daleko odmakao.

Uz jezero (1400m nadmorske visine), koje kažu da se zove Nebesko oko, stazom od sipine krećemo uzbrdo. Mene uvijek uzbrdica nekako povuče i eto me među prvima na prijevoju iza kojeg puca pogled na doslovno procvjetale livade. I tako iza svakog proplanka i prijevoja čekaju sve ljepši i šareniji vidici, a mi pokušavamo dešifrirati cvjetove koji su slični dalmatinskim, ali puno bogatiji i obilatiji valjda - zbog vlage i umiljatijeg sunca na ovakvoj visini. Nebo nije potpuno vedro pa oblaci kao da se poigravaju s nama priređujući nam ugodnu hladovinu i sjenovite vidike.

Srpska zastava i kava za pamćenje

Do vrha Šatora nismo potrošili više od jednog i pol sata, pa se gore u zavjetrini

raspoređujemo uz bogatstvo svakovrsnih delicija iz ruksaka. Ipak, od svega je najbolje zamirisala Dečkova kava, priređena na licu mjesa ... Na licu mjesa, dakle uz oznaku vrha se fotografiramo i grupno i pojedinačno nastojeći zakloniti srpsku zastavu koju je očito izvjesila skupina mladića koju smo sreli putem. Zastavu smo ostavili gdje smo je i našli, a sobom smo ponijeli samo fotke.

Na povratku ekipa iz Nevenovog auta: Ane, Anita, Neven i ja, idemo do takozvanih Greda bacit pogled na jezerce u podnožju. Sve je bilo «šala mala» do zadnjih par metara neprohodnog «brmbeča» kojeg svladavamo s ruksacima na leđima jer nismo sigurno hoćemo li naći neki bolji put za povratak.

Nakon izgrebanih nogu i raskrvarenih ruku (Nevenovih) eto nas na samom rubu stijene s koje stvarno imamo divan pogled. Sve ostalo nije divno, a Anita ne prestaje kukati i upozoravati da se ne mrdamo puno. Ane i ja se «hrabro» držimo za ruke dok nas Neven nastoji uhvatiti u objektiv uz jezero u pozadini. Anitu nismo nagovorili da se slika s nama, a ni Nevena poslušale da se spustimo

pola metra niže nad provaliju kako bi fotka bila uspješnija! Ipak smo zadovoljne jer smo sve na broju, a i fotka je zadovoljavajuća. Spust niz Grede iako izgleda moguć pri samom vrhu vjerojatno ne bi uspio ni nekim većim entuzijastima pa se preko našeg brmbeča vraćamo stazi i jezeru. Kako su ostali stigli prije već su se i okupali: neki u kostimima a neki i bez ičega, ali je svima bilo očito ugodno i priyatno. Nakon kraćeg mudrovanja i ja se odlučujem na kupanje koje je zaista fantastično. Voda je svježa, ali ne i prehladna.

Tko se uopće kupao na ovakvoj nadmorskoj visini?

Ekipa se rasula. Na jezeru ostajemo samo Neven i nas tri. Anita se ne kupa, kaže nije ponijela kostim, a moj rezervni neće. Neka pati! Mi guštamo i odlučujemo se na preplivavanje jezera. Pada i oklada – tko će prije natrag: Neven okolo pješke, ali bos ili mi plivajući. Ana je brža plivačica od mene pa me ostavlja daleko iza sebe na sredini jezera, a Neven je kavalir pa uz to što nabada bos po ne baš lijepom terenu zastaje i u razgovoru s nekim ljudima. Na kraju on i Ana stižu istovremeno, a ja guštam i ne žurim izači iz vode na koju sam se već potpuno adaptirala, a sunce prži li prži....

Povratak - zadovoljstvo i užitak, tijelo osježeno i čisto, ne treba nam ni piva (ipak smo je popili na Anitin račun u Drnišu) i obećali si ponovno druženje na nekom od uspona..

Srpanj 2010.

P.S.: ‘Izlet na Šator valjalo bi ponoviti’, napisao je Neven u prošlogodišnjem Helopu. Kako je napisao - tako je i učinio! Evala mu

93

S vrha prema dolje: Oaza cvijeća / Pogled unazad /Nebesko Oko Gore: To smo miFoto: Josipa

Hajđemo noge lagane - Visočica 1916m

20:50. Željko i ja na putu prema planinarskom domu koji je nekad bio u funkciji, zavladao je mrak, 8h hoda je iza nas.

- Koliko još?

- Nisam siguran, još po ure! – odgovori mi Željko. Prihvatiла sam još tih po ure i počela koristiti još ono malо snage što mi je ostalo za uspon kroz gustu šumu. Pognute glave, napravili smo još par koraka i odjednom...Jeeee, stigli smo!

Rijetko se planinari putem kojim smo mi prošli u ta dva dana jer na nekim mjestima i nema markacije, a i svako malо su postavljene tabele 'Opasnost mine'. Dobro poznавајуći ovaj dio Velebita, Željko me je poveo na Visočicu. Iako se sa gospičke strane dove bez problema za nekih 2ipo sata, željni pustolovine krenuli smo iz sela Ljubotići, nekih 10-tak km udaljenog od Straigrada.

Joooj koja je to bila paklena vrućina, da sam usprkos mojoj velikoj ljubavi prema planini počela osjećati ljutnju. Vruće je, cijedi se znoj, usta žude za vodom, težak ruksak, sve smeta, a tek krenuli. Za nekih 2ipo sata došli smo do Stapa, tu smo se odmorili i zadržali

nekih sat vremena, zatim smo požurili dalje iako mi je tako lipo bilo u onoj hladovini uživati. Nisam ni znala što da očekujem od ovog izleta, ali svakako ne ono što nam se izdogađalo i sve puteve kojima smo prošli. Mine, mine, oprez, oprez, svako malо tabela, mislim si - ma krasno! Prošli smo kroz Dalmatinska vrata i onda sam se zaljubila... mmmmm te fine i slasne maline, toliko su me osvojile da sam se svako malо zaustavljala i brala ih dok je Željko spremno gazio naprijed ostavljajući me u sumraku nepoznate prirode. Žeeeljko, Žeeeeeljko...dozivala sam ga, ali nisam čula odaziv, stoga sam požurila da ne bih umjesto Željka naletila na medvjeda. Svako malо bi se ukazala mala hrpica njihova izmeta što je bio znak da su tu negdje među nama brrrrr. Šumarija je izranila veliki dio šumskog pokrova, a tim i uništila markacije pa smo se trebali snalaziti uz pomoć karte i zdravog razuma, hm..... Još malо pa smo u skloništu-govorio bi Željko. Uuuu što ne volim taj izraz 'još malо', to ne znači ništa, to obično ispadne 'još puno', al' dobro bili smo na putu kojim se iz Gospića dolazi autom do Visočice, još malо uspona

i tu smo. (sad pročitajte prvi, gornji dio).

Ruševina Gojtanovog doma, nalazi se na rubu šumskog pojasa, na visini od 1408 mnv. Ovaj dom pod vrhom Visočice datira iz 1929. godine, ali je dva puta spaljen i to 1940. i 1991. godine, tako da danas predstavlja hrpu srušenog kamenja. Nažalost i sklonište iz 1990. godine, u blizini ruševina doma, koje se koristilo u Domovinskom ratu, danas je također ruševno i neupotrebljivo. Upalili vatru, kobasicе su bile spremne da se zaroštijaju, domaće pomidore, malо majoneze i večera u 23h mogla je započeti. Skonište je poslužilo svrsi bez obzira što je otvoreno i spaljeno, a iako smo tu došli po mraku, krajolik koji nas je okruživao bio je posebno prekrasan jer je bio osvijetljen od strane punog mjeseca. Divota!!

Jutro, buđenje, 5min higijene, doručak, spremanje, punjenje vode u obližnjoj gusterni i pravac Visočica. Za nekih pola sata došli smo na vrh, a na raskrižju prije samog vrha ostavili smo ruksake jer nas taj put vodi prema Ljubotiću. Prešli smo bukovu šumu te izišli na Jelovac, a svako malо su bili postavljeni znakovi 'Pozor, opasnost od mina', a mi se krećemo po nemarkiranom području, ali Željko je bio siguran i znao je što radi, tako da sam se osjećala puno bolje. Velike vrtače, visoka trava, polomljeno drveće, samo se čuje pucketanje trulih grana pod našim nogama.

Zastali smo na trenutak da se posavjetujemo s kartom kuda dalje, zaokupljeni tom radnjom, u tišini, začuli smo pucketanje grana. MEDVJED – pomislih i da - moje su se misli obistinile. Nekoliko trenutaka znatiželnog očekivanja što se to krije iza grma koji se njiše (a vjetra nema nigdje) u dnu vrtače proviri smeđa njuška, a zatim i cijelo tijelo zvijeri. Pogled lijevo, desno, nigdje mjesta za bijeg. Kako li se samo oni na filmu uzveru na stablo, ali mislim da meni to ne bi pošlo za rukom. Za vrijeme dok sam ja smisljala bijeg, Željko je bio oduševljen i fotografirao svaki medin pokret. Svirac je bio spreman i kad sam zazviždila, brzinom munje se uzverao iz vrtače i kidnuo u nepoznatom smijeru. Vidjeli smo još i divlju svinju, zeca, poskoka, ovce, konje, pravo životinjsko carstvo.

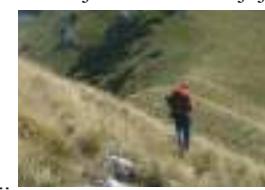
Na povratku smo svratili i do Bobike, gdje smo se osvežili na izvoru hladne velebitske vode, prošli Bijeli i Crni sinokos.

Nakon 9h hoda, vratili smo se u večernjim satima do auta. Definitivno jedan od boljih izleta u mojoj planinarskoj karijeri!

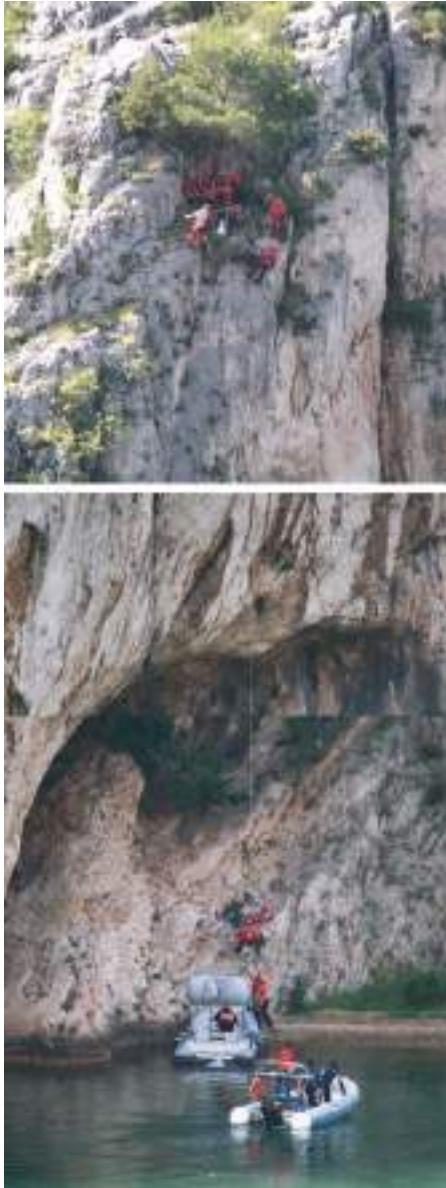
Svi na Visočicu!

P.S. Sigurno se pitate:
ma tko je Željko??

E pa on vam je.....

HGSS stanica Šibenik u 2010.

96

Važnije aktivnosti HGSS Stanice Šibenik osim intervencija i akcija spašavanja u 2010			
1.	10-16.01.2010.	Osnovni tečaj skijanja HGSS-a na Medvednici	
2.	14.01.2010.	Sastanak IO HGSS - Gospić	
3.	23-24.01.2010	Gospic, vježba sa potražnim psima u snijegu	
4.	30-31.01.2010	Bjelolasica - vježba skijanja	
5.	05-07.02.2010.	Tečaj turno skijanja HGSS-a na Platku	
6.	14-15.02.2010.	Zimski tečaj HGSS-a - Platak - pokazna vježba - potražni psi	
7.	13-20.02.2010.	Zimski tečaj HGSS-a - Platak	
8.	04.03.2010.	Šibenik - sastanak Županijskog stožera	
9.	08.03.2010.	Knjin - radni sastanak za vježbu Biskupija 2010	
10.	10.03.2010.	Skradin - radni sastanak za vježbu Krka 2010	
11.	Ožujak-travanj 2010	Instruktoraža na šibenskoj speleološkoj školi	
12.	20.03.2010.	Promina - Komisija za potrage i lavine	
13.	27.03.2010.	Zbor spašavatelja Zagreb	
14.	20.03.2010.	Knin - radni sastanak za vježbu Biskupija 2010	
15.	23.04.2010.	Vježba Biskupija 2010	
16.	24.04.2010.	Karlovac - Licenciranje potražnih pasa	
17.	24.04.2010.	Paklenica - instruktorski seminar	
18.	07.05.2010.	Split - dopunski ispit za spašavatelja	
19.	08-15.05.2010.	Mosor - Ljetni tečaj HGSS	
20.	14.05.2010.	Skradin - sastanak za vježbu Krka 2010	
21.	15.05.2010.	Ogulin - vježba stijenskog spašavanja	
22.	29.05.2010.	Zagreb - ispit za spašavatelja	
23.	01.06.2010.	Skradin - sastanak za vježbu Krka 2010	
24.	10.06.2010.	NP Krka - vježba Krka 2010	
25.	10.06.2010.	Gospic - sastanak IO HGSS s pročelnicima satnica	
26.	12-13.06.2010	Divulje - tečaj za asistente lječnika	
27.	26.06.2010.	Paklenica - vjeće stanica	
28.	3-4.07.2010	Golubinjak - tečaj za zbrinjavanje unesrećenih u speleološkim objektima	
29.	10.07.2010.	Zadar - ispitivanje kandidata za spašavatelje	
30.	27-28.07.2010	Karlovac-Zagreb - popravak vozila	
31.	4-05.09.2010	Zagreb-tunel - instruktorski tečaj speleospašavanja	
32.	4-5.09.2010.	Baške Oštarije - Predlicenca potražni psi	
33.	11-12.09.2010.	Karlovac - prosлавa 30.god. GSS stanice	
34.	18-19.09.2010.	Zagreb - 1.dio tečaja speleospašavanja HGSS	
35.	25-26.09.2010	Vodin - licenca, vježba potrage	
36.	2-3.10.2010.	Koprno-Kozjak - 2.dio tečaja speleospašavanja HGSS	
37.	14.10.2010.	Gračac-Cmopac - 3.dio tečaja speleospašavanja	
38.	23.10.2010.	Plitvice - vježba - potražni psi	

Vjerovali ili ne, šibenska stanica HGSS-a je prvi put u zadnjih šest godina otkako postoji zabilježila pad akcija spašavanja i intervencija u prvih deset mjeseci neke godine (2009-38, 2010-31). Razlog je vjerojatno jačanje okolnih stanica i popuna novim ljudima tako da ove godine šibenski spašavatelji nisu trebali previše priskakati u pomoć susjedima.

Godina je kao i obično započela osiguravanjem Snježne kraljice na Medvednici, no ubrzo su uslijedile potražne akcije u okolini Knina i Sibenika. Kroz siječanj i veljaču su uslijedili uobičajeni tečajevi osnovnog i turno skijanja i zimski tečaj na Platku, a potom niz sad već uobičajenih vađenja životinja

iz jama - pasa iz jama u Žitniću i Slivnom i jareta kod Planjana Donjih.

U sklopu priprema za predstojeću turističku sezonu spašavatelji su se uključili u dvije velike vježbe na području Šibensko-kninske županije. U Biskupiji, u sklopu državne vježbe je simulirana potražna akcija u kojoj su GSS-ovci s DVD Knin i DVD Drniš pretražili šest zona s markirantima. Koji mjesec kasnije u atraktivnoj stijenskoj vježbi u sklopu združene vježbe Krka 2010 spašavatelji su demonstrirali izvlačenje sa 70 metarske stijene u gliser Lučke kapetanije. U međuvremenu je završena i 8. šibenska speleološka škola. Blankina Aki je zaradila prvu službenu pasiju značku br.24 i postala prvim licenciranim psom za potrage naše stanice. Skupa s Antinom Betom postala je nezaobilazni kotač potražnog stroja.

Prvi vrući dani donijeli su niz potražnih akcija oko Rogoznice, Dvornica i Šibenika u kojima je pronađeno tijelo samoubojice u jezeru potkopa šibenskog predgrađa. Kroz ljeto su osiguravani planinarski pohod na Dinaru, komemorativni skup na Kornatima i motociklistička utrka kod Primoštена. Anton je ponovo odradio šihtu na helikopteru, a četvoro spašavatelja se početkom jeseni zdušno uključilo u obuku spašavatelja iz cijele Hrvatske na tečajevima speleospašavanja HGSS-a.

Jesen je donijela i dvije uspješne potražne akcije u kojima su potražni tim Aki i Blanka kod Ražina, a Goran Rnjak kod Vrpolja Kninskog pronašli i spasili dvije starije muške osobe. Policijska uprava Šibensko-kninska nam je tako ove godine dodijelila Zahvalnicu za izuzetno uspješnu suradnju i pruženu pomoć.

Šibenska stanica je tijekom godine imala puno problema s Landroverom koji se dva puta teže kvario na par mjeseci.

HGSS je uskočio s pozajmicom te se u stanici nalazi polovni

Golf karavan koji će nam umnogome pomoći oko odlaska na brojne tečajeve, vježbe, akcije, intervencije i obuku po cijelom teritoriju RH. Od HGSS-a su dobivena još jedna nosila koja su skupa s Landroverom stacionirana u Drnišu koji sa svojih pet spašavatelja pomalo postaje prava ispostava stanice.

Zanovljena su uzeta te nabavljeno nešto zimske osobne opreme (krplje i dereze), par jačih ručnih svjetiljki, no nedostaje GPS uređaja i ručnih veza.

Po pitanju opreme stanica se općenito i dalje oslanja na planinarska oružarstva i privatnu opremu jer joj je proračun sedam puta manji od zadarske i više od deset puta manji od splitske stanice HGSS-a.

Krajem 2010 HGSS Stanica Šibenik broji 25 članova.

97

98

Vježba - str.96
Mozaik - str. 97

Izvlačenje stradalog lovca na Promini -gore, str.98
Blanka i Aki - desno Crveni desant - dolje , str.98

Kornati - str.99
Foto: Teo Barišić

Akcije spašavanja i intervencije HGSS Stanice Šibenik 21.11.2009.-01.11.2010.		
42.	21.11.2009.	Potražna akcija u okolini Viništa – Marina PU SD – otkazano tijekom mobilizacije radi pronalaska osobe
43.	22.11.2009	Potražna akcija u okolini Umljanovića zaseok Matići – nestalo dijete – tijekom dolaska spašavatelja dijete pronađeno
44.	30.11.2009	Potražna akcija Piramatovci – otkazani tijekom mobilizacije
45.	06.12.2009.	Akcija spašavanja lovca na Promini – višestruki prijelom potkoljenice
46.	19.12.2009.	Potražna akcija za osobom nestalom u moru kod Kornata – obustavljeno tijekom prijevoza spašavatelja radi pronalaska osobe u moru
47.	19.12.2009.	Potražna akcija za osobama na Orlovači, kvar na vozilu – nepovoljni vremenski uvjeti
2010		
1.	02-04.01.2010	Osiguranje SQT Zagreb, Medvednica
2.	13-15.01.2010	Potražna akcija, Telente, Vrbnik Knin
3.	22.01.2010.	Šibenik – potražna akcija u gradu – obustavljena tijekom mobilizacije
4.	25.01.2010.	Šibenik – potražna obustavljena tijekom mobilizacije
5.	08.02.2010	Vađenje pasa iz jame kod Žitnića
6.	11-13.02.2010.	Rokići – Šubićevac – potražna akcija
7.	13.02.2010	Kamešnica - potraga
8.	02.03.2010.	Vađenje pasa iz Golubinke pod Ošljakom, Slivno
9.	11.05.2010.	Vađenje jreta iz jame kod Planjana Donjih, zaselak Parati
10.	22.05.2010.	Potražna akcija – Pisak, Šibenik
11.	26.05.- 06.06.2010.	Potražna akcija – Žečevo – Rogoznica 26-28.05. 05-06.06.
12.	28.05.2010.	Potražna akcija u okolini Skradina
13.	28.05.2010.	Potražna akcija u Dvornicama
14.	11.06.-12.06.	Potražna akcija u Dvornicama - Viništa
15.	17.06.2010.	Potražna akcija kod Kvanja, Šibenik
16.	18.06.2010.	Očevid u jami masovnoj grobnici na otoku Levrnaka – NP Kornati
17.	19.06.2010.	Potražna akcija kod Strmice, Knin
18.	-26.06.2010.	Potražna akcija Ćigarda
19.	26.06.- 03.07.2010.	Dežurstvo na helikopteru Divulje
20.	28.06.2010.	Nastavak potražne oko Šibenika – Rokići-Pisak – izvlačenje tijela nestalog iz potopljenog potkopa
21.	03.08.2010.	Potražna akcija u Jadrtovcu
22.	08.08.2010.	Osiguranje pohoda na Dinaru
23.	08.08.2010.	Nećiven, NP Krka – stradali turist
24.	22-23.08.2010	Potražna akcija Solaris-Ražine
25.	30.08.2010.	Osiguranje komemorativnog skupa na Kornatima
26.	25-26.09.2010	Osiguranje Enduro kupa nacija u Primoštenu - motociklistička utrka
27.	25.09.2010.	Pad aviona cessna kod Karlovca
28.	26.09.2010.	Slunj – potražna akcija
29.	03.10.2010.	Uvid u situaciju na jami s psima na Miljevcima
30.	07.10.2010.	Vrpolje – Kninsko – potražna akcija
31.	19.10.2010.	Bosansko Grahovo (BiH) – potražna akcija
32.	01.11.2010.	Pađene – intervencija životinja - vuk u jami

99

Tajne Punare i Zazidane Pećine

Foto: J. Gracin

Malim glicerom NP Krka, uz bruhanje snažnog motora jurimo od Roškog slapa u pravcu slavnog Bogočin-grada i manastira Krka. Na mirnoj, zeleno-sivoj površini rijeke za nama ostaje samo pravocrtna bijela brazda koja kao da pokušava raširiti dvije obale nadvijene sivo-crvenkastim stjenama što se pravo iz vode izdižu stotinu metara prema nebu. Uski tjesnac zvan Brzica, dug oko šest kilometara, gotovo je bizarno usječen u prostranu kršku zaravan na kojoj su se smjestila mnogobrojna sela i zaselci Miljevaca, Laškovice i Promine. Tim selima još od davnina kruže legende i priče o tajnama uz Krku. Svi znaju legende o Bogočin gradu i knezu Bogoju, o Miljevi i Bogdanu, o Trošenju i Nečvenu, o Uzdah kuli, o Ključici i kneginji Čiki, ali uz Krku, za ne povjerovati, još uvijek postoje i neki lokaliteti o kojima se zna jako malo ili gotovo ništa.

Iz unutrašnjosti špilje puca prelijepi pogled na Krku

Mare i ja već dva mjeseca lutamo obalama Krke i Čikole u potrazi za istraženim, ali i za nepoznatim i neistraženim špiljama i jamama. Fotografiramo ih,obilježavamo, vadimo koordinate i izrađujemo nacrte novih objekata. Netko bi rekao, posao iz snova, ali samo Mare i ja znamo koliko smo bespuća pregazili. Koliko smo se samo puta provlačili kroz neprohodnu šikaru u koju ni veprovi ne zalaze i koliko smo puta, nakrcani opremom, po najvećem "zvizdanu" svladavali strme brine i kanjone. Na konopu smo se spuštali niz opasne stijene, penjali se uz nezgodne sipare, gazili kroz vodu, padali s ruksacima niz strme padine, bili izgrevani, bili izbodeni ljudom dračom, trnjem i kupinama i puno puta bili gotovo na rubu dehidracije. Bili smo izloženi insektima, zmijama i paucima, a u jednoj špilji i buhamu napadnuti, ali potraga za speleološkim objektima odvela nas je i do predivnih, malo poznatih, iskonski očuvanih mesta na Krki, na koja većina ljudi nikada neće doći. Mnogi nikada neće moći ni upoznati, ni doživjeti Krku na način na kakav smo je mi doživjeli.

Davno je bio početak lipnja, kada smo se tamo nešto niže Knina provlačili obalama gornjeg toka Krke, a onda lagano krenuli nizvodno, pa preko Bilušića buka, Manojlovca, Nečven grada i Trošenja došli sve do Skradinskog buka i Skradina, pa se opet vratili u srednji tok rijeke.

Cilj nam je bio doći do Zazidane pećine smještene na desnoj obali Krke, četiri kilometra uzvodno od Roškog slapa i nekoliko kilometara nizvodno od manastira Sv. Arhanđel. Bez pomoći djelatnika NP Krka bilo bi nam to puno teže izvesti jer je špilja smještena na dosta nepristupačnom mjestu u neprohodnom dijelu kanjona, i do nje je

Ulaž u špilju teško je pristupacan
najlakše doći nekakvim plovilom.

Stipe Ivić nadzornik u NP Krka, ili po američki, rendžer, zaljubljenik u Krku i njezin veliki poznavatelj, u brzom brodiću prvo nas je dovezao do „Ponora u boku Krke“ ili „Punare“, kako tu rupu nazivaju stanovnici obližnje Laškovice.

Punare se nalazi na desnoj obali Krke, oko 400m uzvodno od bisernih ogrlica Roškog slapa. Otvor ponora nalazi

se u razini rijeke, a formiran je u konglomeratskoj stijeni.

Punare je periodični ponor koji direktno ovisi o nivou rijeke Krke. Otvor je manjih dimenzija i zatvoren je većom količinom

granja koje rijeka naplavi tokom godine, pa je onemogućen ulaz u unutrašnjost objekta.

Za većeg vodostaja, tj. zimi i u rano proljeće, vode Krke kroz taj otvor snažno prodiru u unutrašnjost ponora i nestaju

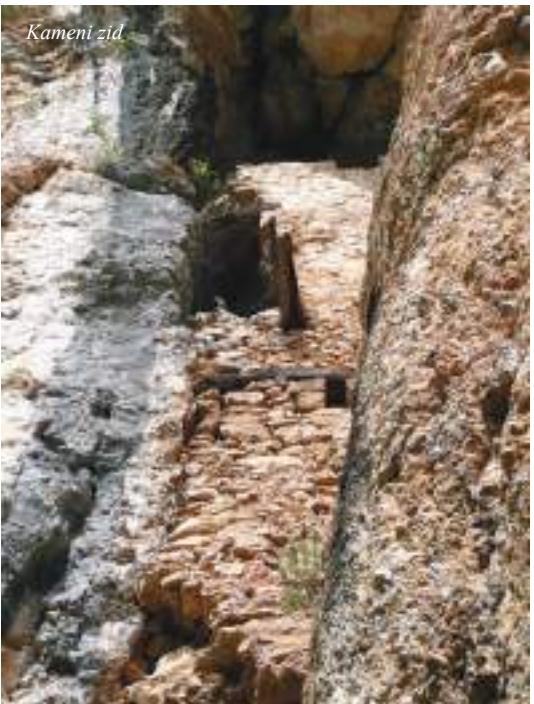
tajnim kanalima negdje u nedokućivom labirintu podzemlja.

Vode koje uđu u otvor najvjerojatnije se ponovo javljaju na površini negdje podno Roškog slapa. Ali, postoji i priča da sva voda koja prodre u Punare izbjiga desetak kilometara na zapadu, podno poznate Bribirske glavice, kao izvor rječice Bribišnice. Možda bi trebalo obaviti hidrogeološka istraživanja, jer zbilja, odakle u Bribišnici sva ta voda. U prvom dijelu toka Bribišnica gotovo nikada ne presušuje, a u blizini osim malene Bribirske glavice nema ni neke planine, ni nekog većeg brda. Izradili smo nacrt, uzeli koordinate, zabili pločicu i krenuli dalje uzvodno.

Mnogi ne znaju za postojanje Zazidane pećine, a neki je zbog naziva miješaju sa Oziđanom čiji je ulaz smješten visoko u litici nad Roškim slapom. Razlika između ova dva objekta je velika. Oziđana pećina je arheološko istraženi prapovijesni lokalitet iz vremena neolitika koji je postavljanjem rešetki na ulaz, odnedavno i fizički zaštićen, a uskoro se priprema i njegovo uređenje i otvaranje za posjetitelje NP Krka, a Zazidana pećina je lokalitet o kojem se gotovo ništa ne zna. Pretpostavlja se da visoka zidina s kojom je zazidan ulaz u nju potječe još iz srednjeg vijeka, a kruži legenda o tome da su

Pogled s vode na Ponor u boku Krke - Punare

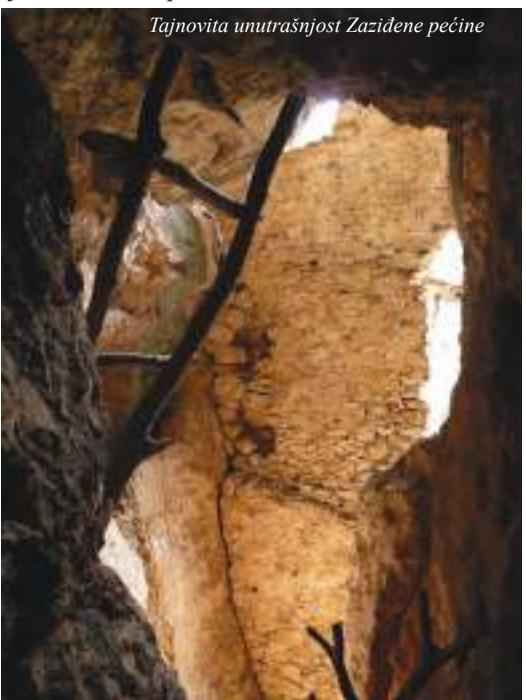

Kameni zid

ga sazidale nekakve srednjovjekovne opatice koje su se tu skrivale od turskog zuluma.

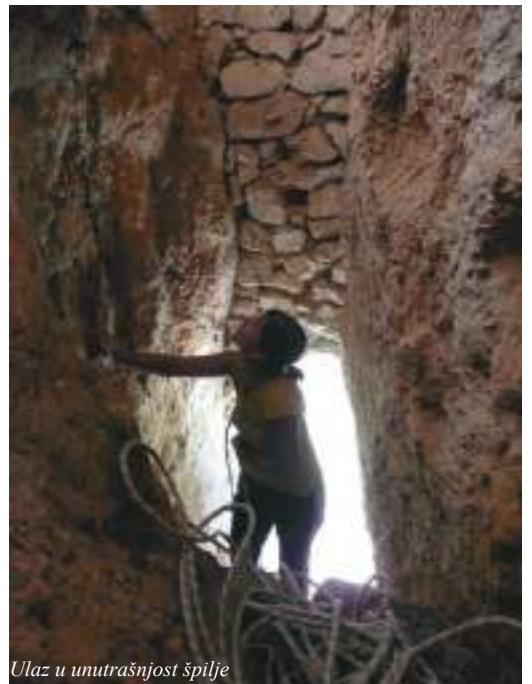
102

Od vode do podnožja stijene u kojoj se nalazi špilja vodi nezgodni strmi sipar i to onaj zvani "jedan korak naprid, dva koraka nazad".

Tajnovita unutrašnjost Zazidene pećine

Postavljam konop da bi s opremom lakše savladali tu strminu, a nakon sipara ispenjavam tri metra visoku, ali nezgodnu vertikalnu na spoju zida i bočne stijene pod samim ulazom u špilju. Uz nekakvo oštvo šipražje, provlačim se kroz otvor u zidu u njenu unutrašnjost, pa konopom osiguravam Maru. Po cijeloj koži ruku, odjednom dobivam strašan osip i crvenilo, pa pomislim kako

Ulaz u unutrašnjost špilje

sam u unutrašnjosti špilje pokupio neku opasnu srednjovjekovnu zarazu koja se uspjela skriti baš tu gdje nitko ne dolazi, stoljećima se pritajiti i čekati prvog koji naiđe, a to sam na nesreću bio baš ja.

Unutrašnjost špilje je prilično uska, ali zbog visine zida špilja na posjetitelja ostavlja snažan dojam obavijen nekom posebnom tajnovitošću. Da nema tog zida ovo ne bi ni bila špilja, već samo jedna velika okomita pukotina u stjeni koja se u dubinu pruža tek 7 metara. Zid je debeo pola metra, širok oko 2,5, a visok preko 15 metara i sazidan je dosta čvrsto i kvalitetno, mada se, gledajući iz daljine, to ne bi reklo. Gotovo je nevjerojatno da

Da li su ovi otvorovi služili za obranu ili samo za špjun?

vjerojatno se sastojala od nekoliko drvenih podova (katova) koji su međusobno bili povezani drvenim ljestvama. U prošlosti, ovo mjesto bilo je savršeno sklonište, savršeno za obranu, potpuno neosvojivo. Samo pitanje je, tko ga je sazidao, tko se tu sklanjao i od koga se skriva? Da li su to stvarno bile nekakve srednjovjekovne opatice ili je možda riječ o nekom sasvim drugom tajanstvenom stanovniku ovog dijela kanjona Krke.

Da bih izradio nacrt, oprezno sam se uzverao preko zidova i stijena uprljanim golubovim izmetom, gotovo do samog stropa špilje. Popeo sam se preko presušene grane uglavljene između zida i litica, ali na toj visini stati na oronule drvene ljestve načinjene od grana jasena, koje tko zna od kada stoje na najvišoj polici pukotine, nisam imao hrabrosti. Ispod mene je prijetila vertikala duboka 15 metara, a nad mojom

glavom, gotovo u samom svodu, crna pukotina nastavljala se dalje. Zaključio sam kako je ipak bolje da se spustim na sigurnu visinu. Ako se nešto pod mojim nogama odroni, odletjet će dolje pa ubiti i sebe i Maru. S tog mjesta, kroz velike otvore u zidu mogao sam iz dubine čuti graktanje vrana i gavranova, a dolje prema rijeci primijetiti zelene krošnje bjelograba, jasena i vrbi, a podno sivih stijena i plavu površinu rijeke. Na drugoj strani kanjona ugledah u liticama dvije pukotine. Bile su to „Pećine pod brinom“, dobro skrivene od pogleda sa svih strana osim s ove na kojoj smo se nalazili. Jednog će dana u ovo carstvo divljine, ovdje gdje orlovi još uvijek ponosno kruže nad nedostupnim rubovima kanjona, a sokolovi se strmoglavljuju za plijenom, doći arheolozi i otkriti sve tajne Zazidane pećine, a mi odlazimo dalje, u potragu za još neotkrivenim špiljama i prastarim tajnama u čudesnom kanjonu rijeke Krke.

Pogled na stijenu na kojoj je smještena Ozidana pećina

103

Teo Barišić

Mihovil i Promina na speleološkoj ekspediciji 'Lukina jama 2010'

S hrvatskog speleološkog poslužitelja:

Speleološku ekspediciju "Lukina jama 2010" koja je održana je od 24.07-15.08. 2010. Godine. organizirali su u suradnji s Nacionalnim parkom "Sjeverni Velebit", Speleološki odsjek Velebit i Komisija za speleologiju Hrvatskog planinarskog saveza uz logističku potporu Hrvatske gorske službe spašavanja. Na ekspediciji je sudjelovalo stotinjak speleologa iz 14 hrvatskih speleoloških udruga, te kolege iz Bugarske, Engleske, Slovačke, Češke i Španjolske. Ovo je bila jedna od najzahtjevnijih speleoloških ekspedicija ove

Ina logoru se istražuju se druge jame u okolini jamskog sustava / Foto: Dalibor Paar

U ekspediciji su učestvovali Pročelnik SO HPK Sveti Mihovil - Goran Rnjak (Vjetar) i speleolog PD Promina Željko Vukušić (Bure). Vjetru je ovo druga jama u kojoj se spustio na dubinu veću od 1000m jer je ranijih godina sudjelovao u istraživanju Jamskog sustava Velebita - Dva javora.

Vodeniti tok u Lukinoj jami/Foto: Ana Bakšić

godine u Europi, obzirom na logistiku i transport velike količine opreme na dno jame u uvjetima niskih temperatura i znatne vodene aktivnosti.

Rezultati ekspedicije su speleoronjenje u jezeru na dnu jame, izrada novog speleološkog nacrta i znanstvena istraživanja koja obuhvaćaju istraživanja podzemne faune, hidrogeoloških, fizikalno-kemijskih i drugih svojstava jame. Speleoronioci i članovi Speleološkog odsjeka Velebit i HGSS-a Ivica Ćukušić i Robert Erhardt zaronili su u potopljeni kanal na dnu suhog dijela jame 135 m u duljinu i 21 m u dubinu, čime je dubina jame povećana na preko 1400 m. Tijekom nastavka ekspedicije, poznati hrvatski speleoronioc i član Speleološkog odsjeka HPD Željezničar te Hrvatskog biospeleološkog društva, Branko Jalžić zaronio je u potopljeni kanal na dnu jame 40 m u dubinu. Nova dubina jame je 1421 m čime se jama nalazi na [petnaestom mjestu po dubini u svijetu](#).....

Izvadak iz dnevnika istraživanja:

Ponedjeljak, 02. 2010.

Speleolozi nakon višednevnog boravka u jami izlaze na površinu. U jami su ostali Darko Bakšić, koji će filmski snimati uron na dnu te potom jamu od dna prema izlazu i Robert Erhardt i Ivica Ćukušić, dvoje ronioca spremnih da zarone na dnu jame.

Dalibor Paar, Jana Bedek, Marko Lukić i Andrej Stroj još vrše znanstvena istraživanja prilikom penjanja vani.

U Lukinu jamu-Trojamu ulazi transportna ekipa s ronilačkom opremom: Zoran Ateljević, Matija Čepelak, Marinko Malenica, Lazar Badanjac, Ruder Novak, Goran Rnjak, Fleur Loveridge, Vladimir Georgiev, Yavor Petkov Tsvetanov i Encho Yordanov Enchev.

Oni se pridružuju Darku Bakšiću, Robertu Erhardtu i Ivici Ćukušiću na -981 m odakle svi kreću prema dnu.

Transport opreme / Foto: Vjetar

105

U 23:20 h Robert Erhardt i Ivica Ćukušić zaronili su na dnu jamskog sustava Lukina jama-Trojama. Uron je trajao 40 minuta, preronili su 135 m u duljinu i 21 m u dubinu.

Robert i Ivica ostaju spavati u bivku na dnu, a ostatak ekipe se diže na -981 m. Na putu prema gore filmski snimaju jamu.....

Tiha una brijege dere

Nakon mjesec dana iščekivanja napokon je došao 23.kolovoza - dan velike avanture.

Četrnaest uzbudnih krenulo je na put u nepoznato - jedino smo znali odredište - Bihać - a kuda dalje, to nismo imali pojma. U Bihaću doček: skiper s natpisom na majici "kill'em all" i plavuša za volanom. Kao pravi domaćini spremili su nam izvorno bosansko jelo i dali nam prekrasna pripajena gumena odijela. Nakon početnog negodovanja, travnjakom se prolomio smijeh, i prvo zajedničko fotografiranje. Nestrpljivi od iščekivanja napokon smo se našli na startu. Vodič nas je pomalo zastrašio uputama o preživljavanju.

Nakon par zaveslaja opet se prolomio smijeh kad smo shvatili da nemamo pojma o veslanju.

Ipak smo nekako uspjeli doveslati do prvog slapa (22m). Tu smo zbog opasnosti morali napustiti gumenjake. Na slijedeća dva slapa spuštali su se samo najhrabriji. U borbi sa riječnim strujama najbolja je bila naša kaskaderka Nera koja je svom svojom dužinom upala u hladnu Unu, no unatoč njenim dugim nogama nije uspjela dotaknuti dno. Neočekivana situacija stvorila je dodatnu dozu adrenalina u kojoj se snašao jedino naš „skipi“.

Kad su se strasti smirile, pridružili su nam se i oni manje hrabri pa smo svi zajedno slap po slap, došli do izvora pitke vode. Zaslужeni odmor iskoristili smo za koji dim cigarete i gutljaj hladne vode. Napunivši baterije i pjevajući krenuli smo u nove pobjede ne znajući još što nas čeka: utrkivali smo se poput razigrane djece tko će prvi do sljedećeg slapa. Mokri, zapuhani i već pomalo umorni prešli smo više od pola puta. Tu nas je čekala gajba hladnog piva i poneka zraka sunca. Kad smo čuli da do cilja ima još dva slapa prije kojih „samo“ četiri kilometra tih rijeke, nije nam bilo svejedno. Budući da od rijeke nismo imali nikakve pomoći morali smo ujednačiti veslanje. Iako promrznuti, gladni i umorni veslali smo „kao jedno“ i uspješno došli do zadnjeg slapa. Moramo priznati da smo imali još jednog kaskadera u brodu koji je pred sam kraj ničim izazvan upao u mulj.

Hvala ti Joso za još smijeha!

Suha odjeća, topli šiš-čevapčići, raznoliki ražnjići, sočna salata i gostoljubivi domaćini bili su točka na 'i' ovom predivnom danu.

Fotografije: Dijana, Sanda, Labor

Planinarski dom Sv.Jure - Svilaja

Ovaj vikend se išlo na dvije staze. Prva je bila u petak kad su školarci išli na stazu Malog princa, a druga je bila dan kasnije na Svilaju i to otvaranje planinarskog doma Sv. Jure (1119 m).

To je za mene bio prvi uspon na planinu nakon nekoliko sruštanja u jame. Napokon sam i ja osjetila čari planine i svježeg prirodnog zraka!

Svi su se okupili na vodovodu u 6:30, a mene su pokupili Bore, Žiki i Suzana na Tomilji (u drugom autu su bili Mate i Desa) i napokon smo krenuli. Prvo stajanje je bilo na uobičajenom mjestu, u kafiću u Drnišu. Nakon popijene kave i sita želuca krenuli smo pustim cestama i prekrasnog pogleda prema

Maovicama. Parkirali smo se pokraj mjesnog groblja, zapalili pokojig cigaret čekajući ostale planinare i nadajući se da nismo falili dan. Krenuli smo se penjati oko 08:20. Stazu su nanovo markirali članovi HPD Zolj i napravili su dobar posao, osim jednog mjesta gdje markacija nije najvidljivija pa smo i mi malo skrenuli sa staze, ali brzo smo se vratili. Uspon je trajao nekih dva sata i sve je prošlo u redu, osim mog tlaka koji je baš tada morao pasti, ali Mate me spasio sa svojim suvim smokvama. I napokon smo stigli u novi planinarski dom Sv. Jure. Slijedilo je presvlačenje i hrana!

Poslije je ženski dio ekipe krenuo u obilazak, fotografiranje i uživanje u pogledu na Dinaru i ostale vrhove Svilaje. U šetnji smo sreli svoje mihovilce Branku, Nevenu, Tomu i njihovog prijatelja Tihomira koji su krenuli prema domu, a mi smo nastavili u obilasku i pričanju o 1001 noći.

Kad smo se vratili, oko doma se sastao popriličan broj planinara, već su se počele frigati i povrtače, a najveća atrakcija su bile vrličke jabuke! Fratar je u kratkom vremenu blagoslovio dom i nama je bilo vrijeme za krenuti natrag. Pozdravili smo se s domaćinima, napravili pokoju zajedničku sliku i svak je krenuo svojim putem.

Silazak je prošao u dobrom razgovoru i činilo se kao da je trajao deset minuta, a ne skoro dva sata.

Na parkiralištu su nas čekali Branka, Neven, Tome i Tihomir koji su išli drugom stazom i već se odmorili dok smo se mi spustili. Tu smo se malo odmorili i zasladili, te krenuli prema Šibeniku.

Stajemo na Brnjici na piće, i još se malo slikajemo u predivnom vrtu kafića Dvori. Kući stižemo oko šest sati.

Markacija planinarske staze Mirkovići-PDBrezovac-Dinara

Na sastanku kluba često se potezalo pitanje kad ćemo markirati stazu od zaseoka Mirkovići pa do planinarskog doma Brezovac na Dinari. Lipanj je možda idealno vrijeme za to, pa smo se odlučili da te nedjelje 06.06.2010.g. ipak prvo „bacimo dir“, pronađemo zapuštenu, davno markiranu stazu i izvršimo **predmarkiranje** kako bi nam sljedeći put markiranje bilo točnije, preciznije i lakše.

Ekipa u sastavu: Bore, Živana, Sanda, Dijana, Kojo, Tome, Marica i ja u tri auta preko Knina prema Kijevoj, skretanje prema selu Slavići, pa dalje makadamom do stare škole u zaseoku Mirkovići gdje ostavljamo automobile i krećemo u akciju.

Dijelom puta hodali smo makadamskom cestom, pa skrenuli desno blagom kosinom obraslot rijetkom makijom gdje su nas bunile brojne čobanske staze koje su se križale i „mrsile nam račune“ pa smo se rasporedili „naširoko“ dok nismo pronašli staru i zapuštenu marku po kojoj smo krenuli dalje. Cilj

nam je za prvo bio uzvišenje obraslo šumom, tzv. Tomin nosić.

Tome i Marica predmarkacijskim sprejem obilježavali su put, a mi ostali micali smo slomljene grane, čistili stazu uz dogovor da za sljedeći put donesemo pile, sjekire i kosirače kako bi mogli očistiti zapuštenu stazu. Nakon otprilike 4 sata uspona stigli smo do doma u kojem nas je dočekalo veselo društvo iz „pink busa“. Nakon odigrane partije balota i malo opuštanje, prošetali smo do „posljednee šanse“- impresivnog stabla kod kojeg su padale lude fotke, nakon čega nam je spust do Mirkovića bio veseo i zanimljiv. Putem smo ostavljali naslagana kamenja, sprejali poneki kamen i stablo kada bi se sljedeći put lakše orijentirali i napravili posao kako treba.

Za 2 tjedna od predmarkacije 22.06.2010 g., 11 klubasa (Bore, Mate, Stipan, Tome, Dečko, Živana, Dijana, Zoja, Valentina, Nada i ja) u 05:00 smo se ukracali u kombi i jedno auto i put Knina.

110

Dogovor je da jedna ekipa (Tome, Nada, Valentina i ja, a kasnije i Mate koji je vratio kombi u podnožje) markiramo iz Mirkovića prema gore, a ostatak ekipе Mate kombijem vozi do doma i oni odozgo markiraju do mjesta gdje ćemo se sastati, a to će najvjeroatnije biti šuma povиše Tomina nosića. Tako je i bilo.

Ja ću ispričati svoj dio priče tj. markiranje „odozdo“. Dakle, naoružani sjekiricom, piturom i pinjelima rasporedili smo boje i krenili. Ovaj put je bilo puno lakše jer su nam predmarkacije jako olakšale započeti posao, pa smo lako našli stazu koju je trebalo obilježiti. Tome je kao ratnik ispred nas mahao sjekiricom i čistio prolaz, a mi cure smo „crtale“ crveno-bijele marke. Našao se kasnije doduše i pokoji euro ☺. Bilo je u početku i „plačljivih“ marki jer se pitura cijedila sa svih strana, al kojem početniku se greška ne opršta!? Osim toga, iako smo ušli u prvi dan ljeta, bura je nemilosrdno derala kako u podnožju, tako sve gore prema vrhu, ali nismo se dali omesti. Cijelim putem iz sela pratila su nas dva psa, ogromna ali mlada zaigrana šarplaninca koji su nam se željni igre zabijali u noge i proljevali pituru.

Ali i njima je oprošteno!

S brojnijim ostatkom ekipе našli smo se na dogovorenom mjestu, pa smo se zadovoljni učinjenim poslom vratili po „našim markama“ do stare škole u Mirkovićima gdje smo na improviziranom stolu slatko pojeli meso koje su nam naši roštiljari Stipan i Tome majstorski ispekli.

Eto dragi planinari, sad imate friško markiranu stazu Mirkovići-Brezovac: 3 h, pa put pod noge i uživajte u našoj moćnici Dinari.

Dva dana prije pohoda na Sv. Brdo, susreli smo Mate i ja Nevena. Predložio je odlazak na Sv.

Brdo i to putem kojim on još nije prošao, ali zna da nije prezahtjevan, te da bi ja obzirom da sam tek napravila prve planinarske korake to sigurno uspješno izvela. Mate je pristao naravno, nagovorio mene uz obrazloženje kako mi je to prilika za ispitati svoje „penjalačke“ sposobnosti. Uz poveću dozu straha prihvaćam izazov.

Nedjelja, jutro, pridružuju nam se Labor i Maja. Maja je dugogodišnji član planinarskog društva, ali je jedan duži period bila odsutna. Danas je ponovo s nama. Tako nas petero krenusmo u avanturu, Labor i ja po prvi put, a Mate, Neven i Maja po tko zna koji. Njih dvojica Nevenovim autom, a Mate, Maja i ja Matinim. Vozili smo se auto-putom do Svetog Roka. Nakon jednog sata vožnje, na cesti Sveti Rok – Tulove Grede ostavili smo automobile. U blizini pored puta nalaze se dvije Spomen ploče iz Domovinskog rata.

Poklonimo im od srca pogled i u njemu sjećanje! A potom štape u ruke i tako počinje naša, a ponajprije moja želja da ostvarim cilj. Neka posebna ljepota me obuzela dok smo hodali stazom, po kojoj pod nogama šušti opalo lišće sa stabala koji čine gustu i visoku šumu. Toliko gustu da se ni nebo ne može vidjeti. Pitam se hoće li koja zraka sunca pasti na nas? Međutim zadatak je bio hodati, a ne razmišljati

o suncu koje će nas dočekati tek na samom početku Dušica. Zaostajem, naravno, dok Neven, Labor i Mate gaze ispred mene. Maja zaostaje iz solidarnosti prema meni. Svako malo čujem jednog od njih „Možeš li Nado, samo polako popet ćeš se ti“. Osluškujući tako šuštanje pod nogama odjednom me uhvati strah od zmija koje bi mogla svaki čas smotati se negdje oko mojih nogu. A šta onda, pitam samu sebe?! Nedam da me strah nadavlada, želim biti posve prisebna i pribrana, te počinjem promatrati oko sebe ljepotu koju samo priroda može podariti. Trebalо je paziti da se držimo samo markirnih

staza jer na toj strani Velebita još nije sve očišćeno od mina. Hodajući tako i s radošću i sa strahom, negdje za dva sata stigli smo do Lišanskih bunara,

smještenih u sredini visoke šume. E, ljudi moji tu je pravi planinarski raj. Tu sam zaboravila na pitanja da li ću moći doći do Sv. Brda zbog ljepote samih bunara smještenih kao u nekoj kotlini punoj zelenila i visokih stabala koji poput ljubavnika kao da šapuću priče o ljubavi, napuniše me snagom i željom da s puno poleta krenem dalje. Neven me tu pohvalio kako sam super, kako sam izdržala, tako da sam mislila: pa mi smo tu negdje, ostalo nam je još malo; a onda sam shvatila da je to bio samo motiv, hrabrenje, poticaj, naravno i njegova želja da dotaknem vrh Sv. Brda. Lažno me razveselio, ali svejedno: „Hvala ti Nevene“.

Tu smo malo predahnuli, napunili boce „lipon“ ledenom vodom napravili poneku fotku i zaputili se dalje prema Dušicama – visoravni koja se nalazi podno Sv. Brda. Kad sam ispred sebe ugledala uzbrdu kojom moramo proći pomislila sam: ljudi moji, teško ću se ja ispunjati, međutim oni kao da su osjetili moje kolebanje i opet upotrijebili svoje planinarske vještine za podizanje snage početnicima. Mate me motivirao pričom kako smo blizu najljepšeg dijela kojim ćemo proći, a Neven i Labor su mu se pridružili. U iščekivanju da moja noga zagazi u tu krasotu iz njihove priče

111

stigli smo do samog početka Dušica.

„Evo nas Nado“, uzvikne Labor „pogledaj onaj vrh gore (Sv. Brdo), eto tu trebamo doći“. Pogled mi odluta, zastanem par trenutaka, a onda uzviknem „Pa ljudi moji jeste li vi normalni, pa kad će se ja tu popeti“? „Ništa ne brini Nado, to je samo dojam“ onako čvrstim glasom kaže Neven. Pokušavam se sabrati od šoka kad sam vidjela koliko je vrh daleko i ponovo samu sebe dovesti u ravnotežu kako bih nesmetano mogla dalje. Pored kućice koja i označava same Dušice posjeli smo svatko na svoj dio trave i nešto prezalogajili. Kuća je napuštena, razrušena, Neven

kaže da je to bio privatni posjed, planinarska kućica, iz nekog razloga devastirana. Sjedeći u travi, pomalo vlažnoj, u mislima sam se udaljila od grupe i promatrala vrh Sv. Brda koji učinilo mi se kao da se kupa u zlatnim zrakama sunca. Dozvolila sam pogledu da se ispruži daleko i prođe mi misao: Zbilja si čudesna planina! Odlučila sam: idem dalje, bez obzira na umor koji me doslovce svladao. Jedno po jedno smo se podizali, isfotkali, te prije polaska za dalje, svom svojom ljubavlju poklonili smo se mladom Hrvatskom branitelju koji je tu predao svoj život za Domovinu, Brnić Boće Jelenko. „Pokoj vječni daruj mu Gospodine“.

Nastavljamo pješačenje. Maja me pita hoćemo li ostati i čekati njih dok se vrate, ne znajući da sam čvrsto odlučila kako idem dalje. Podosta

sam zaostajala, oni me čekaju, meni čak pomalo neugodno, ali sad moram dalje. Probijamo se kroz klekovinu, staza se stalno penje i spušta, a meni se čini nikad kraja! Boreći se s kamenitim ogrtačem planine pitam se „Kako li sam ja zalutala među ove strme stijene“. Strah moje duše odjekuje sve do samog vrha Sv. Brda, ali ja sam odlučila. Sunce grijе svom svojom žestinom, samo se povremeno skrije i evo ga opet. U borbi s umorom, vrućinom

,strahom, žao mi je što nisam mogla uživati u promatranju prekrasnog cvijeća, šarenilu boja i ostalim ljepotama Velebita. Njih četvero ispred mene kao da su se dogovorili svakih desetak minuta me hrabre; Samo još malo Nado i evo nas“. I tako puna dva sata. Hvala im!

Neven i Maja su bili prvi na vrhu odakle su promatrali kako se zadnjim

snagama borim da i ja dotaknem vrh. Iza njih stigao je Labor i Mate. Još samo malo i moj se san ostvario.

Stojim, a Mate me doziva, misleći da dalje ne mogu. Međutim, sad sam sigurna da će svojom rukom dotaknuti križ na Sv. Brdu, ali sam namjerno zastala kako bih zahvalila Velebitu na svoj njegovoj snazi i ljepoti pa makar se ona zvala i „surova“. Također sam se sjetila teksta iz pjesmarice o Velebitu (ne znam tko je napisao), ali sam također imala strašnu želju izrecitirati mu je baš ovđje nadomak samog vrha kao hvalu što sam uspjela jer i on je od svoje veličanstvene

snage bar dijelić udijelio meni sa željom da i moja noge dotakne njegovo tlo. Pa za sve to

„Velebit se zovem, junak sam ti pravi.

Kamen – krunu nosim na ponosnoj glavi...“

Mahnem Mati rukom kao znak da stižem i vjerovali ili ne, ali evo me stvarno na samom vrhu Sv. Brda podno Križa i pitam se: zar je moguće? Svima osmijeh na licu i Mati i Nevenu i Damiru i Maji, a onda sam se i ja počela smijati kako su se muka,strah i napor odjednom pretvorili u radost. Imala sam osjećaj da nad cijelim svijetom vlada sreća. Tu smo našli planinarke iz planinarskog društva „Kamenar“ Bisu, Tijanu i još dvije. U svakom slučaju sve su pokazale radost što i one nas vide.

Posebno su bile oduševljene što se popela „Matina žena“ ha ha. Tu smo malo pročavrjlali s planinarkama iz Zagreba koje smo tu zatekli. Još jedna -dvije zajedničke fotke i priprema za povratak.

Moja jedna osobna primjedba: Križ je postavljen na određeno mjesto s razlogom, a svi znamo simboliku Križa. Možda neki i ne znaju. Zato ga neki štuju, a neki ne. U ime svoje i u ime onih koji ga štuju i koji ga vide upravo onako kako

nam je i predstavljen, (Put, Život i Istina), molim sve one koji gase cigarete po Njemu da to više ne čine. Čovječe, planinar si! ako ne voliš i ono što se nalazi u prirodi, oprosti, ali nisi planinar.

Spuštamo se, ja naravno polako, a družina odjuri, te ih stignem u hladovini gdje odmaraju čekajući mene. Po povratku do Lišanskih bunara gdje se staza račva prema Malom Halanu odlučili smo se razdvojiti. Neven i Labor putem Halana, Mate, Maja i ja stazom kojom smo i došli. Neven je, naime, htio ispitati udaljenost jedne staze od druge za da Bog drugi odlazak na Velebit. Oni su nas čekali na izlazu, na samoj cesti, te nas nazvali i tako smo ustanovili da je ova staza kojom su oni išli podosta kraća jer smo mi još hodali do auta oko sat i po. Mate u Nevenov auto, a ja u njegov i pravac k njima. Tu smo se malo smijali, šalili, dogovarali gdje ćemo na piće, ali Labor je morao na posao u noćnu smjenu, tako da smo ostali dužni zajedničko druženje na piće, drugom prilikom.

Za kraj bila sam ispunjena osobnim divljenjem volje i upornosti. I hvala cijeloj družini!!!

BAŠ JE GUŠT!

I Velebite, možda ti se vratim!!!!!!

Još jedno prekrasno jutro

23.05.2010

Još jedno prekrasno nedjeljno jutro... spremam se za Stap. Krećem prema vodičkoj magistrali čekati prijevoz. Stiže Ante, s njim su Joka, Teta, Marica i Beta u gepeku.

Vozimo se prema Starigradu. Ugodna vožnja uz zafrkanicu do prvog stajanja uz jutarnju kavu. Zbrajanje koliko nas ima... dvanaest...fotke za početak, pa polazak prema mjestu Ljubotić.

Pregled ruksaka, štelanje štapa i ruta lagano počinje.

U prvom diru prolazimo pokraj nadgrobnih spomenika Mirila koje imaju svoju priču o načinu ukopa, ukrasima i reljefima koji su insertani na pločama. Na kraju priče o Mirilu zgodan citat: 'SVAKI KAMEN MOŽE POSTAT MIRILO. MIRILO VIŠE NIKAD NE MOŽE BITI OBIČAN KAMEN.'

I tu dio ekipe ne može bez skeča, mjere dužinu spomenika ležeći svojim tijelima.

Nastavljamo dalje preko škrapa gdje štapi baš ne pomažu...lagano uzbrdo. Lijevo i desno lakši travnati dir, ali markacije nisu tu nego ondje gdje nozi nije naj-naj. Nailazimo na prva živa bića koja brste po ogradama - koze...muški dio ekipe baca komentare i usporedbe na račun koza i žena: koze su bolje prošle,

Sunce grije sve jače pa smo jedva dočekali odmor u prvom šumarku, u ugodnoj hladovini "odmaramo" uz cigare i pljoskice.

Osvježeni krećemo dalje, tek je prva ura iza nas. Nisam baš neki brzić, uvijek na kraju kolone, ali' se ne dam. Ovaj put Joka mi pravi društvo pa laganini razglabamo o svemu i svačemu. U susret nam dolaze dvije djevojke koje su dolazile od Tatekovog skloništa i u razmjenni informacija saznajemo da je Tatek pun Zagrepčana.

Prolazi još jedna ura hoda pa zalazimo u prekrasnu gustu hrastovu šumu, tu nalijećemo na Labora i Tomu. Svima nam za oko zapadaju ostaci dviju koliba obraslih svakojakim grmljem i biljem. Padaju fotke onda i oni lagano odmiču, a skupa s njima i Joka.

U tom trenu mi je godilo što ostajem sama...udišuci punim plućima svježinu čiste arije...uživajući zatvorenih očiju u šuštanju krošnji i slušajući raznolike cvrkute obuzelo me blaženo smirenje i žarka, žarka želja da se nikad ne vratim u ludilo svakodnevnice već da ostanem tu zamisljavajući da sam u nekoj skrivenoj Velebitskoj bajci...ma ni to ne traje dugo jer me dečki dozivaju. Odvikujem im da sam OK ida se ne brigaju jer pratim markacije i dalje se držeći osame.

Znojna, umorna, peckavih...ramena izbijam na prekrasnu dolinu koja oduzima dah u svojoj ljepoti zelenila, u blizini Tatekovog skloništa, okruženu stijenama, liticama i

kukovima (upamtih Debeli kuk i Čučavac).

Kao posljedna nisam imala previše vremena za odmor koji su ostali iskoristili u svojoj prednosti, Ante mi je pokazao izvor vode koji je blizu skloništa, napila sam se s guštom i obnovila zalihu u bocama za ostatak puta koji je još bio poprilično dug jer nas je osim Stapa čekala i Kamena galerija za koju je Ante bio uporan da je obidemo iako su predviđanja prije puta bila da je to previše za jedan dan.

Krenuli smo osvježeni prema prvom cilju Stapanu-Stapini, nestrpljivi kad ćemo ga ugledati u svojoj neobičnoj 'goloj' kamenoj ljepoti. Vjetar sa svojom silovitom dobrodošlicom nam nije dozvoljavao preveliko zadržavanje...ali bez fotki se ne ide, pa nek on pjeva koliko hoće!

Ručak koji je trebao biti u sjeni Stipline ostavljen je za prvu livadu koja nam se našla na putu za Kamenu galeriju. Prije samog ulaska u galeriju ostavljamo ruksake koje "čuva" vjerna Beta usput cvileći za nama...

...Galerija: čudesna, predivna...stijene kao da su ih oblikovali ruke klesara, uski kameni labirinti, vlažne, duboke pukotine i klanci u koje smo se spuštili po sajlamama i skalama, a koje su bile predivno osvježenje u svojoj začahurenjoj prirodnoj hladnoći...!

Povratak je bio laganini...nekoliko puta se stalo odmoriti, gledalo u kartu i razglabalo koji dir za što brži povratak, došlo je i do

kratkog razlaza: Kojo, Branka, Labor, Tome, Valentina, Dija i Mara su skrenuli put jame Vrtline, a nas manji dio se držao Ante koji je izabrao pravilniji put. Kad smo izašli iz guštare dočekala nas je dolina prepuna kadulje sa svojim jakim oporim mirisom. Sat i nešto sitno hoda i nailazimo na prve "vikendice" okružene obradivim vrtlinama, a u njima sva raskoš biljaka...Tome se sjetio da mu fali mlade kapulice u frižideru: pa hop preko prizida u obnovu zaliha.

Polako se spuštamо prema početnoj točki puta umorni, zadovoljni, pune duše i još jednom odmaramo na livadi u čijoj blizini je stijena s prirodnim bunarom; voda hladna kao led i dobra samo za Betu koja je jedva dočekala osvježenje.

Prošao je i taj odmor, ruksake na ramena i ovaj put pravac prema Ljubotiću i autima bez stajanja-glasi naredba! Uskoro stižemo na zadnji prijevoz gdje puca pogled na Pag, Paški most i naše plave more...ljepota pogleda...i misli za one koji su zasluzni što uživam u toj ljepoti.

Silazak je bio ubitačan...prsti u gojzama stenju...istrpit ću i to jer pogled na sitne točkice u doli (autu) govore i da je tome uskoro kraj.

...Kraj auta pada zadnji dogovor za zaslženu pivu u Starigradu...
...I na kraju kako završiti priču?

BILO JE LIJEPO I BIT ĆE OPET!!

Bura svih bura nad Vlaškim Gradom

Foto: J. Gracin

Davno sam htio napisati ovu priču, ali na inspiraciju s kojom sam mogao spojiti sve riječi koje su bile u meni, čekao sam punih osam godina..

Ovaj ekstremnu zimski pohod na južni Velebit, opisao sam onako kako sam ga onda video i doživio. Na Vlaškom gradu tada smo osjetili strašnu moć bure i svih ovih godina nismo je zaboravili. Nikada prije, i nikada poslije nismo bili izloženi tako surovim uvjetima u planini. Tada smo doživjeli "buru nad burama", i taj doživljaj ne bi mijenjali ni za što.

Sama u snježnoj pustosi

Mada su neki od nas planinarili i prije, samostalno ili kao članovi nekih drugih planinarskih društava, Nati, Juki, Morisonu, Pegiju, Vici, Stipanu i meni bila je to prva planinarska tura kao članovima HPK Sv.Mihovil. Vodio nas je iskusni Mate i ona njegova legendarna: - Ako ovaj vikend bude loše vrime mogli bi na Dinaru ili Velebit.

„Odreći se cilja, mnogo je teže nego dosegnuti ga“ Nejc Zaplotnik – osvajač Mount Everesta

Podno mitskog Svetog Brda, nad prostranom visoravni Velikog Libinja i skrivenim klancima Orljače i Male Paklenice gordo se uzdigao stjenoviti vrh Vlaškoga grada.

11. siječanj 2003. godine. Nadomak samog vrha, udari orkanske bure pokušavaju nas otregnuti od zaledene padine i zauvijek otpuhnuti dolje u divlji klanac Orljače. Ležeći na smrznutoj strmini grčevito se držeći s obim rukama za lopaticu "lašunića" zabijenog u tvrdi snijeg čekam povoljnju priliku da šiljak zabijem tridesetak centimetara dalje. Samo pola metra od mene leži Stipan, ali u ledenu nevremenu jedva da ga i vidim, a kamoli čujem. U kiši snježnih gelera što nam ih orkanska bura bolno zabija u lica, kao da sve nestaje u nekoj božanskoj bjelini. Možda i mi zauvijek nestanemo u oluji kakvu većina ljudi nikada neće doživjeti, ali ni u jednom trenutku ne pomislim da ne bi trebali biti tu gdje smo se taj tren nalazili.

Za nas je to bila oluja nad olujama, i što je nedokučivo za mnoge koji ovo budu čitali, uživali smo u njoj na način prave i istinske ljubavi prema životu. Teško je objasniti, nekome kome se život sastoji samo od jutarnjeg odlaska na posao, ručka u pet popodne, toplih papuča i televizijskog programa, subotnjeg odlaska u šoping centre i nekoliko kredita s kojima bezuspješno pokušava vratiti izgubljenu sreću, da su za nas pravi život i sreća nešto sasvim drugo. Pravi smisao života nalazimo tek onda kad duh i tijelo potpuno oslobodimo od svega što su nam nametnuli društvo i pravila koja nisu po mjeri čovjeka, Boga i prirode. Svaki dan proveden u prirodi, pa bio i ovakav, surov, čini nas sretnim.

Napredovanje kroz duboki snijeg

Sve češće oko sebe susrećemo ljudi koji su unatoč posjedovanju skupocjenih automobila, lijepo namještenih stanova i tehnoloških čuda svake vrste, sve nezadovoljniji, nesretniji i usamljeniji.

Kao kroz maglu ugledah Stipanove ruke kako snažno zabijaju oštru sjekiricu u ledenu koru i njegov široki osmijeh upućen snježnoj stihiji koja nas je odlučila uništiti. Tako smo blizu jedan drugog, ali od strašne huke orkanskog vjetra ne možemo se cuti. Ipak, kao da čujemo glasove koji nam govore – Tu ste gdje trebate biti, ovo je život kakvi volite i ove trenutke ne bi mijenjali ni za što drugo na svijetu. Još samo desetak metara i uspijet će te dotaknuti ledeni vršak 1383m visokog Vlaškog grada.

Zajedno sa tim momkom velikog sreća i nevjerojatne energije prošao sam mnoge izazove u prirodi. Bilo je tu svega, od rizičnih zimskih

uspona i spuštanja u duboke jame Velebita, do kanjoninga i ludih rafting tura. Naš prijatelj Dečko jednom je za njega rekao: - Stipan je mali čovik, ali pun dinamita.

„Kretati se na rubu između života i smrti, znači istinski Živjeti.“ Nejc Zaplotnik

Sa starim neuništivim Zenitom bezuspješno pokušavam u nemogućim uvjetima napraviti nekoliko neponovljivih snimaka, ali da bih to izveo trebam skinuti rukavice. Hladnoća je tolika da su mi se prsti na rukama za samo desetak sekundi gotovo potpuno smrzli. Jedva sam uspio povratiti krvotok u njima. Jaka bol, trajala je predugo i nisam je želio osjetiti ponovo.

Do pred sam vrh, zajedno sa nama uspio se probiti i Vice, ali morao se brzo povući nazad. Sa sjekicom koju je uzeo u skloništu i s vlastitim prstima probijao je ledenu koru sve dok mu kroz vunene rukavice nije probila krv. Svi troje sklonili

smo se u plitko udubljenje podno vršne stijene, ali i u tom zaklonu bili smo izloženi snježnoj vijavici i strašnim udarima vjetra. Za Vicu, ostati dalje na tom mjestu, značilo je staviti život na kocku. Nije imao kapuljaču, već samo vunenu kapu, koju mu je snažni vjetar za malo otpuhnuo s glave. Da mu se to dogodilo, to bi za njega značilo smrt. Za samo nekoliko minuta smrzla bi mu se glava i bio bi gotov. Uhvatio je kapu u zadnji tren i u stotinki sekunde sebi spasio život.

U jednom momentu, ispod nas nestade snježne koprene, pa nam se na trenutak otvori pogled u dubinu. Na bijeloj plohi prijevoja što dijeli Vlaški grad od Svetog Brda, ugledasmo četiri ljudske figure kako kroz snijeg napreduju prema nama, a onda, odjednom, opazih kako se naglo povlače prema skloništu. Mate, Juki, Nata i Morison. Prije nego što smo uspjeli shvatiti što im se događa ponovo su nestali u oblacima snježne stihije koja se nemilosrdno obrušavala niz bijele padine Svetoga Brda.

Možda je teško shvatiti, ali na temperaturi od oko 25 stupnjeva Celzijevih ispod nule i s brzinom vjetra od preko 200 kilometara na sat, taj dan, na vrhovima južnog Velebita vladali su pravi himalajski uvjeti. Jedino što nam tu nije prijetilo u odnosu na Himalaje, bila je visinska bolest. Sve ostalo bilo je gotovo identično surovim uvjetima na najvišem planinskom lancu svijeta.

Držeći se jedan za drugoga, Stipan i ja nekako smo uspjeli dopuzati do točke gdje smo u ledenom oklopu ugledali crvenu oznaku vrha i čitav nam je život stao u nekoliko metara zaledene stijene na vrhu Vlaškoga grada. Primjetili smo da se u snijegu pod nama nalazi metalni sandučić s upisnom knjigom i pečatom, i odlučili smo doći do njega. Lašunićem i sjekiricom razbili smo ledenu koru i ubrzo udarili u metalni poklopac sandučića. Otkopali smo još malo snijega oko njega i otvorili ga.

Prčenje ili probijanje kroz duboki snijeg

Niz snježne padine pod udarima jakе bure

Na rubu bezdana

se nekako vratiti do udubine ispod vršne stijene. Mada još nismo bili potpuno na sigurnom, ali znajući na kojem mjestu smo bili malo prije toga, osjećali smo se spašenim.

Do prijevoja smo se spustili relativno sigurno. Svugdje okolo vrebala je snježna smrt, ali za nas dvoje, nakon onog što smo okusili na vrhu, sada je sve ostalo izgleda kao dječja igra. Stipan mi je tek tu uspio reći da je gore na vrhu, iz mene kao iz topa ispalilo i odletjelo visoko u zrak onaj konop koje sam stavio ispod bunde. Nisam to ni osjetio.

U isto vrijeme, iz pravca Velikog Libinja, prema Vlaškom gradu probili su se Neven Magazin i Željko Mikulandra iz HPD Kamenar. Da ga Stipan slučajno nije primijetio, Željko bi na prijevoju produžio prema Svetom Brdu.

Šetnja rubom ambisa

Na trenutak sam pomislio da će nas orkanski udari zbrisati s lica planine, ali ipak smo se uspjeli održati na tom nemogućem mjestu. U bundi sam imao smotanih 20 metara običnog konopa, ali bilo je kasno za navezivanje. Iza leđa, prijetila nam je strma, potpuno zaledena padina, duboka nekoliko stotina metara, a ispred, na dohvati ruke, iza od leđa ocakljene stijene, vrebao je stotinu metara duboki bezdan. Puzeći centimetar po centimetar uspjeli smo

Točno tri godine nakon ove naše zimske avanture, točnije 14. siječnja 2006., samo nekoliko stotina metara dalje, dogodila se najveća planinarska tragedija u Hrvatskoj.

Tada su Zoran Skračić, Miro Duplančić i Ivo Milun, iskusni planinari Planinarskog Kluba Split podcijenili planinu, a ona im to nije oprostila. Uz polarnu studen i olujni vjetar koji je ledom okovao sve vrhove i padine južnog Velebita, pokušali su se bez naveza i dereza iz pravca Vlaškog grada popeti na Sveti Brdo. Nadmoćni protivnik Velebit ih je prevario. Besmisleno su ostavili živote na prelijepoj, ali surovoj planini. Splitski planinari na turu su krenuli u petak, 13-tog u mjesecu.

„*Protiv prirode se ne može boriti, u prirodi možeš samo preživjeti ili umrijeti, samo to dvoje imaš i izbor ovisi samo o tebi.*“ Nejc Zaplotnik

120

Mada nije osobito visok, Velebit je zimi izrazito podmukla planina i to zbog toga jer se na njemu sudaraju hladna kontinentalna i topla mediteranska klima, što rezultira iznenadnim i snažnim promjenama temperature i olujnim burama.

Poslije smo čuli da je petnaestak dana nakon našeg uspona na Vlaški grad, na istom mjestu skliznula i polomila se jedna planinarka, ali srećom, ostala je živa.

Kad smo jedan za drugim ušli u planinarsko sklonište dočekaše nas Mate, Vice,

Juki, Nata, Morison, miris dima i predivan zvuk pucketanja vatre. Peć je gorjela u drvenoj kolibi, ali većina od nas ipak nije skidala jakne sa sebe. Termometar obješen u zavjetrini s vanjske strane daščare pokazivao je gotovo -20 stupnjeva. Koliko je onda stupnjeva ispod nule bilo gore na vrhu?

Čuli smo i priču što se događalo s ostalima. Njih četvero iz skloništa, ubrzo su krenuli za nama, ali na prijevoju ih je dočekao takav udar bure da ih je doslovno razbacao na sve strane. Snažni vjetar Nati je s lica otrgnuo naočale, a Juki je digao sa

tla i jednostavno je premjestio 10-tak metara dalje. Mate ih je nekako uspio sakupiti i vratiti na sigurno.

S druge strane brda Magazin i Željko prolazili su svoju odiseju. Bili su nešto bolje opremljeni od nas, ali su i oni upali u nemilost olujnog nevremena. Mada iskusni planinari, jedva su se uspjeli dohvatiti skloništa pod Vlaškim gradom.

Uspon uz nemoguće padine

121

S opremom kakvom smo se mi uputili u surovu zimu na Velebitu, mnogi se ne bi makli ni sto metara od kuće. Osim Mate, nitko od nas tada nije imao gotovo ništa od prave planinarske opreme za zimske uvjete. Nismo imali ni Goretex jakne, ni pravih rukavica, gojzerica, ni dereza, ni pravog cepina. Umjesto cepina, ja sam koristio prepravljeni lašunić, a Stipe je, poput poljskog hajduka Janošika, mahao okolo malom sjekiricom nasadenom na dugo drško. Gamaše smo improvizirali od najlon kesa i samoljepljive trake, a naočale za snijeg imalo je samo nekolicina ljudi. U zimsku avanturu ušli smo s gotovo nikakvom opremom, ali sa srcem, dušom i strahovitom željom za izazovom koji nam je pružila ta surova zima na južnom Velebitu. Za nagradu, dobili smo doživljaj koji ćemo pamtitи cijeli život.

Osim što je čitav dan u skloništu na Ivinim vodicama održavao vatru, Pegi je usput našim curama osušio mokre čarape, potkošulje i drugo donje rublje, a kada smo ušli unutra nismo mogli ne primjetiti da se na konopcu iznad peći suši i jedan ženski grudnjak. Mada mudro skriveno, sve to vlažno rublje naš vrijedni Pegi uspio je naći u kesi što je visjela na zidu skloništa

i odlučio napraviti dobro djelo. Dok je za cure taj njegov trud bio šokantno otkriće, muški dio ekipe je smatrao da je to bio samo jedan najnormalniji izraz planinarske brige za kolege.

Vani, pred sumrak,
probilo se zimsko sunce
i na zalasku obojilo
nebo ledenim crvenilom, i kao
da nam je reklo - Sutra ću biti sa
vama.

Dan prije. U ranu zoru, pred polazak iz Šibenika, na radju smo čuli vijest da je zbog jake studeni proglašena elementarna nepogoda za gradove Knin i Gračac. Na Plitvicama su se svi slapovi zaledili, a mi odlučili ići na sjeverni Velebit.

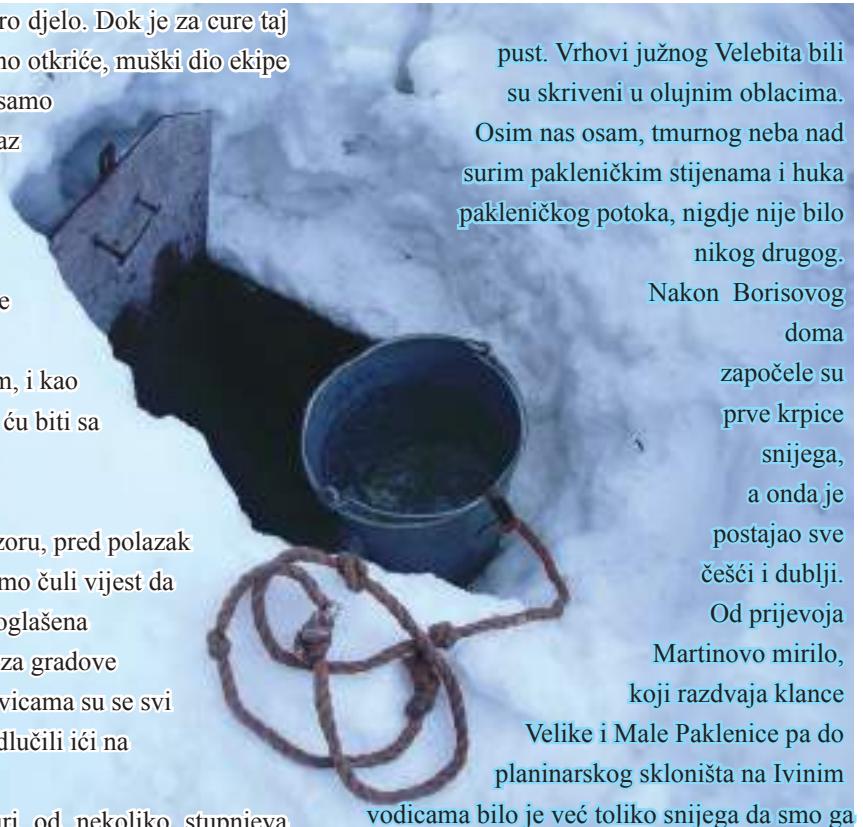
122

Pri temperaturi od nekoliko stupnjeva ispod nule Stipan je tog jutra iz toplog stana na Njegoševom trgu izašao vani s bijelim ruksakom na leđima, svojom sjekiricom u rukama i naravno, majicom kratkih rukava. Ušavši u takvom izdanju u prvu samoposlugu na koju je naišao, svojom pojavom potaknuo je kolektivno zgražanje svih prisutnih kupaca i zimogroznih prodavačica ogrnutih u tople gunjce.

Mada je još vladala bonaca, morali smo se zaustaviti na Masliničkom mostu. Policajci su nam rekli da ne možemo dalje, jer je na sjevernom dijelu Velebita zapuhala jaka bura. U zraku smo mogli osjetiti onaj neobični mir pred dolazak oluje. Zamolili smo policajce da nas barem puste do Paklenice. Na brzinu smo morali promijeniti plan

Odlučili smo se za južni Velebit i Sveti Brdo.

Klanac Velike Paklenice bio je potpuno

pust. Vrhovi južnog Velebita bili su skriveni u olujnim oblacima. Osim nas osam, tmurnog neba nad surim pakleničkim stjenama i huka pakleničkog potoka, nigdje nije bilo nikog drugog.

Nakon Borisovog doma započele su prve krpice snijega, a onda je postajao sve češći i dublji. Od prijevoja Martinovo mirilo, koji razdvaja klance

Velike i Male Paklenice pa do planinarskog skloništa na Ivinim vodicama bilo je već toliko snijega da smo ga

moralni priti.

Uvučena u rub šume, na malom proplanku, na visini od 1250 metara nad morem, dočekala nas je zidana prizemnica s drvenim potkovljem i nestvarni mir zimskog dana u planini. Smjestili smo se u taj skromni dom i spojili se s otkucnjima Velebita.

U neko doba noći, izvana se začuo strahoviti huk bure i temperatura u kućici počela je naglo padati. Čavli zabijeni u grede, u unutrašnjosti kolibe, pobijelili su od studeni, a voda u plastičnoj boci koju smo stavili pokraj sebe, do jutra se potpuno smrzla. Samo Nata i ja smo imali spavače vreće za ekstremne uvjete. Ostali su cijelu noć propatili tresući se u polusnu. Vice je rekao da mu je fijuk vjetra iz te noći zauvijek ostao u ušima.

S dolaskom jutra, shvatili smo da zbog velike studeni, orkanske bure i snijega, uspon na Sveti Brdo možemo zaboraviti, ali Vlaški grad, do njega možda uspijemo doći

12.siječanj 2003. godine.

S dolaskom novog dana i sunca kao da se cijela planina smirila i pripitomila. Kroz bukovu šumu i duboki snijeg spuštamo se prema klancu Velike Paklenice. Iza nas su ostali Vlaški grad, Ivine vodice i jedan ekstremni uspon, a visoko iznad nas moćno se uzdigli zasnježeni vrhovi južnog Velebita. Izgledali su kao naslikani na beskrajnoj plaveti neba i činili se tako blizu, kao da ih možemo rukom dohvatići.

Pred izlazak na Martinovo mirilo s ruksaka

mi ispadne podloška. Vratim se nazad i sagnuvši se po nju u snijegu primijetih svježe tragove medvjedića šapa. Pogledavši dobro oko sebe, shvatih da Velebit živi i zimi i da ne bih volio imati bliski susret baš sa svim oblicima života u planini. Stipe je skinuo ruksak, sjeo

na travu i zagledao se u impresivnu sliku planine. Ispred nas šuma, a iznad nje zlatom obasjani stjenoviti vrhovi južnog Velebita i nad njima kao šlag bijeli oblaci što su se na plavom nebnu vijorili poput nemirnih zastava. Liburnija, Babin kuk, Crjeni kuk, Buljma i Debelo brdo izgledali su hipnotizirajuće privlačno i zarobili nam pogled i dušu. Prizor divlje ljepote zavladao je našim srcima i našim mislima.

- *Moga bi ode siditi satima i samo ih gledati i gledati...* – rekao je Stipe.

- *I ja isto. Zbilja su prekrasni* – odgovorih.

Nakon ove zimske avanture, u godinama koje su slijedile, okusili smo na Velebitu i Dinari još mnogo studeni, mnogo snijega i planinskih oluja, ali nikada više takve kao onda na zaledenom vrhu Vlaškoga grada. Mada je tada to bila najrazumnija odluka i dan danas žalim što smo odustali od pokušaja uspona na Sveti Brdo.

,, *Ljudi ne umiru zbog slave, otkada je svijeta oni umiru zbog žarke želje da u sebi otkriju skrivene sile koje te izdižu iznad granice u koje te je zarobio mirni život u zapečku, pa bili to, alpinisti, padobranci, automobilisti, vojnici dobrovoljci, piloti, istraživači i još mnogi, mnogi drugi... Popis bi bio predug. Nešto te neprestano tjera da spoznaš opasnost i savladaš je svojom glavom i svojim rukama. U tim trenucima se usudiš sam sebi, opušteno, uzdignute glave pogledati u oči. Ali to je samo trenutak i već sve ostaje iza tebe, treba krenuti na novi put.* “ Nejc Zaplotnik (Put)

123

Speleološka istraživanja Dalmatinske Zagore

Dolazi vikend u sklopu kojeg sam s Anom Bakšić dogovorio istraživanje speleoloških objekata po Dalmatinskoj zagori. Kiša je uporna, pada već danima, a meteorolozi ne najavljaju nikakvo poboljšanje vremena. Ipak, od akcije ne odustajemo... grupa od jedanaest „Velebitaša“ u petak na večer dolazi do mene u Knin te u subotu u jutro krećemo za Drniš gdje nas čekaju Teo, Irena i Antula.

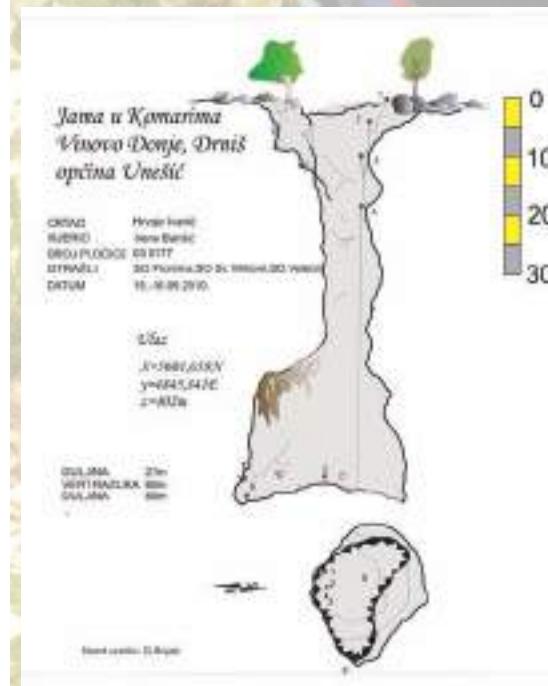
Radimo plan i krećemo na teren u četiri ekipe. Anina ekipa će u Gornje Planjane gdje u zaseoku Berami-Reljići istražuju jamu dubine 28m. Jama je jednostavnog tipa i nema perspektivu za daljnje napredovanje. Kako je čest slučaj da se uz speleološke objekte vezuju razne priče tako se i ovaj put dogodilo.

Dolazimo u selo, auti se parkiraju među kućama, slažemo opremu... U tom trenutku dolazi lijep, skupocjen automobil iz kojeg izlazi mali,

debeluškast čovjek i gotovo ne obrativši pažnju na nas, iz gepeka vadi janje, hvata ga za noge, nosi do betoniranog dijela dvorišta i kolje. Ekipa ga gleda u čudu, njemu je svejedno, a onda nam još priča kako je nedavno u jami ubacio psa, kaže, nije mu imao što dati jesti. Kaže i kako u jami ima par bombi... Ne obraćam puno pažnju na njegove riječi jer u ovim krajevima gotovo da i ne postoji jama bez crkotina, smeća i eksplozivnih naprava, a vrhunac svega su pelene...punjene pelene koje se potom pretvaraju u nekakav želatin. Teo kaže „To je kod nas kao sport...špakeri, životinje, pa i ljudi, sve se baca u jame.“

- Antula, Irena i ja idemo dalje u Vinovo Gornje gdje planiramo istražiti i nacrtati jamu pored zaseoka Komari. Prije par godina u jamu su se spuštali članovi SO Promina iz Drniša ali nisu imali dovoljno konopa kako bi se spustili do dna. Ipak procijenili su dubinu na kojih 70m. Uzalje dimenzija 5x12m. Krećem opremati. Nemamo bušilicu pa moram spitati. Stijena je strašno tvrda i krta, na spitu se lome zubi, stijena puca...opet lije kiša i pere me u vertikalni. Dosta mi je...izlazim iz jame te krećemo do Anine ekipa koja je udaljena par kilometara, kako bi uzeli bušilicu.

Na pola puta nailazi auto iz suprotnog smjera i ...buuum. Prometna!!!!, dogovori, peripetije, procedura...Antonija je potresena pa odlazi s terena, a Anina ekipa upravo izlazi iz jame u Beramima te svi skupa idemo nazad u Komare.

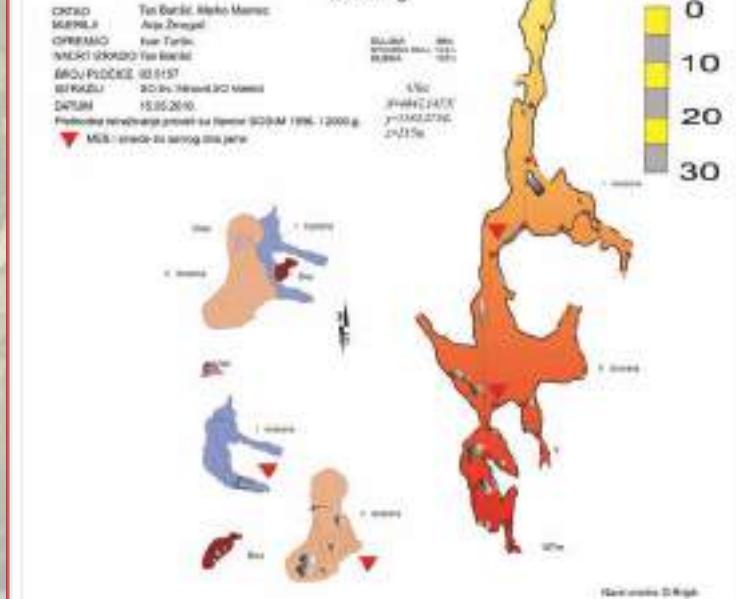
Krećem opremati, ali danas nije moj dan, baterija na bušilici umire, još jedna kiša nas pere, spušta se noć te opet odustajemo. Vraćamo se do auta te se useljavamo u kuću čovjeka ispred čije kuće smo parkirali. Moramo čekati Tea jer sad nas je puno, a auto je samo jedan. Ostavljamo stvari na sušenje, kuhamo vino i spremamo večeru. Na kraju cijele priče, današnji dan i nije tako tragičan.

Teova ekipa u Čvrljcima (Konjevrate) istražuje „Lugarevu jamu“ u koju se spuštaju na dubinu od 107m. Jamu je postavljao I. Turčin, što je dobro, jer cilj istraživanja između ostalog je speleološki razvoj mladih ljudi.

Lugareva jama jedna je od dubljih jama u Šibensko-kninskoj županiji, ali je na žalost puna smeća i eksplozivnih naprava koji je ukrašavaju od ulaza do samog dna jame. Sve perspektive za daljnje istraživanje u ovoj jami su opasne i neugodne zbog eksploziva i smrada. Lugarevu jamu istraživali su članovi SO Sv Mihovil 1996. i 2000.g., ali provedena istraživanja nisu bila cijelovita. Jama je koljenastog tipa i u normalnim okolnostima predstavljala bi jako lijep speleološki poligon.

Lugareva jama
Čvrljevo, Konjevrate
Šibenik

Matijina ekipa za istraživanje je dobila jamu u Planjanima, ali pošto su se spustili i ugledali smeće i eksploziv brzo su izašli van i otišli na izlet do Krke.

Večernje okupljanje u klupskim prostorijama u Šibeniku ili kako Teo kaže „socijalno druženje“, te kovanje novih planova za sutra.

Ana će s Hrvjem, Teom i Irenom u Komare kako bi konačno istražili i nacrtali onu jamu. Tea nastavlja opremati te se prevjesno spušta do dna 40metarskom vertikalnom što uz dosadašnjih 28m čini jumu duboku 68m.

Perspektive za daljnje istraživanje nema, ali jama je pogodna za školovanje, vježbe i fotografiranje. Interesantno je i to da u jami živi jako puno divljih golubova ili kako ih još narod zove „dupljara“.

Teo, Matija i ekipa će u rudnik boksita u Trbounje. Plan je pregledati neke kanale, a i da „Velebitaši“ vide bar malo rudnika.

Tako je ovaj vikend istraženo novih stotinjak metara i u rudniku te su se

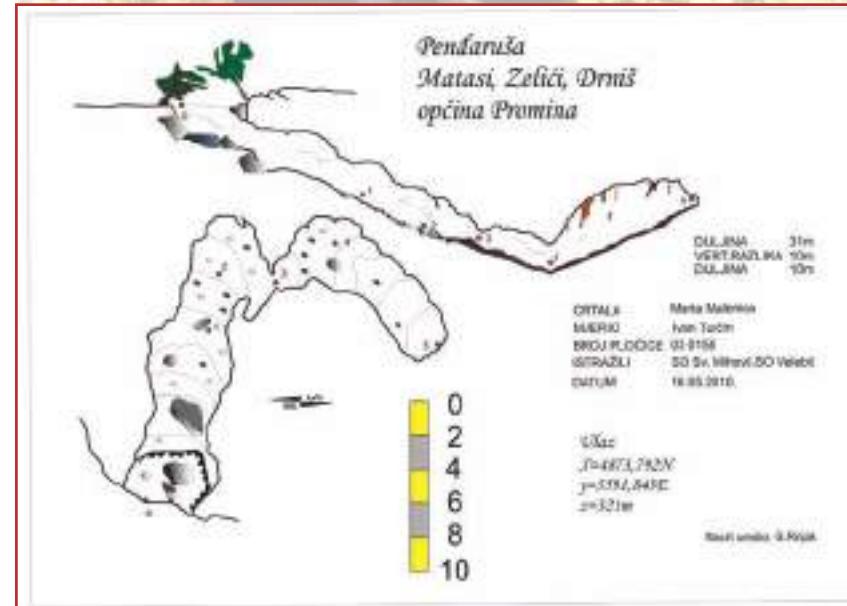
otvorili novi prostori za istraživanje i crtanje.

Potrebna je samo dobra volja istraživača.

Put Knina idu dvije ekipe. Istražujemo dva speleološka objekta nedaleko od kninskog gradskog deponija. Šiplu „Pendaruš“ nedaleko od Matasa i Zelića istražuju Marta, Turčin i Masnec te izrađuju njen nacrt. Duljina šiplice je 31m, a perspektiva za daljnje napredovanje ne postoji.

126

Nino, Marija i ja idemo do jame „Parnice“. Nino oprema koristeći klinove. Dubina jame je 20m, a duljina je 37m. Dolje je jedna velika dvorana. Perspektive za napredovanje nema, a ugodno iznenadenje je to što u jami nema smeća.

Danas nas je čak i kiša pustila na miru. Naposljetku se svi skupa sastajemo u Kninu na piću. Slijedi razmjena nacrtova i utisaka te razlaz svatko na svoju stranu.

U istraživanju su sudjelovali:
Ana Bakšić, Tea Selaković, Hrvoje Ivanić, Marko Rakovac, Marko Masnec, Ivan Turčin, Anja Žmegač, Miljenko Puljek - Nino i Marija Repanić, Matija Čepelak i Marta Malenica (SO Velebit), Teo Barišić, Irena Barišić, Antonija Mihaljević i Goran Rnjak (SO Sv Mihovil).

Rezultat istraživanja je pet novoistraženih speleoloških objekata te stotinjak novih metara u rudniku, te ono najvažnije... nova iskustva

u opremanju i crtjanju speleoloških objekata, tako da ovaj vikend slobodno možemo proglašiti edukativnim, pa i po pitanju smeća, eksploziva i crkotina.

Prethodno istraživanje i obilazak terena obavili su članovi SO Promina i SO SvMihovil kada su uzete točne koordinate te utvrđen najlakši i najbolji pristup objektima.

Joso Gracin

Uspješno završena planinarska škola

U planinarskom domu na Promini u subotu i nedjelju 13. i 14. studenog održan je završni ispit za polaznike 2. planinarske škole u organizaciji HPK Sv.Mihovil iz Šibenika. Voditeljica planinarske škole bila članica HPK Mihovil, Živana Kronja.

Ovogodišnju planinarsku školu prošlo je 12 kandidata. Mada je nekolicina od njih planinarila i prije, većini polaznika ovo je bio prvi kontakt s planinarenjem i planinarskim načinom života. Škola je s radom započela 29. listopada i trajala je 6 tjedana. Svaku srijedu u 20:00 u prostorijama HPK Sv. Mihovil u Crnici održavala su se teoretska predavanja, a vikendom bi polaznici škole sa vodičima odlazili na neku od planinarskih tura na kojima bi učili praktična znanja i vještine koja su potrebna za sigurno kretanje i boravljenje u planini. Praktični dio sastojao se od 5 jednodnevnih i 2 dvodnevna izleta koji su organizirani na Trtar, Velebit, u kanjon Zrmanje, na Tradanj, Mosor, Omišku Dinaru i Prominu.

Polaznici škole učili su o povijesti planinarstva, planinarskoj organizaciji, zaštiti prirode, pripremi za odlazak u planinu i kretanje u planini, noćenju i logorovanju u planini, planinarskoj i tehničkoj opremi, čvorovima, orientaciji, meterologiji, opasnostima u planini, prehrani u planini, osnovama speleologije, prvoj pomoći, HGSS-u i osnovama spašavanja.

Tijekom zadnjeg vikenda, koji je organiziran na Promini, na ispit je izašlo svih 12 polaznika škole i svi su ga uspješno položili. Uz diplomu HPS-a za uspješno završenu planinarsku školu na poklon su dobili i priručnik A.Čaplara, "Oslove planinarstva".

Novi šibenski planinari su:
Zoja Levačić, Sanja Mrša, Ankica Ercegović, Marina Rončević, Dušan Trlaja, Alena Hlatki, Valentina Kokić, Lina Lovrić, Desanka Delić-Crljenak, Brajan Bijelić, Ivan Burazer, Ivica Pletikosa.

Početkom ožujka 2011.godine, u organizaciji HPK Sv.Mihovil kreće se i sa 9 speleološkom školom, koja se kontinuirano provodi od 2003.godine.

127

Kijevski bat ili Kijevski Kozjak

128

12.12.2010.

Zbog loših vremenskih prilika prošlog vikenda, ovaj vikend odlučili smo planinariti Velebitom, rutom Veliko Rujno, Buljima, Struge, Vaganski vrh. Dogovor za polazak bio je nedjelja, 6 sati na uobičajenom mjestu, međutim u subotu navečer došlo je do promjene plana što zbog vremenskih uvjeta, što zbog novonastale situacije u kojoj su naši klupski kolege, članovi HGSS-a išli u potražnu akciju na području Knina.

Da ne dužim, odlučili smo ići na Kijevski bat koji se zapravo zove Veliki Dili Kijevskih Kozjaka. To je kameniti gorski greben iznad mjesta Kijevo u dalmatinskoj zagori između Vrlike i Knina, za razliku od planinarski poznatijeg ali znatno nižeg primorskog ili Malog Kozjaka iznad Kaštela.

Veliki Kozjak (1206m) je donedavna u hrvatskoj javnosti bio zamalo nepoznat i uglavnom zanemaren u planinarstvu, povijesti i egzaktnim znanostima, jer leži između susjednih viših i poznatijih grebena Dinare i Svilaje. Ali mi smo odlučili posjetiti i vidjeti baš njegovu ljepotu.

Tek je svanulo, ali na vrijeme budni Mate, Nada, Kojo, Branka, Bodulica, Labor, Valentina, Sanja, Ivan, Ankica i dvoje današnjih gostiju (Julija i Branko iz Splita) našli su se na dogovorenom mjestu, pokrcali u topli kombi (Kojo popravio grijanje-juhuuu) i krenuli put Knina gdje smo popili kavu, marendali i pravac Kijevo.

Kombi smo ostavili u podnožju, navukli kape, rukavice (brrrr...bilo je zima), ali i naočale i krenuli markiranom stazom do žičane ogradi unutar koje je

uređeno užgajalište divljači, točnije jelena lopatara koji su nas milo gledali vjerovatno misleći da smo ih došli hranići. Kako su vodile markacije, tako smo dva puta prelazili ogradu uz pomoć posebno montiranih ljestvi.

Friško markirana staza ide dobrim dijelom prokopanim šumskim putem, a zatim šumom izbjiga na hrbata odakle se pružaju prekrasni pogledi na Kijevo s razasutim kućama i imozantnom crkvicom na neobičnu mjestu, ali i jedan od najljepših pogleda na našu majku planinu-Dinaru. Hrbat kojim smo prolazili dosta je stjenovit s poprilično kamenih gromada prema vrhu. Na samom vrhu do kojeg nam je trebalo 2 sata hoda postavljen je ogroman križ.

Moram napomenuti da su cijelim putem

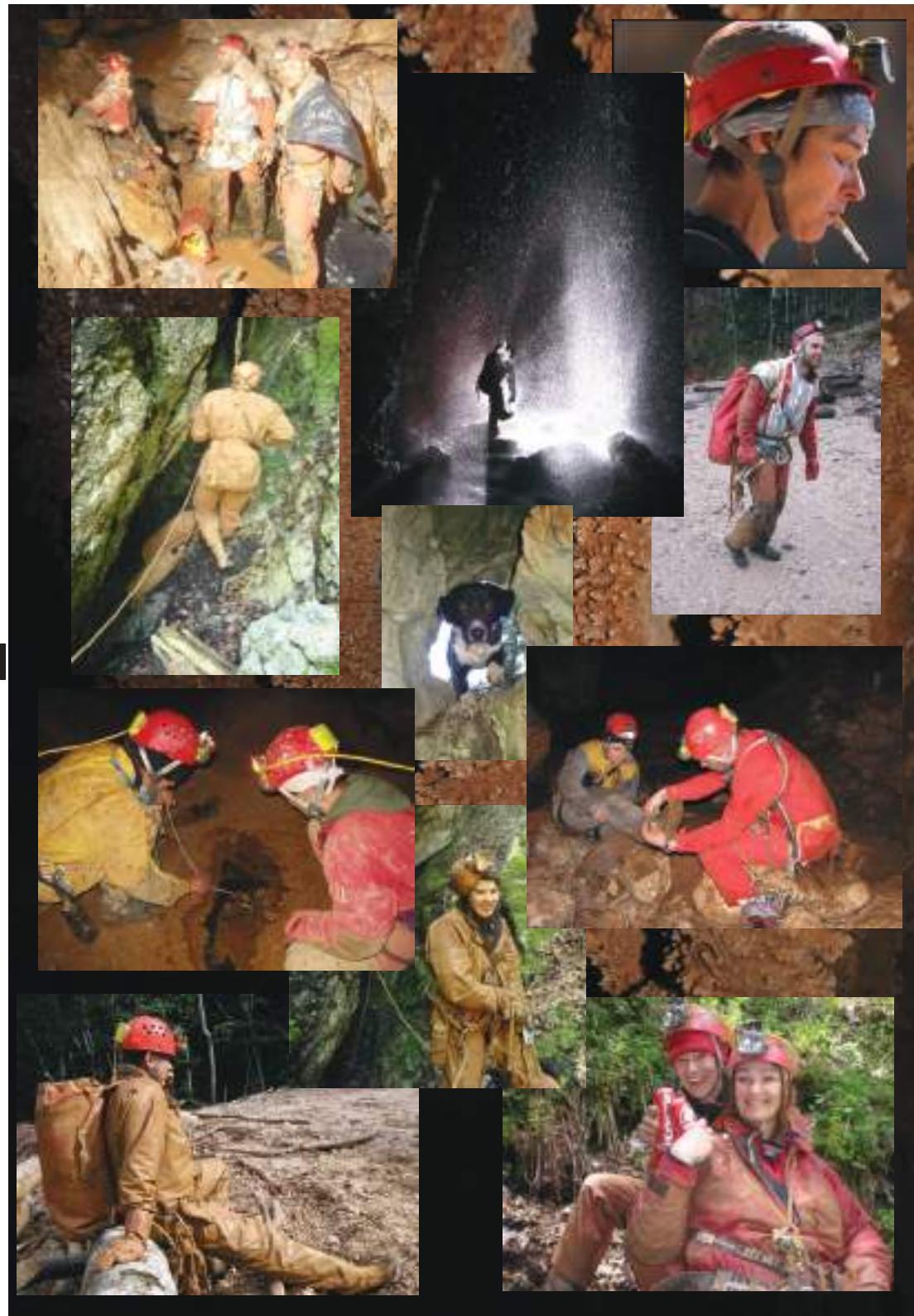
bili postavljeni križevi i postaje Križnog puta koji su cijelom izletu sjedinjeni sa veličanstvenim pogledima na Dinaru, na neki način dali obilježe Veličine i Svetosti.

Lijepo vrijeme nas je pustilo da se dobro pogostimo našom planinarskom trpezom, ali onda je odjedanput vjetar strašno zapuhao kao da nam je želio reći: "Vrijeme je za polazak, stiže snijeg.", pa smo poslušno skupili stvari i put pod noge. Za sat i po smo bili u našem kombiću u kojem je pala odluka da, s obzirom da imamo još dana ispred sebe, posjetimo i izvor Cetine.

Tako nam je dan bio u potpunosti ispunjen, a začinili smo ga pivom i druženjem sa našim GSS-ovcima u Kninu.

129

Sadržaj

Neno Bilušić - Dečko	2
Ante Juras (HPD Kamenar)	4
Marica Mihaljević	6
Joso Gracin	8
Iva Pekas	9
Teo Barišić	
Dijana Španja	
Hrvoje Zekanović	
Tatjana Bračanov	
Mio Kožić	
Branka Ivas	
Antonija Mihaljević	
Tijana Jurković	
Joso Gracin	
Teo Barišić	
Sanja Mrša	
Tatjana Bračanov	
Joso Gracin	
Valentina Kokić	
Petar Gardijan	
Mio Kožić	
Branka Ivas	
Josipa Petrina	
Marica Mihaljević	
Teo Barišić	
Joso Gracin	
Teo Barišić	
Dijana & Ivana	
Iva Pekas	
Branka Ivas	
Nada Protega	
Ankica Bumbak	
Joso Gracin	
Goran Rnjak-Vjetar	
Joso Gracin	
Branka Ivas	
<i>Mojim očima.....</i>	
<i>Impresije s dana planinara Šibensko-kninske županije....</i>	
<i>Turska Gora 3351 m.....</i>	
<i>8. šibenska speleo-škola</i>	
<i>Speleo škola.....</i>	
<i>Spelološka istraživanja Jamskog sustava</i>	
<i>Kita Gačešina - Draženova puhaljka.....</i>	10
<i>Veličanstveni uspon školaraca na Mount Krtolin i Orlovaču</i>	16
<i>Najbolji dan na poslu.....</i>	18
<i>Dinara - tradicionalni prednovogodišnji uspon</i>	20
<i>Nije lako biti.....</i>	22
<i>Bojinac - Južni Velebit 25.04.2010.....</i>	35
<i>Špilja Kotluša.....</i>	36
<i>Dan planinara - Hahlić 28-30.05.2010.....</i>	38
<i>Sam na Mani</i>	42
<i>Šibenski i drniški speleolozi u krovu domovine.....</i>	58
<i>Kamešnica.....</i>	63
<i>Poštak 1425.....</i>	64
<i>Put u Kotor.....</i>	67
<i>Stazom Malog Princa.....</i>	79
<i>11. memorijalni susret planinara na Čvrsnici.....</i>	81
<i>Valentina je rođena.....</i>	83
<i>Kroz kanjon Krupe (posvećeno Arsenu Dediću).....</i>	84
<i>Omiška Dinara</i>	89
<i>Šator 1872 nmy - Moj najviši vrh.....</i>	91
<i>Hajdemo noge lagane - Visočica 1916m.....</i>	94
<i>HGSS - Stanica Šibenik u 2010.....</i>	96
<i>Tajne Punare i Zaziđane pećine.....</i>	100
<i>Mihovil i Promina na speleološkoj ekspediciji Lukina jama 2010.</i>	104
<i>Tiha Una brijege dere.....</i>	106
<i>Planinarski dom Sv. Jure-Svilaja.....</i>	108
<i>Markacija planinarske staze Mirkovići - PD Brezovac - Dinara</i>	109
<i>Sveto Brdo</i>	111
<i>Još jedno prekrasno jutro</i>	114
<i>Bura svih bura nad Vlaškim Gradom</i>	116
<i>Speleološka istraživanja Dalmatinske zagore.....</i>	124
<i>Uspješno završena planinarska škola.....</i>	127
<i>Kijevski Bat ili Kijevski Kozjak.....</i>	128